

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rakennerahastohankkeiden tulokset ja vaikutukset ohjelmakaudella 2007-2013

MIKKO VALTAKARI | JUHO NYMAN | OLLI OOSI

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rakennerahastohankkeiden tulokset ja vaikutukset ohjelmakaudella 2007-2013

MIKKO VALTAKARI

JUHO NYMAN

OLLI OOSI

RAPORTTEJA 12 | 2014

**VARSINAIS-SUOMEN ELY-KESKUKSEN RAKENNERAHASTOHANKKEIDEN TULOKSET
JA VAIKUTUKSET OHJELMAKAUDELLA 2007-2013**
Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

TAITTO: NORR DESIGN OY
KANNEN KUVA: Ympäristöhallinnon kuvapankki
ISBN 978-952-257-977-5 (PDF)

ISSN-L 2242-2846
ISSN 2242-2854 (verkkójulkaisu)

URN URN:ISBN:978-952-257-977-5

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus

Esipuhe

Mitä Euroopan Unionin rakennerahastovaroilla on saatu aikaan Lounais-Suomessa?

Euroopan Unionin alue- ja rakennepolitiikalla tasapainotetaan jäsenvaltioiden alueellisia eroja ja lievennetään niiden rakenneongelmia. Em. politiikkaa toteutetaan rahoittamalla hankkeita EU:n eri rahastoista saadulla rahoituksella sekä kansallisella rahoituksella (valtio, kunnat, muu julkinen, yksityinen). Varsinais-Suomen ELY-keskus on ollut merkittävä EU-rahoituksen myöntäjä ja alueen kehittäjä ohjelmakaudella 2007 – 2013.

Ohjelmakauden 2007 – 2013 päättyessä ja uuden ohjelmakauden 2014 – 2020 käynnistyessä on tarpeen tarkastella vanhan ohjelmakauden toteutuksessa saavutettuja tuloksia ja vaikutuksia sekä tehdä tarvittavia johtopäätöksiä uutta kautta silmällä pitäen. Haluamme myös kertoa niin suurelle yleisölle kuin alueen keskeisille aluekehitystoimijoillekin siitä, mitä julkisilla varoilla toteutetuilla hankkeilla on saatu aikaan.

Hankejulkaisu, jossa on esitelty lähes kaikki rakennerahastokaudella 2007 – 2013 rahoittamamme hankkeet löytyy sähköisenä osoitteesta: <http://www.e-julkaisu.fi/ely-keskus/eu-hankkeet/>.

Tämän työn tavoitteena on ollut selvittää, onko hankkeilla toteutettu ja missä määrin rakennerahasto-ohjelmien ja alueellisten strategioiden (ml. maakuntaohjelmat, ELYn oma strategia) tavoitteita; minkälaisia myönteisiä tuloksia ja vaikutuksia hankkeilla on saatu aikaan; minkälaiset kehittämistoimenpiteet ovat vielä tarpeellisia; minkälaiset hankkeet ovat onnistuneet erityisen hyvin ja ovatko saavutetut tulokset olleet järkevässä suhteessa käytettyihin panostuksiin.

Selvitystyö osoittaa, että olemme onnistuneet hanketyössämme vähintään kohtuullisesti. Hankkeiden avulla on onnistuttu edistämään Lounais-Suomen alueella työllisyyden hoitoa, yritysten uusien liiketoimintamahdollisuuksien synnyttämistä, koulutuksen kehittämistä sekä ympäristönsuojelua.

Mielenkiintoisia lukuhetkiä toivottaen,

Kirsi Kärpijoki
Aluekehityspäällikkö

Teija Nokka
Johtava EU-koordinaattori

Sisältö

1. Yhteenveto ja kehittämissuositukset	7
1.1. Yhteenveto.....	7
1.2. Kehittämissuosituksia.....	18
2. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rakennerahastohankkeiden tulokset ja vaikutukset	21
2.1 Varsinais-Suomen ELY:n rakennerahastotoiminta ja rahoitetut hankkeet	21
2.2 Hankekoreitit tulokset ja vaikutukset.....	23
2.2.1. Työllisyyden ja työhyvinvoinnin edistäminen.....	23
2.2.2. Yritysten kehittäminen ja kansainvälistyminen sekä yrittäjyyden tukeminen	28
2.2.3. Työllisyysperusteiset investoinnit.....	32
2.2.4. Koulutuksen kehittäminen	34
2.2.5. Kulttuuri ja luovat alat	38
2.2.6. Energiatehokkuus	40
2.2.7. Ympäristön käyttö	46
2.2.8. Ympäristön suojele	47
2.2.9. Yritystuet.....	50
2.3. Yleisiä havaintoja hanketoiminnasta ja Varsinais-Suomen ELY:n roolista rahoittajaviranomaisena.....	56
2.4. ELY:n oman tuotannon hankkeet.....	60
3. Hyvien tuloksekkaiden ja vaikuttavien hankkeiden tunnuspiirteitä.....	62
4. Hankkeiden vaikuttavuus suhteessa asiakirjoissa asetettuihin tavoitteisiin	65
4.1. Hankkeiden jakautuminen rakennerahasto-ohjelmien toimintalinjoihin ja osuvuus toimintalinjojen sisäisiin tavoitteisiin.....	65
4.2. Hankkeiden tavoitteiden ja tulosten vastaavuus maakuntaohjelmien tavoitteisiin.....	69
4.3 Hankkeiden tavoitteiden ja tulosten vastaavuus Varsinais-Suomen ELY-keskuksen strategiaan tulossopimuksiin	72
5. Rakennerahastotoiminnan laajempi merkitys ja lisäarvo	75
5.1 Sidosryhmänäkemyksiä rakennerahastotoiminnan merkityksestä ja lisäarvosta	75
5.2 Rakennerahastotoiminnan alueellinen merkitys	77
5.3 Rakennerahastotoiminnan merkitys rakennemuutoksen haasteisiin vastaamisessa	79
5.4 Rakennerahastotoiminnan merkitys kestävässä kehityksessä	80
6. Havaintoja hankkeiden raportoinnista ja seurannasta	83
7. Työn tausta ja tavoitteet.....	84
7.1 Työn tavoitteet	84
7.2 Arvioinnissa käytetyt pääasialliset aineistot ja menetelmät	85
7.3 Arvioinnin tuloksiin vaikuttavat epävarmuustekijät	86
Liite 1. Kehittämistyöpajan tuottamia ideoita tulevalle ohjelmakaudelle	89

1. Yhteenveto ja kehittämisehdotukset

1.1. Yhteenveto

Euroopan Unionin rakennerahastojen nykyinen, vuosien 2007 – 2013 ohjelmakausi, on lähenemässä loppuaan. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on ollut kuluvalle ohjelmakaudella Etelä- ja Länsi-Suomen EAKR -ohjelmien, Central Baltic Interreg IV A -ohjelman sekä Manner-Suomen ESR -ohjelman toteutuksen yhtenä ohjelmien hankkeita rahoittavana ja osittain toteuttavana tahona. Tässä tutkimuksessa on tarkasteltu Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamissa hankkeissa saavutettuja tuloksia ja toiminnan vaikutuksia sekä tehty niiden perusteella johtopäätöksiä tulevaa ohjelmakautta ajatellen.

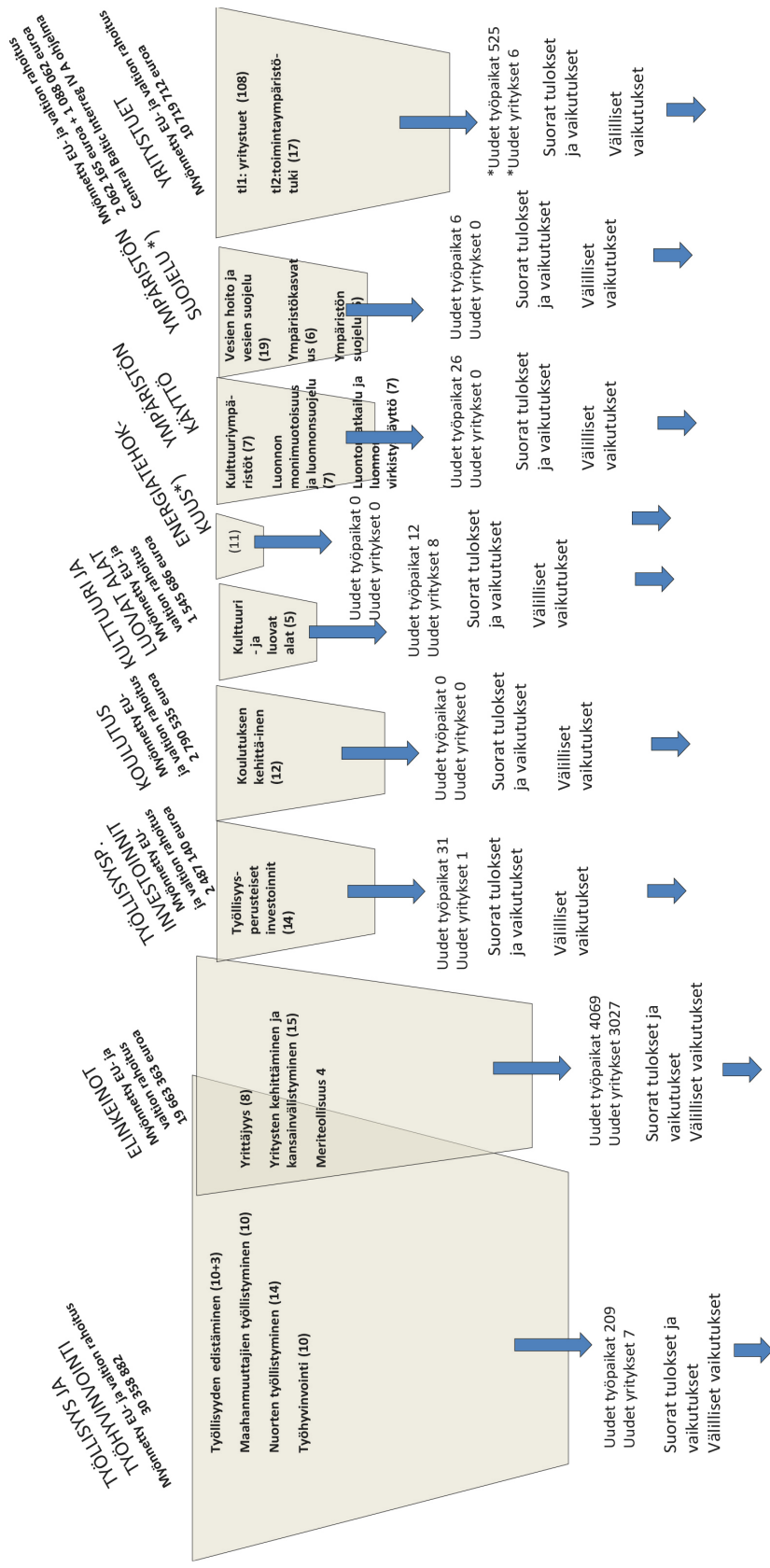
Varsinais-Suomen ELY-keskus (ennen vuotta 2010 Lounais-Suomen ympäristökeskus, Länsi-Suomen lääninhallitus ja Varsinais-Suomen TE-keskus) on kuluneella ohjelmakaudella rahoittanut rakennerahastoista reilua 160 kehittämishanketta ja noin 125 yritystukihanketta. Yhteensä ELY-keskus on myöntänyt näille hankkeille EU:n ja valtion rahoitusta vajaa 75 miljoonaa euroa. ESR-rahoitusta ELY-keskus on myöntänyt työvoiman ja yritysten kehittämiseen ja lisäämiseen, työllistymisen ja työmarkkinoilla pysymisen edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen, työmarkkinoiden toimintaa edistävien osaamis-, innovaatio- ja palvelujärjestelmien kehittämiseen sekä jäsenvaltioiden ja alueiden väliseen yhteistyöhön. EAKR-rahoitus on kohdentunut yritystukien lisäksi muun muassa innovaatiotoimintaan, uusien ympäristöteknologioiden kehittämiseen, ympäristön käytön ja suojelun edistämiseen, alueiden saavutettavuuden ja pk-yritysten kilpailukykyyn parantamiseen sekä työllisyysperusteisiin investointeihin.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen hanketoiminnassa keskeiset tema-alueet ovat olleet työllisyys ja

yritystoiminta, jota on rahoitettu selvästi eniten. Muita tema-alueita ovat olleet ympäristö ja kulttuuri, opetus ja luovat alat, vesienhoito ja suojelu, ympäristön suojelu sekä koulutuksen kehittäminen.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rakennerahastohankkeiden monimuotoisia tuloksia ja vaikutuksia on arvioitu hankekoreittain

Rakennerahastotoiminnan laaja-alaisesta kehittämistoiminnan luonteesta johtuen Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamien kehittämishankkeiden ja yritystukihankkeiden tulokset ja vaikutukset ovat monimuotoisia ja kattavat laajasti yhteiskunnallisen ja alueellisen kehittämisen eri osa-alueet. Kehittämiseen tähtäävien hankkeiden vaikutukset ovat pääsääntöisesti välillisiä, eli niiden lopulliset vaikutukset ja hanketoiminnan kokonaisvaikuttavuus syntyvät usein pidemmällä aikavälillä erityyppisten ketjuuntuneiden vaikutusten kautta. Toisaalta osassa hankkeista, kuten esimerkiksi investointihankkeissa sekä suoraan kohderyhmiin suunnatuissa interventioissa (mm. täsmäkoulutukset, räätälöidyt valmennukset, yms.), vaikutukset voivat syntyä hyvinkin välittömästi nopealla aikataululla. Jotta erityyppisten hankkeiden monimuotoisia vaikutuksia pystyttiin tunnistamaan systemaattisesti, tyypiteltiin tämän arviointityön alussa Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rakennerahastohankkeet EURA-tietojen perusteella yhdeksään eri hankekoriin hankkeiden tavoitteiden, kohderyhmien sekä ajatellun vaikutusdynamiikan mukaisesti

Rakennerahastotoiminnan kokonaismerkitys ja lisäarvo alueille

*Tiedot hakemusvaiheen arvioita uusista työpaikoista vuoden 2012 loppuun mennessä tehtyjen tukipäätösten osalta

Kuva 1. Hanketyypittelyn¹ perusteella luodut hankekorit, EURA-tietoihin perustuvat hankkeissa aikaansaadut uudet yritykset ja työpaikat sekä hankekoreittaisen arvioinnin peruslogiikka.

Kunkin hankekorin hankkeilla on lähtökohtaisesti oman tyyppisensä vaikutusten syntylogiikkansa. Työllisyyden edistämiseen tähtäävissä hankkeissa hankkeiden vaikutusdynamikka on usein välillinen ja vaikutukset syntyvät pääsääntöisesti ketjuuntuneesti ja pitkällä aikavälillä, esimerkiksi koulutuksen sekä uuden tyyppisten palvelujen ja työllistymismallien käytön kautta. Yritysten kehittämistoimet ovat karkeasti jaoteltuna kahdentyyppisiä; suorien interventoiden tulokset näkyvät usein välittöminä vaikutuksina kuten liiketoiminnallisina hyötyinä tai uusina työpaikkoina tai yrityksinä. Kehittämishankkeiden vaikutukset syntyvät puolestaan pidemmällä aikavälillä ja välillisemmin esimerkiksi liiketoimintaan liittyvän osaamisen ja kyvykkyyksien sekä yritysten toimintaedellytysten paranemisen kautta. Investointihankkeiden, kuten työllisyysperusteiset investoinnit, suorat vaikutukset ovat pääsääntöisesti pisteittäisiä ja ne eivät useinkaan jää pysyviksi (esimerkiksi hankkeen toteutuksen aikaiset työllisyysvaikutukset). Investoinnin kohteesta ja luonteesta riippuen toimintaympäristön tai toimintaedellytysten parantumisen kautta syntyvät kerrannaisvaikutukset esimerkiksi elinkeinoelämälle tai hankkeen ympäristövaikutukset voivat kuitenkin olla pitkällä tähtäimellä hyvinkin merkittäviä. Investointihankkeet ovat kuitenkin usein luonteeltaan sellaisia, että ne korvaavat kansallista rahoitusta. Ympäristöhankkeiden vaikutukset syntyvät puolestaan ympäristön tilaa ja suojelua edistävien toimien kautta sekä välillisemmin ympäristön tilan seurannan ja ympäristökasvatuksen edistämiseen liittyvien hankkeiden kautta. Ensimmäiset vaikutukset näkyvät konkreettisesti ympäristön tilan paranemisena ja jälkimmäisen puolestaan välillisemmin ympäristötietoisuuden ja ympäristökäyttäytymisen kautta syntyvinä vaikutuksina.

Hyviä hanketason tuloksia on saatu aikaan etenkin työllisyyden hoidossa, yritysten uusien liiketoimintamahdollisuuksien synnyttämisessä, koulutuksen kehittämisessä sekä ympäristön suojelussa

Rakennerahastohankkeiden vaikutusten syntydynamikka on pääsääntöisesti välillinen ja ketjuuntunut, minkä johdosta hanketoiminnan lopulliset vaikutukset toteutuvat pääsääntöisesti vasta pitkällä aikajänteellä. Esimerkiksi hyvät tulokset ja näkyvät vaikutukset jo projektin keston aikana tai välittömästi päättymisen jälkeen eivät aina indikoineet hyvää kokonaisvaikuttavuutta pitkällä tähtäimellä. Nopeat tulokset saattavat jäädä kertaluonteisiksi ja pysyväisluonteinen vaikuttavuus huonoksi. Tässä arvioinnissa tehdyn hankeanalyysin perusteella hyviä ja myönteisiä tuloksia sekä pysyväisluonteisia vaikutuksia on saavutettu erityisesti työllisyydenhoidossa (mm. räätälöidyt työllistymisen mallit ja polut), pienten yritysten uusien liiketoimintamahdollisuuksien synnyttämisessä, koulutuksen kehittämisessä (mm. yrittäjyyskasvatukseen liittyvät opettajakoulutukset sekä opettajien työelämä jaksot), ympäristöllisessä suojelussa (mm. Itämeren suojelu, Selkämeren kehittäminen sekä konkreettiset luonnonympäristöjen kuten vesistöjen kunnostukset sekä kulttuuriympäristöjen kehittäminen) sekä yritystukien kautta yritysten investointihalukkuuden lisäämisessä.

Oheiseen taulukkoon on koottu hanketoiminnan tunnistettuja tuloksia sekä potentiaalisia vaikutuksia hankekoreittain. Lihavoidulla tekstillä kuvatut vaikutukset ovat arvioitsijoiden näkemysten perusteella sellaisia, joita voi pitää onnistuneina ja myös pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna merkittävinä.

---

¹Tehty tyypittely vastasi pitkälti Varsinais-Suomen ELY-keskuksen itse käyttämää hanketyypittelyä (kts. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamat EU-hankkeet, Ohjelmakausi 2007–2013) sillä erotuksella, että arvioinnissa rakennemuutoshankkeet sisällytettiin työllisyyden edistämisen sekä yritysten kehittämisen ja kansainvälistymisen ”koreihin”.

Taulukko 1.

Hankkeiden keskeisiä tuloksia sekä potentiaalisia vaikutuksia ja hyviä käytäntöjä hankekoreittain.

Kori 1. Työllisyys ja työhyvinvointi

Keskeiset tulokset	<ul style="list-style-type: none"> • Työttömien ja työssä olevien toteutuneet koulutukset ja tuetut työjaksot • Työhallinnossa toteutetut uudet toimintamallit ja palvelut • Työkalut työhallinnon tai muiden toimijoiden käyttöön • Koulutustilaisuudet ja muut palvelut työkyvyn ja osaamisen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi rakennemuutostilanteissa • Toimijoiden verkostoitumisfoorumit • Ennakointitieto työmarkkinoihin ja koulutustarpeisiin liittyen • Organisaatioihin kehitetyt uudet toimintamallit
Keskeiset vaikutukset	<ul style="list-style-type: none"> • Työllistymistä ja työhyvinvointia edistävien tuki- ja ohjaustoimintojen prosessien tehostuminen • Työttömien heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden osaamisen kehittyminen, aktivoituminen ja työllistymismahdollisuuksien paraneminen • Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aktivoituminen sekä koulutuksen/työpaikan löytyminen ja tulevaisuuden ”suunnitelman” muotoutuminen • Koulutuksen, valmennuksen ja siihen liittyvän osaamisen kehittyminen työelämä-lähtoisemmäksi sekä työmarkkinoiden tarpeita vastaavaksi • Eri toimijoiden tietoisuuden ja tiedon hankinnan mahdollisuuksien lisääntyminen liittyen mm. alueen työmarkkinatilanteeseen, tulevaisuuden osaamistarpeisiin jne. • Työllistymistä edistävän asiakasohjauksen ja palvelujen saatavuuden tehostuminen • Työllistymisen esteiden väheneminen ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisedellytysten paraneminen • Alan toimijoiden yhteistyön tehostuminen ja uudet yhteistyöverkostot • Uuden (kansainvälisen) tiedon, osaamisen ja toimintamallien leviäminen alueelle. • Työyhteisöjen kytkeytyminen paremmin työhyvinvoinnin kehittämistyöhön ja työhyvinvointipalveluihin.
Hyvät käytännöt	<ul style="list-style-type: none"> • Rakennemuutostilanteissa työhallinnon ja muiden toimijoiden tiivis yhteistyö ja yhteistoi-menpiteet yritysten kanssa, jotka irtisanovat väkeä. • Sähköisten palveluiden ja sosiaalisen median käyttö ihmisten kontaktoinnissa, informoinnissa ja tulosten levittämisessä. • Verkostoituminen ja muilta oppiminen

Kori 2. Elinkeinot

Keskeiset tulokset	<ul style="list-style-type: none"> • Uudet yhteistyöhön perustuvat toimintamallit julkisissa yrityspalveluissa • Yritysten tarpeeseen räätälöidyt palvelut sekä uudentyypiset yrityspalvelukonseptit • Kasvuhalukkaiden yritysten parempi tunnistaminen ja saaminen palvelujen piiriin • Uusien liiketoimintamahdollisuuksien löytyminen • Uuteen tai tehostuneeseen liiketoimintaan liittyvät osaamiskartoitukset ja henkilöstökou-lutukset • Liiketoimintasuunnitelmat ja niiden kehittäminen • Yrittäjyyden taitojen kehittyminen ja yritysaktiivisuuden lisääntyminen • Yritysten verkostoituminen sekä yritysten ja oppilaitosten verkostoitumisen • Parantunut tieto alueellisista toimijoista ja toimialoista
---------------------------	---

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla >>

Keskeiset vaikutukset	<ul style="list-style-type: none"> • Liiketoiminta-osaamisen paraneminen • Uudet kumppanuusverkostot ja yrityksen parantunut asema verkostossa • Yritysten uudistumiskyvyn ja innovointiaktiivisuuden lisääntyminen • Uudet yritykset (n. 3000 yritystä) • Julkisten yrityspalvelujen ja neuvonnan tehostuminen • Palvelujen osuvuuden paraneminen • Liiketoiminnan muutosten hallinnan paraneminen • Osaamisen ja ammattitaidon paraneminen • Koulutuksessa olevien osaamisen työelämä-vastaavuuden paraneminen suhteessa työelämän vaatimuksiin • Kansainvälisten kontaktien ja verkostojen kehittyminen • Yritysten tuottavuuden ja kilpailukyvyn paraneminen • Uudet työpaikat (n. 4000 työpaikkaa)
Hyvät käytännöt	<ul style="list-style-type: none"> • Useamman toimialan kehittäminen ja toisista hyötyminen samassa hankkeessa • Tarvekartoitukset hanketta suunniteltaessa • Yritystoiminnan edistämisessä ja siihen innostamisessa oikeiden yrittäjien haastattelut ja tarinat videomateriaalina hankkeiden nettisivuilla

Kori 3. Työllisyysperusteiset investoinnit

Keskeiset tulokset	<ul style="list-style-type: none"> • Rakennettu kunnallistekniikka • Vedenoton ja viemäroinnin rakentaminen teollisuusalueilla • Kehitetyt ja korjatut liikenneyhteydet (esim. tieosuus, satamalaiturit)
Keskeiset vaikutukset	<ul style="list-style-type: none"> • Alueiden saavutettavuuden turvaaminen ja paraneminen • Alueiden elinvoimaisuuden lisääntyminen • Liikenteen sujuvuuden parantuminen • Alueiden vetovoimaisuuden paraneminen ja uusien yritysten sijoittuminen teollisuusalueille • Yritystoiminnan ja työpaikkojen säilyminen • Uudet työpaikat

Kori 4. Koulutus

Keskeiset tulokset	<ul style="list-style-type: none"> • Tulevaisuuden osaamistarpeeseen liittyvät kartoitusten kautta saatava ennakointitieto • Koulutuslaitosten, työnantajien ja opiskelijoiden verkostoitumistoimet • Koulutustilaisuudet opettajille ja opetusta suunnitteleville • Yrittäjyyskoulutuksen kehittäminen koulutuksessa uusilla toimintamalleilla, oppimistyövälineillä ja opiskelijoiden osuuskuntatoiminnalla. • Työntekijöiden täydennyskoulutuksilla osaamisen kehittyminen • Aikuiskoulutuksen kehittämiseen liittyvä yhteistyön lisääntyminen • Aikuiskoulutuksen tarjontaa koskevan tiedon saannin parantuminen
---------------------------	---

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla >>

Keskeiset vaikutukset	<ul style="list-style-type: none"> • Työelämän osaamistarpeita vastaavan koulutuksen kehittyminen opetuksessa • Opettajien, viranomaisten ja työnantajien tiiviimpi verkostoituminen ja tiedon vaihto • Koulutus- ja osaamistarpeisiin liittyvän ennakoitietä lisääntyminen ja sen laajempi hyödyntäminen • Yrittäjyyskasvatuksen kehittyminen opetuksessa • Yrittäjyysosaamisen kehittyminen • Työntekijöiden osaamisen kehittyminen • Työpaikkojen säilyminen • Aikuiskoulutuksen laadun paraneminen ja osuvuus suhteessa työelämän osaamisvaatiuksiin
Hyvät käytännöt	<ul style="list-style-type: none"> • Koulutusmateriaalin kerääminen ja levittäminen verkkopalvelussa • Osaamisen kehittämistä seuraavat järjestelmät (osaamispassi yms.) • Sosiaalisen median hyödyntäminen tietojen ja tulosten levittämisessä kohderyhmille

Kori 5. Kulttuuri ja luovat alat

Keskeiset tulokset	<ul style="list-style-type: none"> • Työelämälähtöiset opetusmenetelmät • Uudet oppimisympäristöt ja opetusmateriaalit • Erityispalvelut ja palvelumallit luovien alojen työn hakijoille • Yhteistyömallit ja verkostoitumistilaisuudet yritysten ja luovien alojen opetusta antavien toimijoiden sekä opiskelijoiden välillä
Keskeiset vaikutukset	<ul style="list-style-type: none"> • Luovien alojen koulutuksen muovautuminen lähemmin työelämän tarpeita vastaavaksi • Työhallinnossa luovien alojen työn hakijoiden palvelut vastaavat paremmin asiakkaiden tarpeita ja palvelutaso on parantunut • Kulttuuri- ja luovien alojen työnhakijoiden työllistymismahdollisuuksien paraneminen • Yritysten ja luovien alojen opiskelijoiden ja toimijoiden parempi tuntemus ja verkostoituminen • Tietoisuuden lisääntyminen luovien alojen osaamisesta ja työnhakijoista

Kori 6. Energiatehokkuus

Keskeiset tulokset	<ul style="list-style-type: none"> • Tuotantotapojen muutokset, koulutus, soveltamisselvitykset • Selvitys ja neuvontapalvelut • Raportit, selvityksen työkalut
Keskeiset vaikutukset	<ul style="list-style-type: none"> • Uusien energiamuotojen osaamisen lisääntyminen ja aktivoituminen • Jätteiden ja materiaalien hyöty- ja uusiokäytön uudet tavat • Elintarvike- ja materiaalihokkuuteen liittyvien toimintamallien käyttöönotto • Ilmastomuutoksen hillinnän työkalut • Energia- ja materiaalihokkuuteen liittyvän tietoisuuden lisääntyminen • Energia- ja materiaalihokkuuteen liittyvien toimintamallien käyttöönotto

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla >>

<p>Hyvät käytännöt</p>	<p>Useat hankkeet on toteutettu kumppaneiden yhteistyönä. Tämä mekanismi on vahvistanut:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jo aiemmin luotujen hyvien käytäntöjen keskinäistä systemaattista jakamista • Uusien hyvien käytäntöjen ja toimintamallien luomista • Käytännön pilottien yhteistyössä toteuttamista ja tätä kautta uusien esimerkillisten käytäntöjen tuottamista
-------------------------------	--

Kori 7. Ympäristön käyttö

<p>Keskeiset tulokset</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnostetut kulttuuriympäristöt • Uudet luontomatkailureitit ja luonnon käyttöä tukevat aineistot ja konseptit • Selvitykset luonnonsuojelun tarvittavista toimenpiteistä • Ympäristön kunnostaminen
<p>Keskeiset vaikutukset</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ympäristön tilan parantuminen • Luonnon suojelun suunnitelmallisuuden lisääntyminen • Tietoisuus tarvittavista toimenpiteistä lisääntyy • Tietämys ympäristön merkityksestä sekä alueen luontokohteiden hyödyntäminen liiketoiminnassa lisääntyy • Kulttuuriympäristöjen kunto säilyy tai paranee • Luonnonsuojelullisten toimenpiteiden kohdentaminen on tehokkaampaa • Positiiviset kävijäkokemukset ja kulttuuriympäristöjen laajempi hyödyntäminen eri tavoin • Tiedon hyödyntäminen luontoa ja ympäristön käyttöä tukevassa T&K&I-toiminnassa
<p>Hyvät käytännöt</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyöverkostot • Hyvät käytännöt on jo osittain siirretty käytäntöön hankepartnerien omissa organisaatioissa, esim. vedenalaistietojen hyödyntäminen ruoppausilmoitusten käsittelyssä • Äänimaisemanäkökulman huomioonottaminen maisema-alueiden inventoinnissa sekä suunnittelussa. - Yleensäkin äänimaisemanäkökulman parempi huomioonottaminen niin alueidenkäytön kuin muidenkin toimintojen suunnittelussa. • Merilintulaskelmat

Kori 8. Ympäristön suojele

<p>Keskeiset tulokset</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vesistön kunnostaminen ja parantaminen sekä toimenpiteiden kartoitus • Ympäristökasvatuksen materiaalit ja tiedotuskampanijat ympäristöön vaikuttavista tekijöistä • Selvitykset luonnon suojelun tarvittavista toimenpiteistä sekä näihin liittyvät julkaisut • Toimijoiden verkottaminen • Käytännön raivaus- ja kunnostustyö
----------------------------------	---

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla >>

Keskeiset vaikutukset	<ul style="list-style-type: none"> • Käytännön muutokset fyysisessä toimintaympäristössä • Luonnon suojelun suunnitelmallisuuden lisääntyminen • Luonnon siistiytyminen • Luontoon ja vesistöihin liittyvän osaamisen kehittyminen • Ympäristökasvatuksellisten materiaalien integroituminen eri toimintojen palveluihin / toimintoihin • Uudet menetelmät, tietoisuus merkityksestä ja vaadituista toimista luonnon ja vesistöjen suojelussa • Tietoisuus tarvittavista toimenpiteistä lisääntyy • Kalakantojen elpyminen • Kalakantojen ja vesistöjen kunnostamisen lisääntyminen • Luonnonsuojelullisten toimenpiteiden kohdentaminen on tehokkaampaa
Hyvät käytännöt	<ul style="list-style-type: none"> • Vesistön kunnostuksen toimivat käytännöt ja ei-toimivat käytännöt • Kaupunkipuistojen hyödyntäminen kulttuurikasvatuksessa –toimintamalli • Käytännön tietämys jokien kunnostuksesta sekä tätä koskevan tiedon laajempi hyödyntäminen kansallisesti. • Kansainvälisesti menetelmien kartoittaminen luonnon suojelun toimiin liittyen • Uudenlaisten mittaustapojen kokeileminen, esim. lentokonemittaukset laivojen päästöistä

Kori 9. Yritystuet ja yritysten toimintaympäristön kehittäminen

Keskeiset tulokset	<ul style="list-style-type: none"> • Toimitilojen laajentuminen, uudet tuotantolaitteet yms. • Uudet tuotteet tai tuotteiden parantunut laatu • Uudet palvelut • Uudet tuotantoprosessit tai menetelmät • Uudet liiketoimintamallit • Liiketoimintaosaamisen paraneminen • Yritysverkostojen kehittyminen
Keskeiset vaikutukset	<ul style="list-style-type: none"> • Yritysten tuotantoprosessien tehostuminen • Yritysten oman investointihalukkuuden kasvu • Uudet ja säilytetyt yritykset ja työpaikat • Yritysten markkinoinnin kehittyminen • Tuotannon volyymin ja liikevaihdon kasvu • Uudet liiketoimintamahdollisuudet • Yritysten näkyvyyden paraneminen • Yritysten toimintaympäristön kehittyminen • Yritysten aseman paraneminen suhteessa liiketoimintaympäristöön

Tuloksia ja vaikutuksia tulkittaessa on huomioitava, että tätä arviointia tehtäessä osa hankkeista oli vielä kesken. EURA-2007 tietojen perustella syksyllä 2013 noin puolet kaikista Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rakennerahastohankkeista oli päättynyt ja neljännes päättymässä vuoden 2013 loppuun mennessä. Kaikista hankkeista noin neljännes jatkui vielä vuoden 2014 puolelle, näistä osa vuoden 2014 loppuun asti. Eli vaikka rakennerahastokausi onkin päättymässä, jatkuvat useat hankkeet vielä pitkälle ensi kauden puolella. Samoin isossa osassa hankkeista hankkei-

den tulokset ja vaikutukset ovat vasta syntymässä tai niiden synnylle on luotu edellytyksiä.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamien kehittämishankkeiden rahoituksen additionaliteetti on suuri

Hankeanalyysin perusteella rakennerahastohankkeet ovat kohdistuneet kattavasti erityyppisille kehittämisalueille ja niillä on valtaosin toteutettu sellaista kehittä-

mistyötä, jota ei olisi muuten - esimerkiksi kansallisella rahoituksella - tehty lainkaan. Vain hyvin pieni osa nykyisistä hankkeista olisi toteutettu nykymuotoisena ilman rakennerahastorahoitusta. Hankevastaavien arvioiden mukaan lähes 80 % hankkeista olisi jäänyt kokonaan toteutumatta ilman rakennerahastorahoitusta ja vain 3 % hankkeista olisi toteutunut nykyisen kaltaisena myös ilman hankerahoitusta. Kehittämishankkeiden rahoituksen vuotovaikutus on tältä osin ollut vähäinen ja additionaliteetti suuri. Ts. hankkeissa aikaansaadut tai syntymässä olevat vaikutukset olisivat jääneet suurelta osin kokonaan syntymättä ilman rakennerahastojen tukea.

Tässä vaiheessa on osin ennen aikaista ottaa kantaa siihen, ovatko saavutetut tulokset ja vaikutukset järkevässä suhteessa käytettyihin panostuksiin. Arviointihavaintojen perusteella voi kuitenkin todeta sen, että rakennerahastotoiminnalla on pääsääntöisesti tuettu kehittämistoimintaa tarkoituksenmukaisella tavalla ja osuvasti sellaisilla kehittämisalueilla, jossa tuloksia ei muuten olisi syntynyt. Arvioinnissa tunnistettujen tulosten perustella hanketoiminnalla on myös luotu onnistuneesti kasvualustaa pidemmällä aikavälillä toteutuvien laajempien vaikutusten synnylle.

Yritystuilla on ollut positiivinen vaikutus yritysten liiketoimintaan, mutta rahoituksen vuotovaikutus on suuri

Tällä ohjelmakaudella Varsinais-Suomen ELY-keskuksen yritystutkimuodot rakennerahastotoiminnassa ovat olleet yrityksen kehittämisavustus ja yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus. Yritystuen painotus on nykyisellä ohjelmakaudella ollut vahvasti yrityksen kehittämisavustuksen kautta yritysten investointien tukemisessa. Vähemmässä määrin tuella on rahoitettu muita yritysten kehittämishankkeita ja toimintaympäristön kehittämishankkeita. Tässä tutkimuksessa kerätyn aineiston, erityisesti yrityksille tehtyjen haastattelujen valossa, kaikilla yritystutkimuodoilla on ollut selvä positiivinen vaikutus yritysten liiketoimintaan ja osin myös niiden kilpailukykyyn. Tuen keskeisin merkitys ja lisäarvo näkyvät yrityksissä etenkin siten, että yritykset ovat avustuksen turvin voineet aikaistaa tai laajentaa investointiaan tai kehittämistoimenpiteitään. Tutkimuksen yhteydessä tehdyt haastattelut ja yrityskyselyt kielivät kuitenkin myös siitä, että suoran yritystukirahoituksen vuotovaikutukset ovat varsin suuret, eli investointi tai kehittämistoimenpide olisi

toteutettu jossain muodossa myös ilman rakennerahastotukea. Vastaavasti näyttää myös siltä, että tukia on käytetty pääasiassa yritysten ”normaaliin” kehitysohjelmaan siten, että kehittämistoimia on voitu aikaistaa tai toteuttaa hieman aiottua laajempaan. Viitteitä siitä, että tuilla olisi luotu esimerkiksi teknologia- tai liiketoimintariskeiltään keskimääräistä kunnianhimoisimpia hankkeita ei läpikäydyssä aineistossa löytynyt.

Tukimuotojen selektiivisyydestä sekä erilaisesta vaikutusdynamikasta johtuen yritystukien ja toimintaympäristötukien tehokkuuden tai vaikuttavuuden keskinäinen vertailu on vaikeaa. Metodisesti isoin haaste on se, että erityyppisesti kohdennetun tuen keskinäisen vertailun perustaksi ei ole kriteeristöä, joka arvottaisi aikaansaatuisten vaikutusten keskinäistä ”hyvyyttä” tai laajempaa merkitystä.

Kestävin peruste arvioida tai vertailla yritystukia lähtee siitä, miten ne täyttävät niille annettua tehtävää paikata rahoitusmarkkinoiden toimintapuutteita. Tämän arviointityön tavoitteista sekä käytettävissä olleista aineistoista ja metodeista johtuen tähän kysymykseen ei tämä empiirinen tutkimus antanut vastausta. Useat yritystukia koskevat laajalla yritysaineistolla tehdyt tutkimushavainnot viittaavat kuitenkin siihen, että väärinkohdennettuna suorat yritystuet voivat vääristää kilpailua sekä estää tuottavuuden kasvua ja elinkeinojen uudistumista kilpailukykyisemmäksi. Taloustieteellisestä tutkimuksesta nouseva tämän hetken viesti onkin vahvasti se, että tukien vaikuttavuuden näkökulmasta niiden tulisi kohdistua pääosin aineettomiin investointeihin, ennen kaikkea uuden tiedon luomiseen, ja vain harvoissa poikkeustapauksissa (esimerkiksi poikkeuksellinen rahoitusmarkkinoiden häiriö tai markkinoiden toimimattomuus) aineellisiin investointeihin. Lisäksi tuen tulisi kohdistua nykyistä enemmän uusiin kasvuyrityksiin ja pienten yritysten riskipitoisiin hankkeisiin.

Hyvien hankkeiden tunnuspiirteitä ovat asiakaslähtöisyys, oikea ajoitus, projektiorganisaation sitoutuminen sekä vertaisoppiminen

Hyvät käytännöt ja toimintatavat ovat pääsääntöisesti hankekohtaisia ja sidoksissa hankkeiden omaan toteutusympäristöön. Tämän vuoksi ne toimivat usein hyvin vain tiettytyyppisissä hankkeissa ja ovat monesti heikosti siirrettävissä muihin hankkeisiin. Koska hyvät käytännöt ovat poikkeuksetta kontekstisidonnaisia ja riippuvaisia siitä kuka niitä määrittelee, ei tässä

arviointityössä ole lähdetty arvioimaan hankkeissa kehitettyjen yksittäisten tuotteiden, prosessien, menetelmäkäytäntöjen tms. ”hyvyyttä” tai nostamaan joitakin näistä muiden edelle. Arviointityössä nousi kuitenkin esiin tiettyjä yleisiä toimintatapoja tai hankkeiden tunnuspiirteitä, jotka näyttäisivät edesauttavan hankkeiden tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Tällaisia ovat mm:

- Hankkeen tulosten juurtumisen varmistaminen ennalta tunnistamalla aidosti asiakkaiden tarpeet sekä määrittelemällä yhdessä asiakkaiden kanssa hankkeen tavoitteet ja toimenpiteet.
- Hankkeen toteuttajatahon projektiosaaminen sekä vahva sitoutuminen hankkeen toimeenpanoon ja tulosten levittämiseen.
- Hankkeen taustaorganisaation ja hankevetäjän hyvät verkostosuhteet alan toimijoihin ja yhteistyökumppaneihin sekä keskeinen asema kumppanuusverkoissa.
- Hankkeen oikea-aikainen ajoitus suhteessa toimintaympäristöön ja siinä tapahtuviin muutoksiin mm. hyödyntämällä ennakoititietoa ja määrittelemällä tavoitteet ja hankesisällöt proaktiivisesti.
- Hankesuunnitelman sisällön määrittely joustavasti, jotta etenkin pidemmän aikavälin kehittämistoiminnassa voidaan reagoida nopeasti esimerkiksi hankeympäristössä tapahtuviin muutoksiin
- Vertaisoppiminen toisilta hankkeilta esimerkiksi useampaa hanketta koordinoivien kattohankkeiden kautta.

Oman tuotannon hankkeiden etuina ovat mm. kehittämistyön pitkäjänteisyys ja laaja-alaisuus

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen oman tuotannon hankkeita on kuluneella ohjelmakaudella toteutettu 20 kappaletta. Niiden toteutukseen on käytetty yhteensä reilut 33 miljoonaa euroa, mikä on yli 45 % kaikesta Varsinais-Suomen ELY:n myöntämästä rakennerahastorahoituksesta. Oman tuotannon hankkeissa on erityisesti lähdetty pitkäjänteisen kehittämisen tarpeista. Niiden avulla on myös pystytty varmistamaan resurssien ja kehittämistoiminen kohdentuminen alueellisiin erityistarpeisiin. Oman tuotannon hankkeilla onkin muihin hankkeisiin verraten ollut selvästi enemmän kosketuspintoja alueellisiin tavoitteisiin sekä ELY-keskuksen omiin strategisiin tavoitteisiin. Oman tuotannon hankkeilla on myös tavoiteltu selvästi laajempia ja pidempikestoisia vaikutuksia, kuin raken-

nerahastohankkeilla keskimäärin. Oman tuotannon hankkeissa viranomaisten osallistaminen kohderyhmäksi on myös ollut yleisempää kuin muissa hankkeissa. Toteutusmallista johtuen niissä on voitu kehittää viranomaiskäyttöön tarkoitettuja työkaluja, minkä lisäksi oman tuotannon hankkeissa kertynyt tieto ja osaaminen tulevat jäämään viranomaisorganisaation käyttöön myös hankkeen päättymisen jälkeen.

Oman tuotannon hankkeiden tulosten pysyvyyttä ja vaikuttavuutta on osin ennenaikaista arvioida, koska hankkeille on ominaista, että lopulliset tulokset ja vaikuttavuus näyttäytyvät viiveellä. Nyt on kuitenkin jo nähtävissä tuloksia, kuinka hankkeiden dynaamisella reagoinnilla on pystytty vastaamaan esimerkiksi rakennemuutoksen haasteisiin. Tulevalla rakennerahasto-ohjelmakaudella oman tuotannon hankkeiden toteutus ei tule jatkumaan nykymuotoisena. Tätä arviointia tehtäessä ei ole täyttä selvyyttä siitä, millaisella mallilla nykyisen kaltaisia laajoja oman tuotannon hankkeita tullaan jatkossa toteuttamaan, mutta näyttää kuitenkin siltä, että nykyisten omantuotannon hankkeiden toimenpiteiden jatkuvuutta ja tulosten juurruttamista ei voida jatkaa enää seuraavalla oman tuotannon hankkeella, kuten on voitu tehdä edellisten ohjelmakausien siirtymien aikaan.

Kestävää kehitystä ei hankkeissa useinkaan tiedosteta - tästä huolimatta niissä on toteutettu vahvasti kestävän kehityksen liittyviä tavoitteita

Arviointityössä selvitettiin erikseen kestävän kehityksen huomioimista hanketoiminnassa. Hankeanalyysin perusteella kestävän kehityksen periaatteiden mukaisuus on ollut vahvasti sisällä Varsinais-Suomen ELYn hanketoiminnassa. Vaikka kestävää kehitystä ei erikseen hankesuunnitelmissa nosteta esille tai vaikutuksia raportoitaessa tiedosteta, ovat lähes kaikki hankkeet edistäneet jotakin tai useampaa ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen tai taloudelliseen kestävyysliittävää tavoitetta tai niissä on toteutettu kestävästä kehitystä edistäviä toimenpiteitä. Varsinais-Suomen ELYn rakennerahastohankekokonaisuuden kokonaisvaikutuksia kestävän kehitykseen on kuitenkin toistaiseksi vielä ennenaikaista arvioida. Selvää kuitenkin on se, että kestävä kehitys on rakennerahasto-ohjelmien periaatteiden mukaisesti hyvin vahvasti sisäänrakennettu Varsinais-Suomen ELYn hankekokonaisuuteen ja sitä kautta luotu onnistuneesti

edellytykset kestävän kehityksen pohjalta syntyville vaikutuksille kaikissa tarkastelluissa hankekoreissa.

Rakennemuutokseen sopeutumista on tuettu monipuolisesti

Arvioinnissa tehdyn hankeanalyysin perusteella rakennemuutoksen aiheuttamiin haasteisiin liittyvien hankkeiden rahoitusosuus kaikista Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamista hankkeista (pois lukien yritystukihankkeet) on ollut hieman yli 10 %. Tähän osuuteen sisältyvät hankkeet, joissa on reagoitu rakennemuutostilanteen aiheuttamiin irtisanomisiin sekä rakennemuutosalojen yritysten tukemiseen meri- ja elektroniikkatoimialalla. Hankeanalyysin perusteella muista, kuin suoraan rakennemuutoksen aiheuttamiin haasteisiin liittyvistä (lähinnä työllisyyden edistämisen, yritysten kehittämisen ja koulutuksen kehittämisen hankkeet) hankkeista noin 15 % on tavoite- tai toimenpidetasolla edesauttanut rakennemuutoksen aiheuttamiin haasteisiin sopeutumista. Näissä hankkeissa on vaikutettu mm. yritystoiminnan ja elinkeinon kehittämissä, työttömien ja työttömyysuhan alla olevien kouluttamisen, työllisyyden edistämistoimpiteiden sekä ennakoinnin avulla rakennemuutoksesta selviytymiseen ja tulevaisuuteen sopeutumiseen.

Kokonaisuutena rakennerahastotoiminnan panoksia rakennemuutokseen sopeutumiseen voidaan pitää pieninä suhteessa rakennemuutoksen haasteisiin sekä etenkin ohjelmakauden aikana tapahtuneisiin äkillisiin rakennemuutoksiin ja talouden laajempiin muutoksiin Varsinais-Suomessa. Rakennerahastotoiminnan lisäarvo rakennemuutokseen sopeutumisessa näkyy kuitenkin siinä, että hanketoiminnan avulla akuuttiin rakennemuutostilanteeseen on saatu täsmähankkeiden (mm. meriteollisuuden ja ict-alan rakennemuutoshankkeet) lisäksi monipuolisesti kehittämisresursseja, joiden avulla on pystytty tukemaan työllistymistä ja auttamaan kehittymiskykyisiä yrityksiä kasvamaan, kehittymään ja investoimaan. Lisäksi hankkeiden avulla on luotu palveluja ja ratkaisuja kohderyhmille (mm. irtisanomistilanteet), jotka muuten olisivat jääneet, ainakin akuutisti, palvelun ulkopuolelle sekä tuettu rakennemuutostilanteisiin liittyneiden pienten yritysten uusien liiketoimintamahdollisuuksien ja mallien syntymistä.

Rakennerahastotoiminnalla on ollut alueellisesti lisäarvoa tuottava vaikutus erityisesti kehittämistyön lisäresurssina sekä uudentyypisten menetelmien, palveluiden tai ratkaisujen mahdollistajana

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen EU-rahoitusta on kohdennettu rakennerahasto-ohjelmien, ELY-keskuksen strategisen tulossopimuksen sekä Varsinais-Suomen ja Satakunnan maakuntaohjelmien luomien alueellisten kehittämistavoitteiden pohjalta. Hankeanalyysin perusteella rakennerahastohankkeilla on tuettu monipuolisesti ja laaja-alaisesti sekä Satakunnan että Varsinais-Suomen alueellisia tavoitteita, kuten myös Varsinais-Suomen ELY-keskuksen omia tavoitteita. Vahvimmin hanketoiminnalla on vaikutettu yritysten ja elinkeinoelämän kehittämisteemoihin sekä työllisyyden ja hyvinvoinnin edistämisen, osaamisen lisäämisen sekä ympäristön suojelun tavoitealueisiin. Luonteenomaista hankkeille on ollut se, että niillä on tuettu samanaikaisesti useaa alueellista kehittämistavoitetta.

Rakennerahastotoiminnan alueellinen lisäarvo suhteessa kansalliseen toimintaan näkyy erityisesti lisääntyneinä kehittämisresurssina ja rahoituksen aktiivisena lisäntyneenä kehittämis-toiminnan määränä erityisesti työpaikkojen luomisessa, rakennemuutoksen hallitsemisessa, uusien yritysten syntyisessä sekä työpaikkojen turvaamisessa. Kansallisten aluekehittämisrahojen vähetessä kuluneen rakennerahastokauden aikana rakennerahastojen hankerahoitus on muodostunut lähes ainoaksi välineeksi, jolla on voitu kokeilla ja luoda uudentyypisiä välineitä kehittämistyön tueksi.

Rakennerahastotoiminnalla onkin ollut alueellisesti merkittävä rooli ja lisäarvoa tuottava vaikutus myös uusien menetelmien, palveluiden tai ratkaisujen tuomisessa etenkin sellaisille kohderyhmille, jotka muuten jäisivät kehitystyön ulkopuolelle. Lisäksi kehittämis-toiminnan ja oppimisen näkökulmasta merkittävä rakennerahastotoiminnan vaikutus on se, että hanke-toiminta lisännyt merkittävästi alueen yritysten, kehittämisorganisaatioiden ja keskeisten hanketoimijoiden yhteistyötä. Monilla kehittämisalueilla on luotu uuden tyyppisiä toimijaverkostoja sekä alueverkostoihin perustuvia kehittämisalustoja, joilla on mahdollisuus jäädä pysyviksi toimintamuodoiksi nykyisen ohjelmakauden päätyttyä.

Haasteena kehittämistyössä on kuitenkin ollut se, että hanketoiminta ei ole kaikilta osin muodostanut

alueellisesti riittävän selkeitä hankekokonaisuuksia laajempien ja vaikutuksiltaan pidempiaikaisten vaikutusten synnylle. Mm. sidosryhmien näkemyksissä korostui se, että rakennerahastotoiminnan tulisi täydentää ja olla vielä enemmän yhdensuuntaista kansallisen kehittämistoiminnan kanssa, jotta kehittämistoiminnalla saataisiin aikaan laajempia synergisiä kokonaisvaikutuksia alueilla. Osasyynä tähän sidosryhmät ovat maininneet yhtenäisen alueen kehittämisen mallin uupumisen Varsinais-Suomesta.

1.2. Kehittämisehdotuksia

Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmän syksyllä 2013 tekemän päätöksen perusteella vuoden 2014 alusta rakennerahastohallinnointi on keskitetty neljään rakennerahastohallinnointiin erikoistuneeseen ELY-keskukseen, jotka ovat Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Etelä-Savon ELY-keskus, Keski-Suomen ELY-keskus sekä Hämeen ELY-keskus. Varsinais-Suomen ELY-keskus ei siis enää toimi rakennerahastoja hallinnoivana viranomaisena, vaan sen rakennerahastohankkeet ovat jo siirtyneet hallinnoitaviksi Keski-Suomen ELY-keskukseen. Rakennerahastohankkeiden valmistelu ja siihen liittyvä asiantuntemus tulee edelleen säilymään Varsinais-Suomen ELY-keskuksessa, mutta hanke-esittelijät ja -päättäjät toimivat jatkossa keskitetyn johdon alla Keski-Suomen ELY-keskuksen palveluksessa.

Rahoittajien välinen yhteistyö ja rakennerahastotoiminnan fokusointi

Arvioinnin useissa eri havainnoissa korostuu tarve alueen rahoittajien yhteistyön parantamiselle sekä ohjelmien ja hankkeiden suunnittelussa että hankkeiden tulosten levittämisessä. Tämä nousi tärkeäksi keskusteluteemaksi myös arvioinnin kehittämistyöpajassa. Keskeisenä näkökulmana oli tällöin aluekehittämisen yhteisen toimintamallin entistä kattavampi suunnittelu. Toisaalta myös rahoittajien koordinoimalle hyvien sisältöjen ja käytäntöjen ylimaakunnalliset foorumit, esim. hanke/teemafoorumit tai vastaavat koettiin tärkeiksi.

Rakennerahastotoiminnan osuvuuden varmistamiseksi on tärkeää, että Varsinais-Suomen ja Satakunnan erityispiirteiden ja kehittämistarpeiden tuntemus säilyy hankkeiden valmistelu- ja päätöksentekoprosessissa. Lisäksi rahoituksen edelleen vähentyessä tulevalla rakennerahoituskaudella on entistä tärkeämpää, että rahoitus kohdennetaan fokusoidusti tiettyihin alueellisiin perustein valikoituihin painopistealueisiin.

Rakennerahastotoiminnan vaikuttavuuden keskeinen haaste on se, että hanketoiminta ei ole muodostanut alueellisesti riittävän selkeitä hankekokonaisuuksia laajempien ja vaikutuksiltaan pidempiaikaisten vaikutusten synnylle. Nykyisellä kaudella ELY-keskusten oman tuotannon -hankemallilla on onnistuttu, ainakin osittain, vastaamaan tähän haasteeseen.

Suositus 1.

Alueen aluekehittäjien välistä yhteistä hankkeiden aktivoimisen, painopisteiden määrittämisen ja tulosten levittämisen mallia tulisi vahvistaa tulevalle ohjelmakaudella olemassa olevia tai suunniteltuja yhteistyörakenteita hyödyntäen. Tämä tarkoittaa yhtenäisen alueen kehittämisen mallin luomista sekä alueen olemassa olevien verkostorakenteiden ja kumppanuusalojen entistä parempaa huomiointia.

Rakennerahastotoiminnan vaikuttavuuden yleinen haaste on se, että hankkeiden hyvät tulokset jäävät usein vain projektiorganisaation omaan käyttöön, eivätkä leviä laajemmin yhteiskunnallisiksi hyödyiksi.

Suositus 2.

Tulosten käyttöönoton ja leviämisen edistämiseksi hankevalinnoissa tulisi suosia hankkeita, jotka perustuvat tunnistettuihin asiakastarpeisiin ja joissa hankkeen tavoitteet ja toimenpiteet on määritelty yhdessä asiakkaiden. Asiakkaiden tai hyödynsääjien mukaan ottaminen hankesuunnitteluvaiheessa tulee olla minimivaatimus.

Seurannan kehittäminen

Varsinais-Suomen ELY-keskuksella on ollut käytössään hyviä tapoja koota tietoa hankkeista esimerkiksi hankejulkaisun muodossa. Sidosryhmien mainitsema yhtenäisen tekemisen mallin puuttuminen selittää sitä, että alueella ei ole käytössä eri rahoittajien yhteisesti omiin keskeisiin tavoitteisiinsa suhteuttamia analyyseja tai koonteja olemassa olevista hankkeista. Vastaukset ovat havaittu hyödylliseksi muilla alueilla.

Suositus 3.

Osana suositusta 1:n toteuttamista tulisi alueen rahoittajien laatia yhteinen hankkeiden keskeisten tulosten seuranta- ja arviointikäytäntö, joka helpottaa hankekokonaisuuden tuloksista keskustelua ja rahoituksen suuntaamista. Esimerkkejä tällaisista rahoittajien itse tekemistä käytännöistä voidaan tunnistaa muilta alueilta.

Tulevan ohjelmakauden erityispiirteiden hyödyntäminen

Tulevalle ohjelmakaudella ESR- ja EAKR-rahastot on keskitetty yhteen rakennerahasto-ohjelmaan ja toimintalinjojen määrä on vähentynyt viiteen, jotka ovat: 1. Pk-yritystoiminnan kilpailukykyä edistäminen; 2 Uusimman tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen; 3 Työllisyys ja työvoiman liikkuvuus; 4 Koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen; 5 Sosiaalinen osallisuus ja köyhyden torjunta. Vähähiilisen talouden tukemiseen käytetään vähintään 25 % EAKR -rahoituksesta toimintalinjoissa 1 ja 2.

Suositus 4.

Tulevan ohjelmakauden erityispiirteitä, kuten vähähiilisyys-tavoitetta, tulee avata alueen maakuntien toimijoiden näkökulmasta. Tämä tarkoittaa Vähähiilisyys-tavoitteen auki kirjoittamista sekä tulevalle ohjelmakaudella maakunnallisesti tärkeiden hankkeiden kirjoittamista vähähiilisyys-tavoitteen näkökulmasta.

Yritystuet

Yritystukien tehtävä ja oikeutus syntyy siitä, että niillä paikataan rahoitusmarkkinoiden toimintapuutteita. Kaiken kaikkiaan taloustieteellisestä tutkimuksesta nouseva tämän hetken viesti tukien olemassa olon perusteiden (markkinapuute) sekä niiden vaikuttavuuden (ml. ulkoisvaikutukset) näkökulmasta onkin se, että tukien tulisi kohdistua pääosin aineettomiin investointeihin, ennen kaikkea uuden tiedon luomiseen, ja vain harvoissa poikkeustapauksissa (esimerkiksi poikkeuksellinen rahoitusmarkkinoiden häiriö tai markkinoiden toimimattomuus) aineellisiin investointeihin. Lisäksi tuen tulisi kohdistua nykyistä enemmän uusiin kasvuyrityksiin ja pienten yritysten riskipitoisiin hankkeisiin.

Suositus 5.

Yritystukien osalta tulisi jatkossa keskittyä yritysten kehittämisavustusten osalta erityisesti aloittavien yritysten sekä kasvua hakevien yritysten tukemiseen. Painopistettä tulisi keskittää yhä enemmän aineettomien investointeihin, kuten liiketoimintaosaamisen kehittämiseen tähtääviin toimenpiteisiin, investointiavustusten sijaan.

Hankkeiden verkostoitumisen lisääminen

Arvioinnissa esiintyvissä havainnoissa hyvänä käytäntönä ja onnistuneina hankkeina ovat näyttäytyneet ne, jossa hankkeen kohderyhmät tai avainhyödyntäjät ovat olleet mukana jo hankesuunnittelussa. Hankkeiden välisen verkostoitumisen lisääminen yleisesti sekä kansallisten ja rakennerahasto-hankkeiden välinen oppiminen (erityisesti työllisyys-hankkeet) nostettiin esiin useissa kohdin arvioinnin toteutusta. Tämä mahdollistaisi todennäköisesti entistä paremmin myös sektorirajat ylittävien hankkeiden (sosiaali/terveys/työllisyys/koulutus) kehittämisen.

Toinen arvioinnin eri yhteyksissä käsitelty keskeinen hankehallinnan teema liittyi olemassa olevien eri substanssiteemojen verkostojen entistä parempaan huomioimiseen hankkeiden suunnittelu- ja toteutusvaiheissa. Tähän liittyy myös se, että suunnitteluvaiheessa huomio kiinnitetään siihen, että hankkeet sijoittuvat olemassa oleviin palveluverkostoihin siten, että hankkeen päätyttyä toiminta on aiempaa parempaa ja vaikuttavampaa.

Suositus 6.

Hankkeiden suunnitteluvaiheeseen sekä hankkeiden välisen vuorovaikutuksen lisäämiseen tulee panostaa enemmän tulevilla ohjelmakaudella. Tämä tarkoittaa asiakkaiden mukaan ottamista hankesuunnitteluun sekä rahoittajan toteuttamaa tietoista työtä hankkeiden verkottamiseksi.

Kestävä kehitys

Kestävä kehitys on rakennerahasto-ohjelmien periaatteiden mukaisesti hyvin vahvasti sisäänrakennettu Varsinais-Suomen ELYn hankekokonaisuuteen ja sitä kautta luotu onnistuneesti edellytykset kestävän kehityksen pohjalta syntyville vaikutuksille kaikissa tarkastelluissa hankekoreissa. Tämä siitäkkin huolimatta, että kestävän kehityksen mukaisia tavoitteita ei ole aina hankkeiden suunnitelmissa, toteutuksessa tai raportoinneissa täysin tiedostettu. Kestävä kehitys on myös teemana usein haastava.

Suositus 7.

Kestävän kehityksen teemaa tulee painottaa tulevilla ohjelmakaudella hankkeiden suunnittelussa ja raportoinnissa. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi kestävän kehityksen tavoitteiden avaamisen edellyttämistä hankesuunnittelu- ja raportointivaiheissa sekä näihin tavoitteisiin liittyvän tietoisuuden lisäämistä hankkeille kohdennetulla viestinnällä.

Arvioinnin työpajassa joulukuussa 2013 käsiteltiin ja tuotettiin lisäksi erilaisia sisällöllisiä ideoita siitä, mitä tulevilla ohjelmakaudella tulisi huomioida peilaten arvioitsijan esittämään analyysiin. Nämä sisältöideat on koottu raportin lopussa olevaan liitteeseen 1. Niiden toivotaan toimivan ideoina tulevan ohjelmakauden hankkeita suunnitteleville tahoille.

2. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rakennerahastohankkeiden tulokset ja vaikutukset

2.1. Varsinais-Suomen ELY:n rakennerahastotoiminta ja rahoitetut hankkeet

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ennen vuotta vuotta 2010 Lounais-Suomen ympäristökeskus, Länsi-Suomen lääninhallitus, Turun tiepiiri ja Varsinais-Suomen TE-keskus) on ollut ohjelmakaudella 2007 -2013 Etelä- ja Länsi-Suomen EAKR -ohjelmien, Central Baltic Interreg IV A -ohjelman sekä Manner-Suomen ESR -ohjelman toteutuksen yhtenä ohjelmien hankkeita rahoittavana ja osittain myös toteuttavana tahona. Rahoitusta on Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa kohdennettu rakennerahasto-ohjelmien, ELY-keskuksen strategisten tulossopimusten sekä Varsinais-Suomen ja Satakunnan maakuntaohjelmien luomien alueellisten kehittämistavoitteiden pohjalta.

Yhteensä ELY-keskus on myöntänyt hankkeille EU- ja valtio rahoitusta reilut 76 miljoonaa euroa, josta yritystukien osuus on ollut noin 10,7 miljoonaa euroa. EURA 2007-tietokannan mukaan Varsinais-Suomen ELY-keskus on ohjelmakaudella 2007-2013 rahoittanut 97 ESR-hanketta ja 64 EAKR-hanketta Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa. Yritystukihankkeita on rahoitettu 124 kappaletta ja Central Baltic Interreg IV A -ohjelman hankkeita 18 kappaletta. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen oman tuotannon hankkeita rahoitetuista hankkeista on 20 kappaletta.²

ESR-rahoitusta ELY-keskus on myöntänyt mm. työvoiman ja yritysten kehittämiseen ja lisäämiseen,

työllistymisen ja työmarkkinoilla pysymisen edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen sekä työmarkkinoiden toimintaa edistävien osaamis-, innovaatio- ja palvelujärjestelmien kehittäminen ja jäsenvaltioiden ja alueiden väliseen yhteistyöhön. EAKR-rahoitus on kohdentunut yritystukien lisäksi mm. innovaatiotoimintaan, uusien ympäristöteknologioiden kehittämiseen, ympäristön käytön ja suojelun edistämiseen, alueiden saavutettavuuden ja pk-yritysten kilpailukyyn parantamiseen sekä työllisyysperusteisiin investointeihin.

Nämä muodostavat 73 % myönnetystä rahoituksesta. Lopusta rahoituksesta yli puolet on myönnetty Etelä-Suomen EAKR-ohjelman puitteissa yritystukiin ja loput Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen EAKR-toimenpideohjelmien mukaisiin hankkeisiin. Central Baltic Interreg IV A -ohjelmaan on myönnetty yli 1,6 M euroa rahoitusta kansallisen valtion rahoituksen osalta.

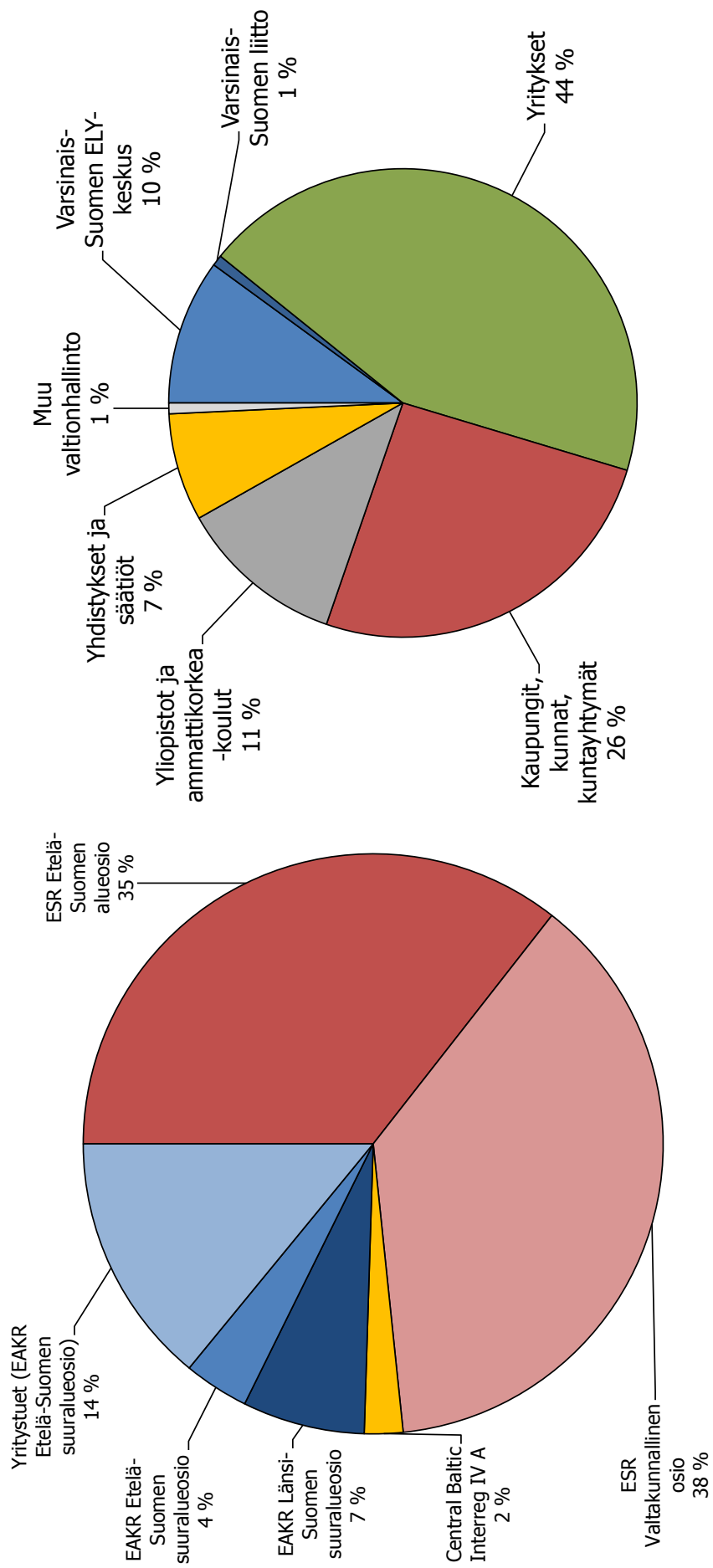
Varsinais-Suomen ELY-keskuksen hankkeissa keskeinen teema-alue on ollut Työllisyys ja yrittäminen, jota on rahoitettu selvästi eniten. Tämän teeman sisällä varsinkin työllisyyden edistämiseen, työhyvinvointiin ja rakennemuutokseen liittyviä toimenpiteitä on rahoitettu runsaasti. Muita teema-alueita ovat olleet ympäristö ja kulttuuri, opetus ja luovat alat vesienhoidon ja vesiensuojelun, ympäristön suojelun ja koulutuksen kehittämiseen liittyvä toiminta.²

Kuvassa 2. on esitetty Varsinais-Suomen ELY-keskuksen hankkeiden rahoituksen jakautuminen ohjelmittain sekä hankkeiden toteuttajatahojen osuudet kaikista hankkeista.

---

²Marraskuun lopun 2013 tilanne.

³Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamat EU-hankkeet. Ohjelmakausi 2007-2013. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Strategiayksikkö. 2013.

Kuva 2. Hankkeiden jakautuminen Varsinais-Suomen ELY-keskuksen myöntämänrahoituksen perusteella eri rakennerrahasto-ohjelmiin sekä eri toteuttajatahojen osuudet kaikista hankkeista.

2.2. Hankekoreittaiset tulokset ja vaikutukset

2.2.1. Työllisyyden ja työhyvinvoinnin edistäminen

Manner-Suomen ESR-ohjelmasta rahoitettavat Työllisyys- ja hyvinvointihankkeet muodostavat tällä ohjelmakaudella sekä lukumääräisesti että rahoituskellisesti Varsinais-Suomen ELYn suurimman hankekokonaisuuden. Kaikkiaan työllisyyden ja työhyvinvoinnin edistämiseen tähtäviä rakennerahastohankkeita on Varsinais-Suomen ja Satakunnan alueella tähän mennessä toteutettu 47 kappaletta ja niihin myönnetyn EU- ja valtion rahoituksen kokonaismäärä on reilut 30 miljoonaa euroa. Vaikeutuneessa talous- ja työllisyystilanteessa alueella on painotettu erityisesti hankkeita, joilla edistetään työpaikkojen säilymistä ja uusien työpaikkojen syntymistä. Erityisenä painopisteenä ovat olleet nuorten ja maahanmuuttajien työhön pääsyä edistävät hankkeet. Hankekorin hankkeilla on tuettu työllisyyden edistämistä (13 hanketta, joista 3 on luonteeltaan laajasti rakennemuutokseen vastaamiseen tähtäävää työllisyyden edistämishanketta), maahanmuuttajien työllistymistä (10 hanketta), nuorten työllistymistä (14 hanketta) sekä työhyvinvointia (10 hanketta).

Tulosten ja vaikutusten syntydynamiikka

Työllisyyden ja työhyvinvoinnin edistämiseen tähtävien hankkeiden vaikutukset ovat laaja-alaisia ja ne syntyvät pääsääntöisesti välillisesti ketjuuntuneen vaikutusdynamiikan kautta. Varsinais-Suomen ELYn työllisyyden edistämiseen ja työhyvinvointiin tähtäivät hankkeet voidaan vaikutusten syntydynamiikan kautta tyypitellä kahdeksaan erilaiseen hanketyyppiin:

Työllisyys-hankkeet:

1. Hankkeessa on suoraan tuettu koulutuksilla ja työelämäjaksoilla heikossa työmarkkina-asetuksessa olevien tilannetta, joilla on välittömästi pyritty vaikuttamaan erityisesti (syrjäytymisvaarassa olevien) nuorien ja pitkäaikaistyöttömien työmarkkina-asetuksen paranemiseen.
2. Hankkeessa on parannettu opettajien, kouluttajien ja kehittäjien osaamista ja valmiuksia, millä on vaikutettu mm. koulutuksen tehostumiseen, uusien toimintatapojen ja prosessien yms. syntyyn ja sitä kautta

luotu välillisesti edellytyksiä laajempien työllisyysvaikutusten syntyyn.

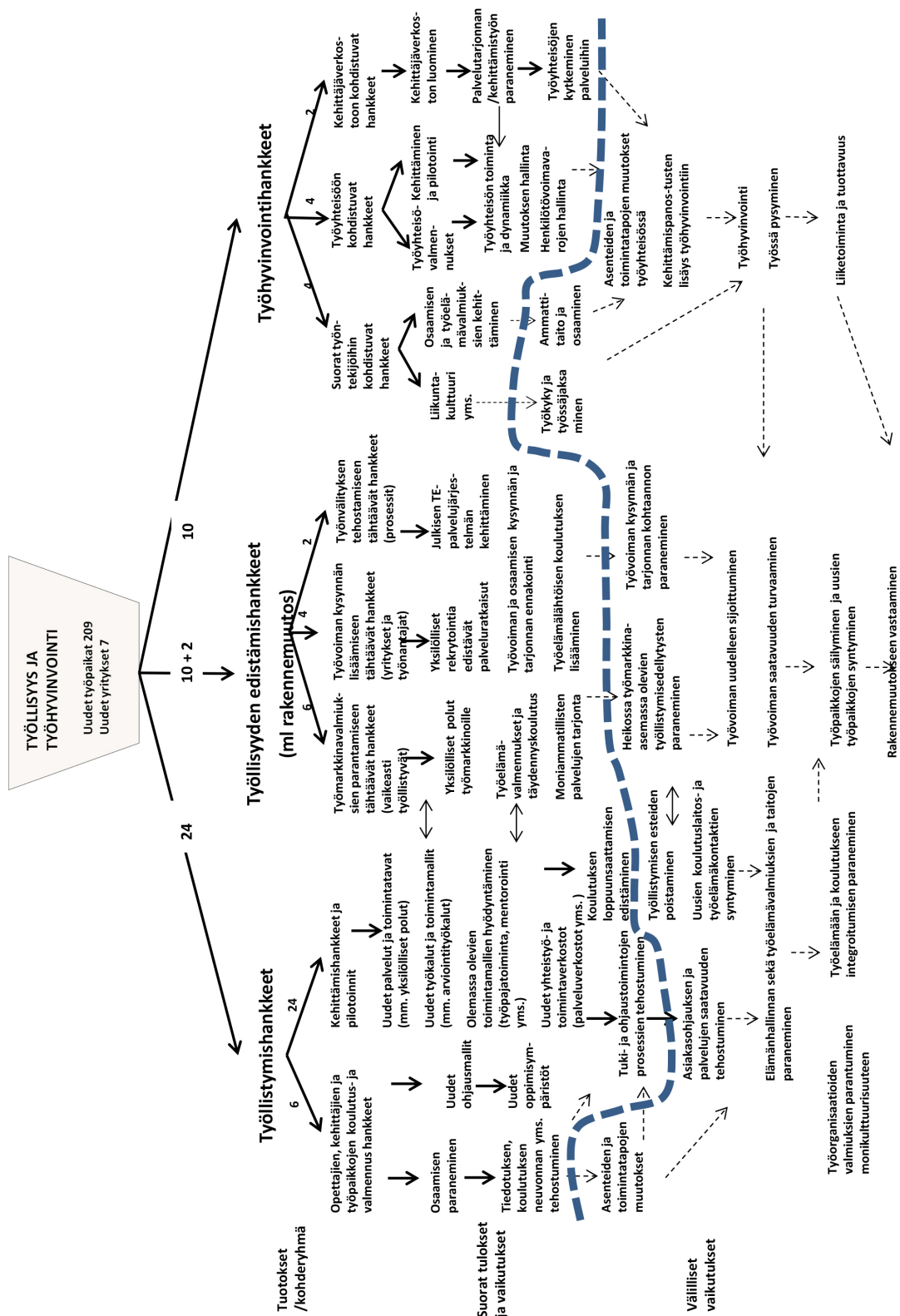
3. Hankkeessa on kehitetty uusia palveluita sekä neuvontaan, koulutukseen ja ohjaukseen liittyviä toimintatapoja erityisryhmille ja tätä kautta pyritty vaikuttamaan heikossa työmarkkina-asetuksessa olevien aktivoitumiseen, osaamisen kehittymiseen ja työmarkkinatilanteen parantumiseen.
4. Hankkeessa on hyödynnetty ja pilotoitu olemassa olevia malleja (mm. yksilölliset työelämälähtöiset rekrytointia edistävät ratkaisut, työelämävalmennukset ja täydennyskoulutukset, moniammatilliset palvelut) ja tätä kautta pyritty vaikuttamaan heikossa työmarkkina-asetuksessa olevien aktivoitumiseen, osaamisen kehittymiseen ja työmarkkinatilanteen parantumiseen.
5. Hankkeessa on luotu uusia toimintamalleja toimijoiden välisen verkostoitumisen ja yhteistyön lisäämiseksi ja tätä kautta pyritty mm. tehostamaan eri toimijoiden yhteistyötä ja lisäämään eri toimijoiden tietoisuutta muista toimijoista ja heidän palveluistaan.

Työhyvinvointi:

6. Hankkeessa on esimerkiksi valmennuksen ja koulutuksen keinoin vaikutettu suoraan työntekijöiden osaamiseen sekä työelämävalmiuksiin ja näiden kautta pyritty edistämään henkilökohtaista työkykyä ja työssäjaksamista.
7. Hankkeessa on työyhteisöön kohdistuvan työelämävalmennuksen tai pilotoinnin kautta parannettu työyhteisön toimintaa ja tätä kautta pyritty vaikuttamaan työyhteisön toimintatapoihin ja dynamiikkaan sekä henkilöstövoimavarojen hallintaan.
8. Hankkeessa on luotu tai kehitetty työhyvinvoinnin kehittäjäverkostoa ja sitä kautta luotu edellytyksiä kehittämispalvelujen paranemiselle ja niiden paremmalle hyödyntämiselle.

Työllisyys- ja työhyvinvointihankkeiden vaikutusdynamiikka sekä havaittuja tuloksia ja arvioituja vaikutuksia on kuvattu oheisessa kuvassa 3. Kuvassa nuolet kuvaavat vaikutusten syntydynamiikkaa ja poikittainen katkoviiva sitä arvioitua vaikutusten tasoa, johon hankekorin kokonaisvaikutukset voidaan arvioinnissa tunnistettujen vaikutusten osalta laajassa mittakavassa tällä hetkellä johtaa.

Kuva 3. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen työllisyyden ja työhyvinvoinnin edistämiseen tähtäävien hankkeiden aikaansaamia vaikutuksia

Keskeiset tulokset ja vaikutukset

Vaikka yksittäisissä hankkeissa on saavutettu pitkälle ulottuvia vaikutuksia esimerkiksi työllistymisinä tai elämänhallinnan ja työelämävalmiuksien alueella, niin laajassa mitassa useassa hankkeessa lopullisten vaikutusten syntyprosessi on vielä kesken. Pääsääntöisesti arvioinnissa tunnistetut vaikutukset näkyvät hankkeiden konkreettisten tuotosten ja tulosten kautta sekä välittömästi syntyvinä vaikutuksina kohderyhmässä. Hankekorissa on saavutettuja konkreettisia tuotoksia ja tuloksia ovat olleet esimerkiksi:

- Työttömille ja työssä oleville toteutetut koulutukset ja tuetut työkaksot
- Uudet työllistymistä tukevat toimintamallit ja palvelut (mm. yksilölliset työllistymispolut yms. palveluratkaisut yms.)
- Uudentyyppiset oppimisympäristöt, verkostoitumisfoorumit ja palveluverkostot
- Uudet tai parannetut työkalut (mm. arviointityökalut, työkalut tiedon tuottamiseen, keräämiseen ja levittämiseen)
- Ennakointitieto työmarkkinoihin ja koulutustarpeisiin liittyen
- Organisaatioihin kehitetyt uudet toimintamallit (mm. muutoksen hallinta, henkilöstövoimavarojen hallinta jne.)

Edellä mainittujen tuloksien aikaansaamia näkyviä vaikutuksia ovat esimerkiksi:

- Työllistymistä ja työhyvinvointia edistävien tuki- ja ohjaustoimintojen prosessien tehostuminen
- Eri toimijoiden tietoisuuden ja tiedon hankinnan mahdollisuuksien lisääntyminen liittyen mm. alueen työmarkkinatilanteeseen, tulevaisuuden osaamistarpeisiin jne.
- Työttömien heikossa työmarkkina-asetuksessa olevien henkilöiden osaamisen kehittyminen, aktivoituminen ja työllistymismahdollisuuksien paraneminen
- Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aktivoituminen sekä koulutuksen/työpaikan löytyminen ja tulevaisuuden ”suunnitelman” muotoutuminen
- Työllistymistä edistävien asiakasohjauksen ja palvelujen saatavuuden tehostuminen
- Työllistymisen esteiden väheneminen ja heikossa työmarkkina-asetuksessa olevien työllistymisedellytysten paraneminen
- Alan toimijoiden yhteistyön tehostuminen ja uudet yhteistyöverkostot
- Koulutuksen, valmennuksen ja siihen liittyvän osaamisen kehittyminen työelämälähtöisemmäksi sekä työmarkkinoiden tarpeita vastaavaksi
- Uuden (kansainvälisen) tiedon, osaamisen ja toimintamallien leviäminen alueelle.
- Työyhteisöjen kytkeytyminen paremmin työhyvinvoinnin kehittämistyöhön ja työhyvinvointipalveluihin.

CASE esimerkki

FYYRA hanke (ESR) (15.6.2008 - 31.12.2013) Varsinais-Suomen ELY-keskuksen oman tuotannon Fyyra hankkeella on koordinoitu välityömarkkinoiden kehittämiseen liittyen yhteistyötä hanketoteuttajien sekä muiden keskeisten välityömarkkinoiden kehittäjien välillä. Fyyra koordinoi ESR-ohjelman toimintalinjan 2: työllistymisen ja työmarkkinoilla pysymisen edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen - tavoitteiden mukaisia kehittämishankkeita. Hankkeen tavoitteena on ollut välityömarkkinoiden kehittäminen, yritys yhteistyön lisääminen, kolmannen sektorin roolin selkeyttäminen, sekä yksilöllisten palveluiden kehittäminen heikossa työmarkkina-asetuksessa oleville työnhakijoille ja yritys sektorin työnantajille.

Hankkeen keskeisiä toimia ovat olleet mm. välityömarkkinoiden verkostoyhteistyömalli (välityömarkkinatoimijoiden tapaamiset ja tiedonvälitys, työkokoukset ja koulutukset), tiivis yhteistyö työllisyyspoliittista avustusta saavien hankkeiden kanssa sekä ELYn asiantuntijoiden kanssa hanketoiminnassa, FYYRA ohjaus alahankkeiden suhteen (projektiohjaajat ovat työskennelleet TE-toimiston eri toimipaikoissa erilaisissa tehtävissä sekä työnhakija- että yritysasiakastyössä), TE-toimiston yhdyshenkilö/välityömarkkinavastuuhenkilö –verkostot (Yhdyshenkilöt/välityömarkkinavastuuhenkilöt toimivat linkkinä TE-toimistoon ja jakavat tietoa edelleen muille virkailijoille), erilaiset välityömarkkinatoimijoita ohjaavat koulutukset, SoTe-alan yrityksille asiakaskohderyhmän markkinointitilaisuudet, oppisopimus- ja palkkatuki-infot sekä yrityksille ja kohderyhmään kuuluville työnhakija-asiakkaille, yritys yhteistyövalmennukset välityömarkkinatoimijoille ja TE-toimiston virkailijoille sekä esimerkiksi välityömarkkinoiden toimijakartta TE-toimiston virkailijoiden käyttöön.

Fyyran koordinoimien alahankkeiden mukaan hankkeen toimintaa on pidetty onnistuneena ja tärkeänä. Etenkin verkostoitumisessa ja tiedon jakamisessa muiden alueen välityömarkkinoiden kehittämiseen liittyvien toimijoiden kanssa Fyyralla on ollut tärkeä rooli.

CASE esimerkki

PALO –hanke (ESR) (15.9.2008- 31.12.2013) Turun kaupungin PALO –hankkeessa tavoitteena oli nopeuttaa maahanmuuttajien kotoutumista sekä edistää kotouttavien toimenpiteiden nopeaa aloitusta ja yhteensovittamista asiakasnäkökulmasta käsin. Hankkeessa haluttiin koota hajallaan olevia maahanmuuttajapalveluita saman katon alle. Hankkeessa keskityttiin mm. maahanmuuttajien kielenoppimiseen liittyviin asioihin, kotouttamis- ja palveluohjaukseen sekä neuvontaan etenkin työllisyys-, asumis-, oleskelulupa-, kansallisuus ja koulutusasioissa (esim. asiakirjojen kanssa toimiminen). Hankkeessa oli kolme osaa, joita olivat: INFOTORI - Matalan kynnyksen neuvontapiste, TESTORI - Kielitaidon ja oppimisen alkukartoituskeskus sekä OHJURI - Maahanmuuttajien kotoutumis- ja palveluohjaus. Infotorissa pyritään antamaan neuvontaa asiakkaan omalla kielellä ja vastata moninlaisiin ongelmiin ja kysymyksiin, joita maahanmuuttajilla on. Testorissa maahanmuuttaja-asiakas on keskimäärin kolme viikkoa Testorin tiloissa, jolloin oppimisvalmiuksia ja kielitaidon tasoa testataan erilaisilla testeillä ja haastattelulla. Ohjurissa sosiaalityöntekijä (Turun kaupunki) ja työvoimaneuvoja (Turun työ- ja elinkeinotoimiston kansainvälistet palvelut) ottavat yhdessä vastaan maahanmuuttaja-asiakkaita. Käydään läpi terveydentila perhetilanne, tulevaisuuden suunnitelmat, koulutus, työkokemus ja muut kotoutumiseen ja työllistymiseen vaikuttavat asia. Erityyppiset palvelut löytyvät PALO –hankkeesta saman katon alta.

Hankkeella on edistetty maahanmuuttajien sopeutumista, kotoutumista ja aktivoitumista työllistymisen ja koulutuksen suhteen Varsinais-Suomessa. Hankkeen toimintamalleja on pyritty jättämään pysyviksi käytännöiksi.

CASE esimerkki

Työpolku hanke (ESR) (1.3.2011 - 31.12.2013) Paimion ja Sauvon työpolku hanke keskittyi nimenomaisesti nuoriin syrjäytymisvaarassa ja toimeentulotuella oleviin (17-29 v.) henkilöihin ja heidän tilanteen parantamiseen. Hankkeeseen rakennettiin yksilöllisempää asiakasta ohjaava toimintatapaa, jota kohderyhmän asiakkaat tarvitsevat. Hankkeessa pyrittiin aktivoimaan kohderyhmän jäseniä sosiaali- ja työvoimapolitiikan toimenpiteisiin sekä rakentamaan yksilöllisesti jatkopolkuja työllistymistä edistävästä toimenpiteistä avoimille työmarkkinoille. Projekti keskittyi kohdennetusti Paimion ja Sauvon kuntien alueelle.

Nuorten syrjäytymisvaarassa olevien työllistymisen tai ammattikoulutuksen aloittaminen on päämääränä kohderyhmän jäsenille, mutta olennaista on myös asiakkaan kuntoutuminen, motivoituminen sekä osaamisen kehittyminen. Alueen työntajien kanssa on tehty yhteistyötä työharjoittelu- ja työkokeilupaiikkojen suhteen. Hankkeessa on seurattu kohderyhmän asiakkaita pidemmällä aikavälillä myös työllistymisen jälkeen. Hankkeessa on saatu edistettyä joidenkin nuoren syrjäytymisvaarassa olevan henkilön tilannetta.

Esimerkkejä hyvistä käytännöistä

Työllisyyden ja työhyvinvoinnin edistämisen alueella hyvät käytännöt ovat monesti konteksti- ja organisaatiosidonnaisia. Toisin sanoen niiden hyvyys tai toimivuus riippuu siitä mihin tilanteeseen ja kenen käyttöön ne soveltuvat. Yleisesti hyvinä ja vaikuttavina käytäntöinä työllisyyden ja työhyvinvoinnin edistämisen hankkeista voidaan esiin nostaa mm: yksilöidyt ja räätälöidyt työllistymisen polut; sähköisten palveluiden ja sosiaalisen median käyttö ihmisten kontaktoinnissa, informoinnissa ja tulosten levittämisessä; TE-hallinnon ja muiden toimijoiden tiivis yhteistyö ja yhteistoimienpiteet väkeä irtisanovien yritysten kanssa rakennemuutostilanteissa sekä ylipäänsä verkostoituminen ja muilta oppiminen.

CASE esimerkki

Capulus hanke (ESR) (1.2.2010 - 31.12.2013) Salon kaupungin ja Salon työ- ja elinkeinotoimiston hankkeessa ydin oli toimintamallien kehittämisen heikossa työmarkkina-asemassa olevien tilanteen parantamiseksi. Työttömille työnhakijoille hanke tarjosi yksilöohjausta sekä ryhmäohjausta. Tämän lisäksi hankkeessa kehitettiin yhteistyötä yritysten suuntaan, jotta työtilaisuuksien kartoittamiseksi yrityksistä sekä työnvälityksen kehittämiseksi. Hankkeen kautta on laajemmin toteutettu välityömarkkinoiden suunnitelmallista rakentamista Salon kaupungin, työhallinnon, palveluntuottajien, yritysten, järjestöjen ja olemassa olevien hankkeiden (mm. FYYRA-hanke) yhteistyönä huomioiden alueelliset työllisyysnäkökulmat, työvoiman ikärakenne ja osaaminen sekä elinkeinorakenne. Projekti toimii koordinoivana ja avustavana toimijana sekä toteuttajana välityömarkkinayhteistyön rakentamisessa Salon alueella.

Hankkeen tärkeimpiä tuloksia olivat työvälineiden kehittäminen työttömien työnhakijoiden tilanteeseen liittyen. Erityisesti hankkeen ryhmätyömalli nuorille ja aikuisille on koettu hyväksi, ja sitä on levitetty muihin hankkeisiin ja muille toimijoille esimerkiksi välityömarkkinoiden kehittämistä koordinoivan Fyyra-hankkeen kautta. Projekti tarjosi työttömille työnhakijoille polkuja työhön paluuseen, tukea työnhakuun, työkykyä parantavia lyhytkursseja sekä voimavararyhmiä.

Hankkeen kautta ja sen avulla on saatu asiakkaista enemmän tietoa ja on voitu tunnistaa heidän tarpeitaan paremmin. Yritysyhteistyöllä on saavutettu tietoa myös yritysten tarpeista, joita ei ehkä ole aiemmin tunnistettu.

2.2.2. Yritysten kehittäminen ja kansainvälistyminen sekä yrittäjyyden tukeminen

Manner-Suomen ESR-ohjelmasta rahoitettavia ensisijaisesti yritysten kehittämiseen ja kansainvälistymiseen sekä yrittäjyyden kehittämiseen tähtäviä hankkeita on tällä ohjelmakaudella Varsinais-Suomen ja Satakunnan alueella toteutettu 27 kappaletta (pl. yritystukihankkeet) ja niihin myönnetyn EU- ja valtion rahoituksen kokonaismäärä on ollut vajaat 20 miljoonaa euroa. Hankekorin on laskettu mukaan myös neljä laajemmin rakennemuutokseen vastaamiseen tähtävä hanketta, joiden fokus on ollut meriteollisuuden yritysten kilpailukyvyn parantamisessa sekä uusien työpaikkojen syntyminen edistämässä.

Hankekorin hankkeilla on pyritty monipuolisesti vahvistamaan yritysten osaamista, kilpailukykyä ja kasvua sekä luomaan yrityksiin uusia työpaikkoja (19 hanketta) sekä tukemaan yritystoiminnan aloittamista (8 hanketta). EURA 2007-tietojen perusteella hankkeilla on Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa myötävaikutettu yli 4 000 uuden työpaikan ja yli 3 000 uuden yrityksen syntyyn.

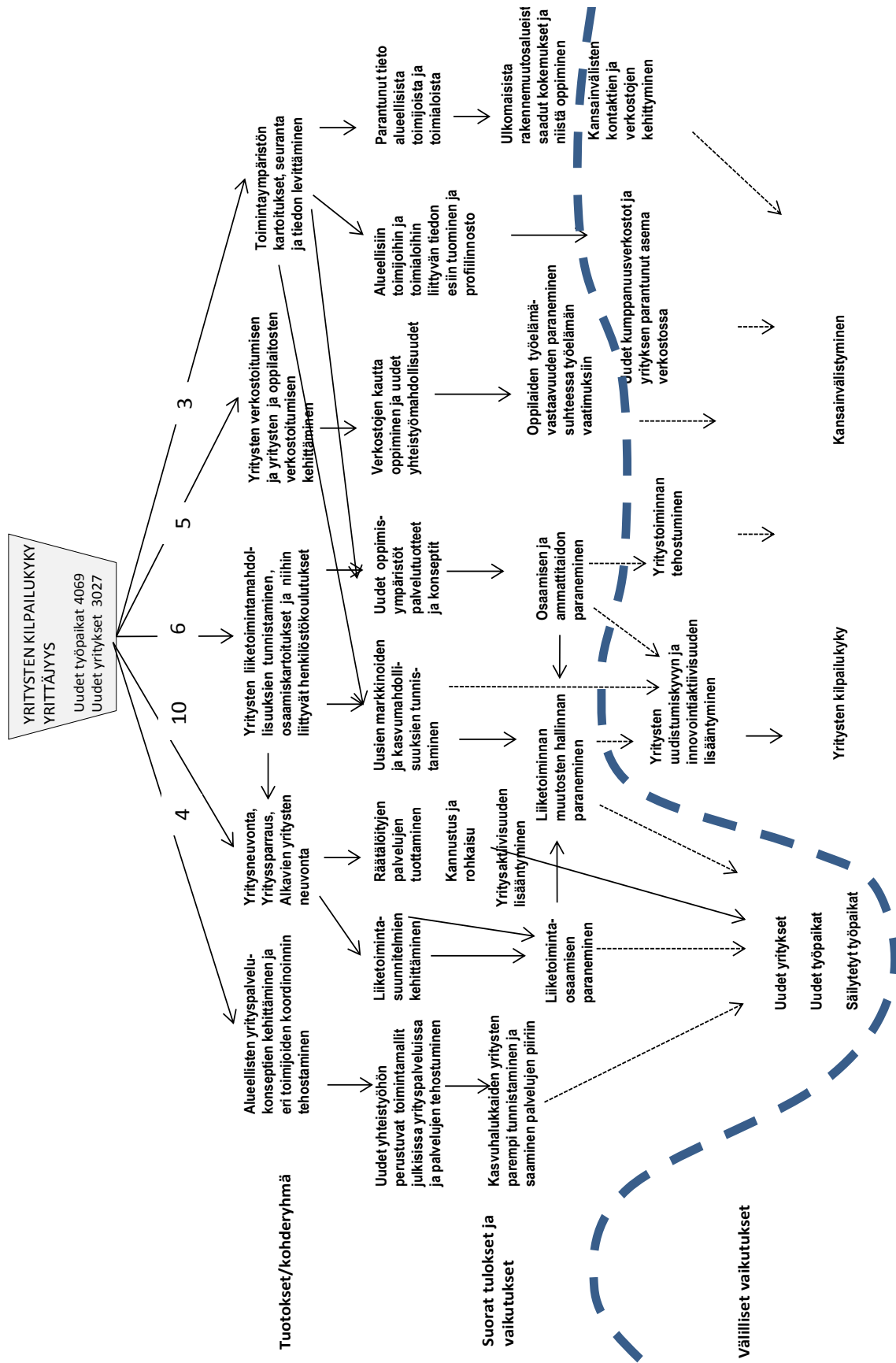
Tulosten ja vaikutusten syntydynamiikka

Yritysten kilpailukyvyn parantamiseen ja yrittäjyyden edistämiseen tähtävien hankkeiden vaikutukset ovat hyvin monimuotoisia riippuen hankkeiden tavoitteista, kohderyhmistä sekä toiminnan luoteesta. Suorien interventioiden (mm. yritysneuvonta, sparraus, liiketoimintasuunnitelmien teko) tulokset näkyvät usein välittömästi esimerkiksi uusina työpaikkoina tai yrityksinä. Laajempien yritysten kilpailukyvyn parantamiseen tähtävien kehittämishankkeiden vaikutukset syntyvät puolestaan pääsääntöisesti epäsuoremmin ketjuuntuneiden vaikutusten kautta. Luonteenomaista kehittämishankkeille on se, että niissä on käytetty useampi-tyyppisiä kehittämiskäsitteitä.

Hankekorin hankkeiden vaikutusmekanismit ja vaikutusten dynamiikka ovat syntyneet pääsääntöisesti seuraavan tyyppisten kehittämistoimenpiteiden kautta:

1. Julkisia yrityspalveluja, yhteistyöhön perustuvia toimintamalleja sekä palvelukonsepteja kehittämällä on pystytty tunnistamaan paremmin yritysten palvelutarpeet ja tarjoamaan yrityksille oikea-aikaisesti osuvampaa palvelua.
2. Yritysneuvonnalla, sparrauksella sekä alkavien yritysten neuvonnalla on ulkopuolisen tuen avulla kehitetty yritysten liiketoimintoja sekä aktivoitu ja rohkaistu uusia yrittäjiä.
3. Räättälöityjen yrityspalveluiden avulla on tunnistettu uusia liiketoimintamahdollisuuksia, parannettu liiketoimintaosaamista sekä yritysten tuottavuutta.
4. Yritysten verkostoitumista edistämällä sekä yritysten ja oppilaitosten yhteistyötä lisäämällä on luotu uuden tyyppisiä kumppanusverkostoja sekä parannettu opetuksen työelämävastaavuutta.
5. Tiedon tuottamisen ja levittämisen avulla on parannettu ymmärrystä esimerkiksi toimintaympäristön muutoksista ja rakennemuutosten vaikutuksista sekä välitetty oppeja kansainvälisistä kokemuksista.

Yritysten kilpailukyvyn parantamiseen ja yrittäjyyden edistämiseen tähtävien hankkeiden vaikutusdynamiikka sekä havaittuja tuloksia ja arvioituja vaikutuksia on kuvattu oheisessa kuvassa 4. Kuvassa nuolet kuvaavat vaikutusten syntydynamiikkaa ja poikittainen katkoviiva sitä arvioitua vaikutusten tasoa, johon hankekorin kokonaisvaikutukset voidaan arvioida tunnistettujen vaikutusten osalta laajassa mittakaavassa tällä hetkellä johtaa.

Kuva 4. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen työllisyyden ja työhyvinvoinnin edistämiseen tähtäävien hankkeiden aikaansaamia vaikutuksia

Keskeiset tulokset ja vaikutukset

Hankkeiden vaikutusten erilaisesta aikaperspektiivistä johtuen niiden tämän hetken tulokset ja vaikutukset näytettyvät hyvinkin erityyppisinä. Esimerkiksi yksittäisissä yritysneuvontaan keskittyvissä hankkeissa on myötävaikutettu suoraan uusien yritysten ja työpaikkojen syntyyn. Yritysten liiketoimintaa ja kilpailukykyä edistäneissä hankkeissa on puolestaan luotu edellytyksiä tämän tyyppisten pidemmällä aikavälillä toteutuvien vaikutusten synnylle. Hankekorissa on saavutettuja konkreettisia tuotoksia ja tuloksia ovat olleet esimerkiksi:

- Uudet yhteistyöhön perustuvat toimintamallit julkisissa yrityspalveluissa
- Yritysten tarpeeseen räätälöidyt palvelut sekä uudentyyppiset yrityspalvelukonseptit
- Kasvuhallukoiden yritysten parempi tunnistaminen ja saaminen palvelujen piiriin
- Uusien liiketoimintamahdollisuuksien löytyminen
- Uuteen tai tehostuneeseen liiketoimintaan liittyvät osamiskartoitukset ja henkilöstökoulutukset
- Liiketoimintasuunnitelmat ja niiden kehittäminen
- Yrittäjyyden taitojen kehittyminen ja yritysaktiivisuuden lisääntyminen
- Yritysten verkostoituminen sekä yritysten ja oppilaitosten verkostoituminen
- Parantunut tieto alueellisista toimijoista ja toimialoista

Edellä mainittujen tuloksien aikaansaamia vaikutuksia ovat esimerkiksi:

- Julkisten yrityspalvelujen ja neuvonnan tehostuminen
- Palvelujen osuvuuden paraneminen
- Liiketoiminta-osaamisen paraneminen
- Liiketoiminnan muutosten hallinnan paraneminen
- Osaamisen ja ammattitaidon paraneminen
- Koulutuksessa olevien osaamisen työelämä-vastaavuuden paraneminen suhteessa työelämän vaatimuksiin
- Uudet kumppanuusverkostot ja yrityksen parantunut asema verkostossa
- Kansainvälisten kontaktien ja verkostojen kehittyminen
- Yritysten uudistumiskyvyn ja innovointiaktiivisuuden lisääntyminen
- Yritysten tuottavuuden ja kilpailukyvyn paraneminen
- Uudet yritykset (n. 3000 yritystä)
- Uudet työpaikat (n. 4000 työpaikkaa)

CASE esimerkki

Proomu hanke (ESR) (1.7.2008 - 31.3.2014) Proomu -hankkeen tavoitteena on varmistaa osaltaan meri- ja teknologiateollisuuden osaavan työvoiman saatavuus tukemalla työyhteisöjen muutosten hallintaa, työntekijöiden työssä pysymistä ja työhyvinvointia osana työyhteisöjen liiketoimintaa yritysten kasvu- ja muutostilanteissa. Proomu hankkeessa tehostetaan monimuotoisia meri- ja teknologiateollisuuden verkostoja, tuetaan verkostoyritysten kehittämistoimenpiteitä sekä järjestään yritysten henkilöstön osaamista tukevia lisä- ja täydennyskoulutuksia.

Keskeistä hankkeessa on ollut erilaisten osaamis- ja koulutustarvekartoitusten kautta saatavan informaation jalostaminen ja rakentaminen koulutus- ja kehittämistoimenpiteiksi, tiedotustilaisuuksiksi ja muiksi kehittämistoimenpiteiksi. Lyhytkestoiset yritysten tarpeiden mukaan järjestettävät täsmäkoulutukset ovat Varsinais-Suomen ja Satakunnan alueen meri- ja teknologiateollisuuden yritysten koko henkilökunnalle ja ne ovat hankkeen merkittävin toimintamalli. Toimenpiteet on kohdistettu erityisesti pieniin ja mikroyrityksiin meri- ja teknologiateollisuuden alalla.

Projektin vaikutukset ovat heijastuneet osaavan henkilöstön työhön. Alueen yrityksissä on rakenne muutoksia edessä, jolloin yrityksillä on tarvetta saada uusia liiketoiminnan tukijalkoja ja kehittää omaa toimintaansa. Pitkäjänteisen yritysten kehitysprosessien tukeminen ja varmuus osaavasta työvoimasta tukevat yritysten kilpailukykyä ja luovat mahdollisuuden meriteollisuuden jatkuvuuteen voimakkaissa rakennemuutosasteissa.

Yritykset ovat kokeneet hyödyllisinä lyhyt kestoiset ja täsmennetyt koulutukset, joilla voidaan kehittää yritysten osaamista. Merkittävää on, että koulutusta järjestettäessä se on suunniteltu koulutusta hakevan yrityksen tarpeisiin liittyen ja koulutuksen järjestäminen on voitu tehdä varsin nopeasti. Pienemmille yrityksille hankkeen järjestämät koulutukset ovat olleet tärkeitä, sillä osaamisen päivityksiä tarvitaan erilaisissa muutostilanteissa ja koulutusten järjestäminen vaatii resursseja.

CASE esimerkki

Varmo hankke (ESR) (1.8.2012 - 31.12.2013) Turku Science Parkin toteuttamassa hankkeessa pääasiallisena tavoitteena oli matkapuhelinalan rakennemuutoksen tuomiin haasteisiin liittyen, luoda uutta mobiili liiketoimintaa Varsinais-Suomeen (etenkin Turku-Salo akselilla). Hankkeen taustalla on mobiiliteknologia-alan yleisen kehittämisen lisäksi ajatus tukea matkapuhelinalan irtisanottujen osaamisen valjastamista uuteen käyttöön.

Hankkeen kohderyhmää olivat mm. mobiilisovelluskehittäjät sekä mobiiliteknologioita hyödyntävät yritykset pelialalla ja hyvinvointi- ja terveysalalla sekä opetusteknologia-alalla. Tämän lisäksi alan opiskelijat olivat hankkeen kohderyhmää. Hankkeessa järjestettiin seminaari- ja verkostoitumistilaisuuksia yrityksille ja yrittäjiksi aikoville sekä opiskelijoille. Hankkeessa järjestettiin myös lyhyitä täsmäkoulutuksia ja työpajoja sekä teemaohjelmointitapahtumia. Varmo hankkeessa tehtiin yhteistyötä yritysten ja julkisten toimijoiden kanssa ja pyrittiin tukemaan uusia avauksia mobiiliteknologiaalan kasvun ja kehittymisen vauhdittamiseksi.

Hanke lisäsi jonkin verran alan eri toimijoiden verkostoitumista ja lisäsi tietoutta mobiiliteknologian mahdollisuuksista. Hankkeessa edistettiin myös yliopistotutkimukseen perustuvien liiketoimintamahdollisuuksien hyödyntämistä ja opiskelijalähtöistä yrittäjyyttä. Tärkeimmät vaikutukset hankkeesta näkyvät viiveellä, sillä hankkeen toivotaan sytyttävän uutta yhteistyötä ja uusia ideoita, joiden konkreettinen hyöty näkyy vasta ajankuluessa. Onnistunutta hankkeessa oli erilaiset tilaisuudet, joista onnistuttiin luomaan hankkeen jälkeen pysyväksi jääviä yhteistyökuvioita osallistujien välillä.

CASE esimerkki

MariTime Hubs -hanke (ESR) (16.6.2011 - 31.12.2013) Turun ammattikorkeakoulu ja Turun yliopiston Merenkulkualan koulutus- ja tutkimuskeskuksen toteuttamassa MariTime –Hubs hankkeessa tavoitteena oli kansainvälisen yhteistyön kautta vaihtaa äkilliseen rakennemuutokseen liittyviä kokemuksia, tietoa ja olemassa olevia hyviä käytäntöjä sekä rakentaa pitkäaikaisia kehittämisorganisaatioiden kansallisia ja kansainvälisiä kumppanuuksia. Hankkeessa haluttiin luoda toimiva kansainvälinen verkosto, tunnistaa meriteollisuuden rakennemuutokseen johtaneita tekijöitä, kuvata alueiden kohtaamia haasteita ja vaikutuksia äkillisen rakennemuutoksen seurauksena ja koota yhteen ja arvioida tehtyjä alueellisia toimenpiteitä rakennemuutoksen vaikutusten pienentämiseksi. Tämän lisäksi hankkeessa haluttiin vaikuttaa muualla tuotettujen hyvien käytäntöjen käyttöönottoon ja niiden juurruttamiseen käytännöksi.

Hankkeesta syntyi loppujulkaisu, johon koottiin hankkeessa muista EU-maista kerätyt ja analysoidut tiedot. Muilta rakennemuutos alueilta koottua tietoa (joka kerättiin haastatteleamalla paikallisia toimijoita) viedään Varsinais-Suomessa eteenpäin pitkälti myös henkilökohtaisissa tapaamisissa eri toimijoiden (viranomaiset, kehittämisorganisaatiot, oppilaitokset, yritykset) kanssa. Tärkeä tulos hankkeessa on myös kansainvälisen verkoston kehittäminen, eli vastinparien löytäminen muista maista ja kontaktien luominen sinne.

Esimerkkejä hyvistä käytännöistä

Yleisesti hyvinä ja vaikuttavina käytäntöinä kilpailukyvyyn parantamiseen ja yrittäjyyden edistämiseen tärkeistä hankkeista voidaan esiin nostaa mm: useamman toimialan kehittäminen ja toisista hyötyminen samassa hankkeessa, tarvekartoitukset hanketta suunniteltaessa sekä yritystoiminnan edistämiseksi ja siihen innostamisessa oikeiden yrittäjien haastattelut ja tarinat videomateriaalina hankkeiden nettisivuilla.

2.2.3. Työllisyysperusteiset investoinnit

Työllisyysperusteiset investoinnit hankekorissa on yhteensä 14 hanketta. Työllisyysperusteisen investointihankkeen perusajatuksena on uusien työpaikkojen synnyttäminen, joka otetaan huomioon jo hankkeen rahoituspäätöstä tehtäessä. Tuettavien hankkeiden tulee edistää uusien työpaikkojen syntymistä ottaen samalla huomioon alueelliset työllisyysnäkökohdat. Rahoitettavien hankkeiden valinnassa painotetaan hankkeita jotka edistävät pysyvien työpaikkojen syntymistä, luovat edellytyksiä elinkeinoelämän kehitykselle ja ottavat huomioon alueelliset kehittämissuunnitelmat. Hankkeiden tarkoituksena on pyrkiä vaikuttamaan laajemmin elinkeinoelämän kehittämiseen toimintaympäristöä parantavien investointien muodossa. Hankkeissa toteutetaan mm. infrastruktuuria kunnostavia ja kehittäviä toimenpiteitä sekä mm. kunnallistekniikan rakentamista ja kunnossapitoa. Toteuttajia hankkeissa ovat lähinnä kunnat, mutta myös valtion virastot ja laitokset. Yhteensä Varsinais-Suomen ELY-keskus on rahoittanut hankekorin hankkeita vajalla 2,5 miljoonalla eurolla, joka on alle 4 % Varsinais-Suomen ELY-keskuksen myöntämästä kokonaisrahoituksesta.

Tulosten ja vaikutusten syntydynamiikka

Hankekorissa hankkeiden tulosten ja vaikutusten syntydynamiikka perustuu infrastruktuuriin tai kunnallistekniikkaan kohdistuviin investointeihin, joka johtaa tavoiteltaviin tuloksiin mm. yhteyksien paranemiseen, liikenteen sujuvoitumiseen ja alueen yritystoimijoiden toimintaedellytysten paranemiseen. Investoinnin aikaansaama vaikutus näkyy suorien tulosten jälkeen mm. alueen elinvoimaisuuden lisääntymisenä ja yritystoiminnan kehittymisenä sekä uusien yritysten sijoittumisena investoinnin kohdealueelle. Tämä tukee

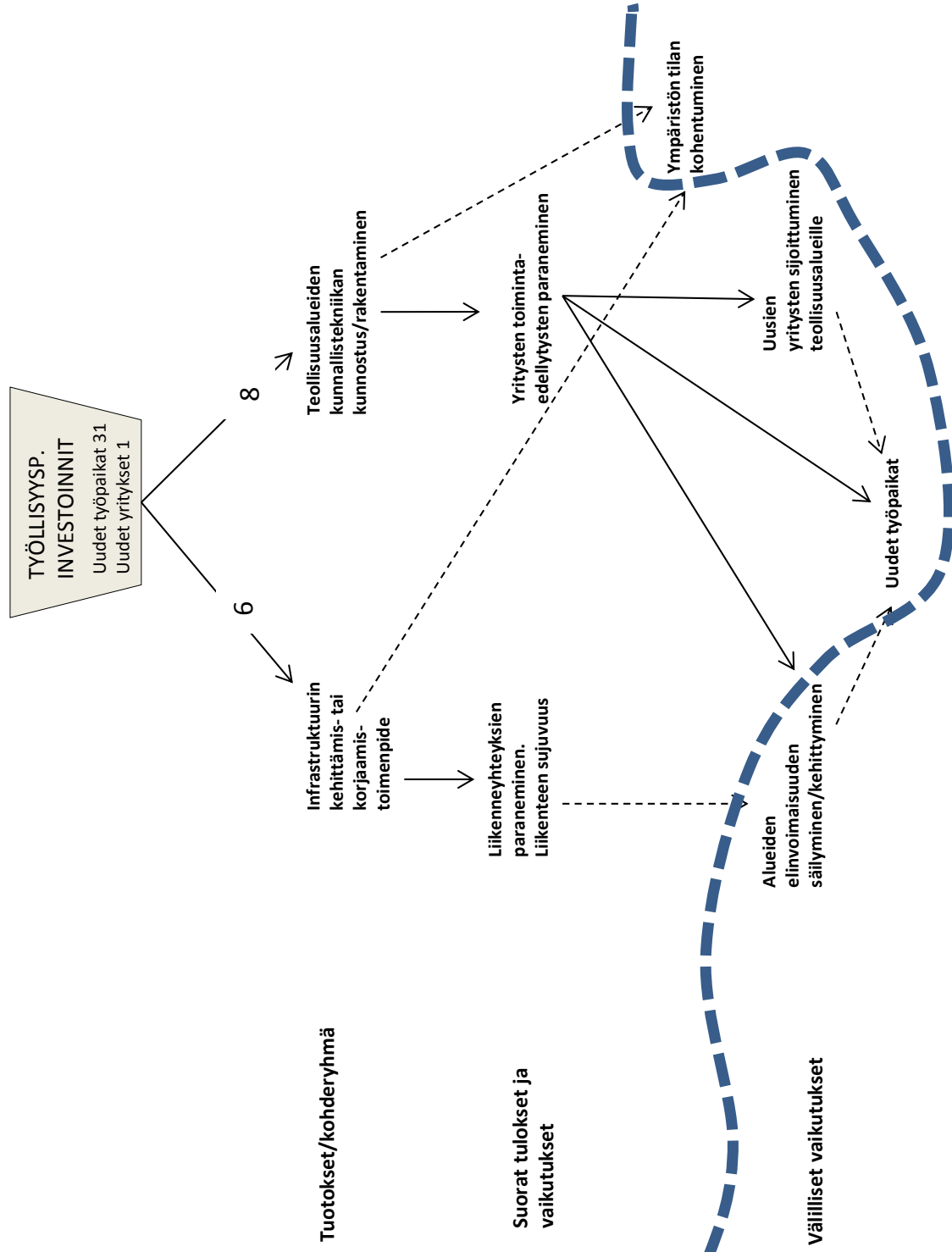
CASE esimerkki

Raketti hanke (ESR) (15.2.2012 - 30.6.2014) Salon seudun koulutuskuntayhtymän Raketti -Yrittäjyyden kehittäminen työelämä- ja oppilaitosyhteistyöllä –hankkeessa yläkäsittienä toiminnalle on ollut yrittäjyyden ja verkostoitumisen kehittäminen. Hanke keskittyy käsi- ja taidealaan sekä metallialaan. Yrittäjäkasvatus on tärkeä osa hanketta käsi- ja taideteollisuusosalalla, jonka oppilaitoksissa Salossa hanketta toteutetaan. Hankkeessa on perustettu osuuskunta, jossa opiskelijat ovat jäsenenä ja jonka kautta käytännössä alan oppilaat opettelevat osuuskunnan hallinnan kautta yrittäjyyttä. Opettajat toimivat neuvoina oppilaille, oppilaat itse pitävät toimintaa käytännön toimintaa yllä. Opiskelijaryhmä tekee kirjanpidon ja käytännön työt osuuskunnan ylläpitämiseksi itse. Opiskelijat ovat nuoria 16-19 vuotiaita.

Metallipuolella hankkeen toiminta perustuu Salon seudun alan yritysten verkostoitumisen edistämiseen ja alan houkuttelevuuden lisäämiseen oppilaitoksissa. Verkostoitumisen edistämiseksi metallialan alihankintaketjuja sekä isompia yrityksiä on pyritty saattamaan tiiviimmin yhteen. Tarkoituksena hankkeessa on, että yritykset oppivat tuntemaan paremmin toisensa ja löytävät uusia yhteistyön ja kaupankäynnin mahdollisuuksia. Hankkeessa on pilotoitu metallifoorumin, jonka kautta on osavaikutettu metallialan yritysten parempaan tuntemukseen toisistaan. Hankkeessa on järjestetty myös yritysten tuottavuuden tehostamisesta alueella ja satu oppia toisilta yrityksiltä.

Hankkeessa on pidetty hyvänä kahden toimialan sisällyttämistä samaan hankkeeseen.

uusien työpaikkojen syntymistä. Hankkeiden toteutus itsessään, luo myös uusia työpaikkoja.

Kuva 5. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamien Työllisyysperusteiset investoinnit -hankekorin hankkeiden aikaansaamia vaikutuksia.

Keskeiset tulokset ja vaikutukset

Työllisyysperusteiset investoinnit hankekorissa hankkeissa aikaansaadut vaikutukset ovat osaan muista hankekoreista verrattuna paikallisempia ja paikalliselle kohderyhmälle kohdentuvia. Hankkeissa syntyneiden tuotosten ja suorien tulosten suhteen merkille pantavaa on, että ne ovat luonteeltaan suurelta osin investointeja, joiden tulisi kuulua kansallisen rahoituksen piiriin. Hankekorissa saavutettuja konkreettisia tuloksia ovat olleet esimerkiksi vedenoton ja viemäröinnin rakentaminen teollisuusalueille, teollisuusalueiden kytkeminen kunnallistekniikkaan, rakennetut uudet liikenneyhteydet (tieosuudet) ja korjatut liikenneyhteydet sekä korjatut maantielauttalaiturit.

Edellä mainittujen tuloksien aikaansaamia vaikutuksia ovat alueiden saavutettavuuden turvaaminen, liikenteen sujuvuuden parantuminen ja kehittäminen ja alueiden elinvoimaisuuden turvaaminen. Nämä ovat olleet merkittäviä toimia etenkin syrjäisemmillä alueilla ja etenkin saaristossa. Muita vaikutuksia, kuten yritystoiminnan ja työpaikkojen säilyminen, seuraa etenkin yritysten toimintaedellytysten parantumisesta. Investoinnit kohentavat alueiden vetovoimaisuutta, jonka vaikutuksena toivotaan olevan olemassa olevan yritystoiminnan kehittymisen lisäksi myös potentiaalisten uusien yritysten sijoittumiseen alueelle. Alueiden elinkeinoelämään laajemmin kohdistuvat vaikutukset tulevat havaittaviksi vasta pidemmän ajan kuluessa, joten niitä ei vielä ole voitu havaita lyhyen ajan jälkeen hankkeiden päättymisestä. Hankkeissa on syntynyt uusia työpaikkoja. Näiden lisäksi osassa hankkeista on vaikutettu myönteisesti ympäristön tilaan, esimerkiksi vähentämällä uuden viemäröinnin ansiosta jätevesien aiheuttamia haittoja luonnon vesistöihin.

Esimerkkejä hyvistä käytännöistä

Työllisyysperusteiset investoinnit –hankekorin hankkeissa toiminta on perustunut pääosin jo vakiintuneisiin toimintatapoihin. Niissä ei juurikaan ole pyritty luomaan uusia toimintatapoja tai käytäntöjä, jotka olisivat esimerkiksi siirrettävissä muilla hankkeilla tai yleisemmin kehittämistyöhön.

2.2.4. Koulutuksen kehittäminen

Koulutuksen kehittäminen -hankekorissa hankkeet ovat toteutuneet lähinnä ammattikorkeakoulun, koulutuskuntayhtymän ja koulutussäätiöiden kehittämispro-

CASE esimerkki

Galtbyn, Norrskatan ja Kittuisen lauttapaikkojen muutoshanke (EAKR) (1.1.2012 - 30.9.2013) Liikenneviraston Galtbyn, Norrskatan ja Kittuisen lauttapaikkojen muutoshankkeessa muutettiin laitureiden rakenteita uudelle paikkakuntien väliä liikennöivälle lautalle sopivaksi. Vuonna 2010 kilpailutettiin kyseisen lauttavälin hoito vuosille 2013-2022. Voittaja rakennutti uuden lautta-aluksen palvelutason ja turvallisuuden uuden määrittelyn takia. Muuttuneet palvelutaso- ja turvallisuusvaatimukset kasvattivat uuden lautta-aluksen mittoja merkittävästi aikaisempaan kalustoon nähden. Etenkin aluksen leveys, pituus ja syväys kasvoivat merkittävästi. Galtbyn, Kittuisten ja Norrskatan lauttarantojen laiturirakenteet johdeseinämineen kunnostettiin uusien lautta-aluksen mittoihin sopiviksi. Muutos- ja parannustöihin tilattiin ulkopuolinen toteuttaja. Uudistuksen myötä saavutettiin suurempi lauttakapasiteetti ja toimintavarmemmat yhteydet, jotka parantavat alueella toimivien yritysten toimintamahdollisuuksia. Uudistuksilla on myös turvattu tulevaisuudessa asumismahdollisuudet saaristossa ja vaikutettu saaristoalueen elinvoimaisuuteen sekä Saariston rengastien toimivuuteen. Toimilla on turvattu saaristoalueen elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksia. Uudet turvallisuusvaatimukset paransivat entistään liikennöinnin turvallisuustasoa.

jekteina, joissa monessa on myös yrityksiä mukana. Hankekorissa on yhteensä 12 hanketta, joissa kohderyhmän ovat muodostaneet opiskelijat, aikuisopiskelijat, opetushenkilökunta oppilaitoksissa, työntekijät, oppilaitokset sekä oppilaitosten ohjaus- ja neuvontapalvelujen suunnittelijat ja toteuttajat. Myönnettyä EU- ja valtiorahoitusta hankekoriin on kohdistunut yhteensä vajaat 2,8 miljoonaa euroa. Hankekorissa on yksi Varsinais-Suomen ELY-keskuksen oman tuotannon hanke.

Tulosten ja vaikutusten syntydynamiikka

Hankkeiden tulosten ja vaikutusten syntydynamiikossa korostuu koulutuslaitosten ja työelämän verkostoitumisen edistäminen ja työelämän osaamisvaatimusten kehittäminen vahvemmin osaksi koulutusta sekä myös työntekijöiden osaamisen kehittäminen. Työelä-

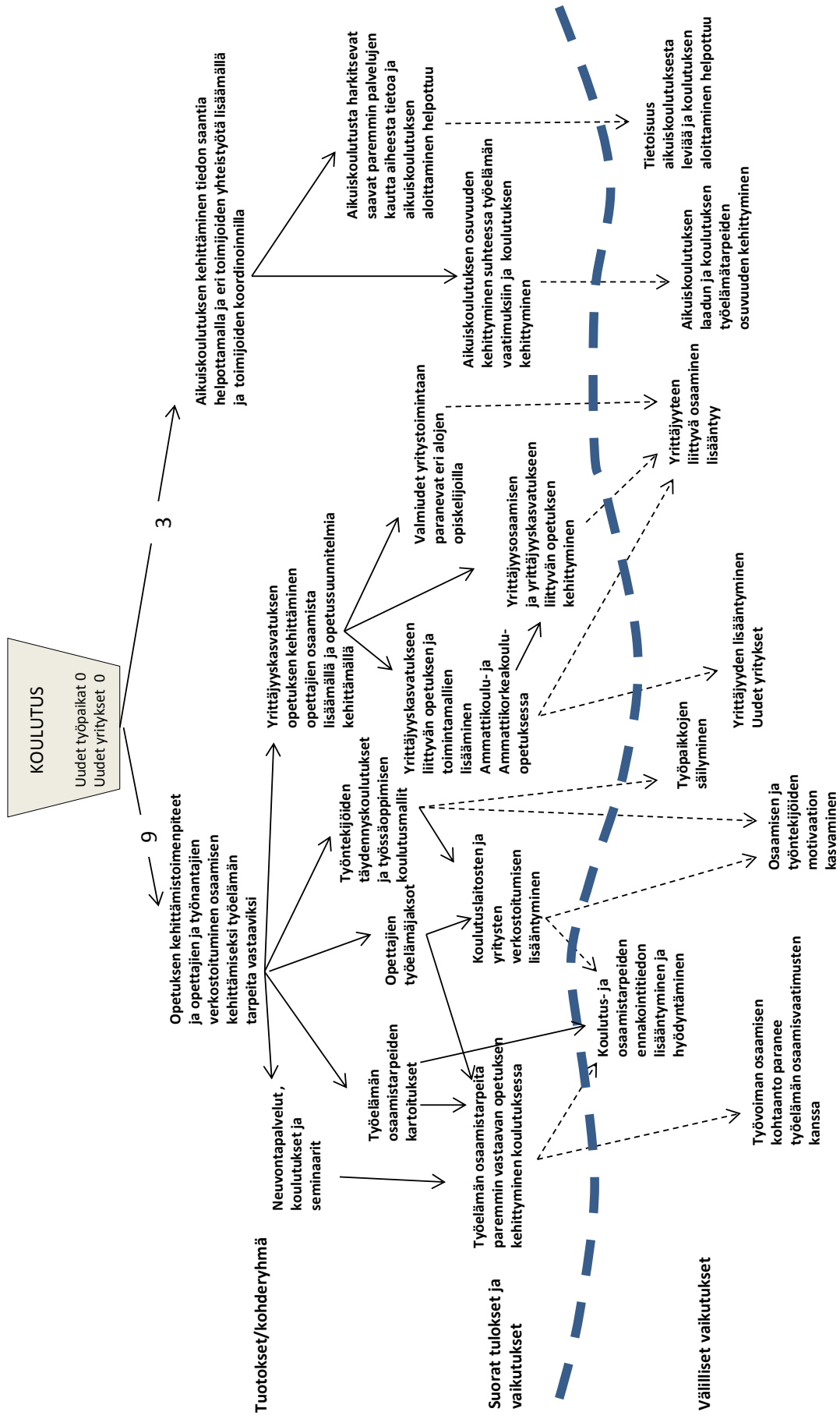
mävaatimusten huomioimista koulutuslaitosten opetuksessa on kehitetty mm. opettajien työelämäkoulutuksen mahdollistamisella työelämässä, opettajien ja viranomaisten ja työnantajien verkostojen ja tiedonvaihdon edistämällä, koulutustilaisuuksilla opettajille ja opetusta suunnitteleville sekä koulutussuunnittelun kehittämällä työelämätarpeita vastaavaksi. Opetuksen ja koulutuksen kehittymistä viimeisimpiä työelämätarpeita vastaavaksi on kehitetty etenkin ammattikouluissa ja ammattikorkeakouluissa. Tämän lisäksi hankkeissa on tehty koulutus- ja osaamistarpeiden ennakkointiin liittyviä kartoittavia muita toimenpiteitä.

Hankekorin hankkeissa on myös mallinnettu ja pilotoitu työelämälähtöistä koulutussuunnittelun toimintamalleja ja kehitetty opetusmateriaaleja vastaamaan tulevaisuuden osaamistarpeita työelämässä, minkä pitäisi näkyä osaamisen ja työelämän tarpeiden parempana kohtaamisena.

Tämän lisäksi hankkeissa on toteutettu opettajien yrittäjyyskasvatukseen liittyvien opettamistaitojen kehittämistä koulutuksissa sekä kehitetty yrittäjyyskasvatukseen liittyviä opetusmenetelmiä. Yrittäjyyskasvatuskoulutuksen ja yrittäjyystaitojen kehittymisellä on pyritty antamaan opiskelijoille taitoja ja rohkaisemaan yrittäjyyteen. Eri aloilta toivotaan hankekorin hankkeissa nousevan vahvemmin opiskelijoiden yritystoimintaa.

Koulutuksen kehittämistä on hankekorissa tehty Varsinais-Suomen aikuiskoulutusstrategian mukaisesti myös aikuiskoulutukseen liittyen. Tässä on huomioitu tiedon saannin kehittäminen järjestettävistä koulutuksista Varsinais-Suomessa sekä aikuiskoulutuksen kehittäminen työelämän osaamistarpeiden mukaisesti. Hankkeissa on parannettu tiedon saantia Varsinais-Suomessa järjestettävästä koulutuksesta sekä kehitetty osuvuutta työvoiman tarpeisiin nähden aikuiskoulutuspalveluissa.

Kuva 6. Koulutuksen kehittämiseen liittyvien hankkeiden tuloksia ja vaikutuksia.

Keskeiset tulokset ja vaikutukset

Hankekorissa saavutettuja ja arvioinnissa havaittuja konkreettisia tuloksia ja niiden vaikutuksia ovat olleet esimerkiksi koulutuksen kehittyminen työelämän osaamistarpeita vastaavammaksi opettajien osaamisen kehittyessä ja opetussuunnitelmien muutosten myötä. Opettajien osaaminen on kehittynyt koulutuksissa ja työelämäjaksoissa, joissa on päivitetty heidän osaamistaan. Työelämän osaamistarpeet tulevat paremmin huomioituksi opetuksessa, kun työnantajien ja koulutuslaitosten välillä tiedon vaihto on toiminut paremmin. Yhteistyöverkostot ovat koulutuslaitosten ja työnantajien välillä kehittyneet ja tiedon vaihto on hankkeiden kautta ollut vilkkaampaa. Työnantajat ovat hankkeiden kautta hyötynneet viimeisimmästä tutkimustiedosta, jota koulutuslaitosten henkilöiden yhteistyön kautta on työnantajille tullut, samalla kun koulutuslaitokset saavat osaamistarpeista tietoa. Myös työntekijöiden osaamistarpeita on päivitetty koulutuksissa. Tällä on lisätty työntekijöiden osaamistasoa. Tulevaisuuden osaamistarpeisiin liittyvää ennakoitietoa on pystytty tuottamaan hankkeissa ja myös hyödyntämään.

CASE esimerkki

LAAKERI –hanke (ESR) (1.2.2009 - 31.12.2012)
LAAKERI - työelämäyhteistyö sujuvaksi Varsinais-Suomessa projektin tavoitteena oli parantaa työssäoppimisen toteuttamisen laatua luomalla työelämän ja oppilaitosten käyttöön alueellinen työssäoppimisen palvelupiste tuotteineen, joita olivat työpaikkaohjaajien koulutus- ja täydennyskoulutusmallit, opettajien työelämäjaksoiden toteutusmallit, oppilaitosten yhteiset työssäoppimisen käytännöt ja materiaalit, info- ja kehittämispäivien toteutusmallit, alakohtaiset työelämän ja oppilaitosten yhteistyöverkostot. Turun kaupungin kasvatus- ja opetustoimen toteuttamassa projektissa toteutettiin koulutuksia ja opettajien työelämäjaksoja sekä kehitettiin yritysten työssäoppimisen käytäntöjä ja lisättiin työpaikkaohjaajien ohjausosaamista. Tämän lisäksi projektissa kehitettiin oppilaitosten työssäoppimisen käytäntöjä ja lisättiin opettajien työelämäosaamista. Projektissa myös lisättiin oppilaitosten ja työelämän välistä yhteistyötä Varsinais-Suomessa

Projektissa parannettiin työssä oppimisen laatua hankkeen puitteissa koulutettujen lähes 2000 uuden työpaikkaohjaajan voimin. 525 yrityksessä ja 114 muussa organisaatiossa henkilöstön ohjaus- ja arviointiosaaminen on lisääntynyt. Opettajia pääsi työelämäjaksoille lähes 100 henkilöä, keskimäärin kuukauden jaksoilla. Hyödyn saajia ovat olleet ammattiin opiskelevat nuoret ja heidän opettajansa. Ohjaajia kouluttivat alueen ammatilliset oppilaitokset yhteistyössä varsinaissuomalaisen mallin mukaan.

Koulutuslaitoksissa annettavaan yrittäjyyskasvatukseen on panostettu hankkeissa. Yrittäjyys on tuotu osaksi eri alojen opetusta ja yrittäjyyskasvatusta on kehitetty koulutuksessa uusilla toimintamalleilla, oppimistyövälineillä ja opiskelijoiden osuuskuntatoiminnalla. Tuloksena eri alojen opiskelijoilla on käytännön taitoja yrittäjyyteen liittyen ja käsitys yrittäjänä toimimisesta yhtenä valmistumisen jälkeisenä vaihtoehtona.

Aikuiskoulutuksen suhteen Varsinais-Suomessa järjestettävästä opetuksesta on tiedonsaanti parantunut. Tämän lisäksi myös aikuiskoulutuksessa on kehitetty opetusta työelämävaatimusten mukaisesti.

Hankekorissa on edistetty varsinaissuomalaisen eri alojen ja eri koulutusasteiden toimijoiden ja viranomaisten yhteistyötä.

Vaikutuksia joita hankekorista on havaittu tai on pyritty saamaan aikaiseksi, ovat työvoiman osaamisen parempi osuvuus työelämän osaamisvaatimusten kanssa sekä aikuiskoulutuksesta saatavan tiedon parempi leviäminen. Tärkeänä vaikutuksena toivotaan myös yrittäjyyskoulutuksesta seuraavia vaikutuksia yritystoiminnan lisääntymisenä aloilla, joissa koulutusta on annettu. Yrittäjyyteen liittyä osaaminen on koulutuslaitosten opiskelijoilla kehittynyt hankkeiden seurauksena. Hankekorissa on tuettu maakunnallista tavoitetta nostaa työssä oppimisen laatua ja tähän liittyen on saatu vaikutuksia aikaiseksi.

Esimerkkejä hyvistä käytännöistä

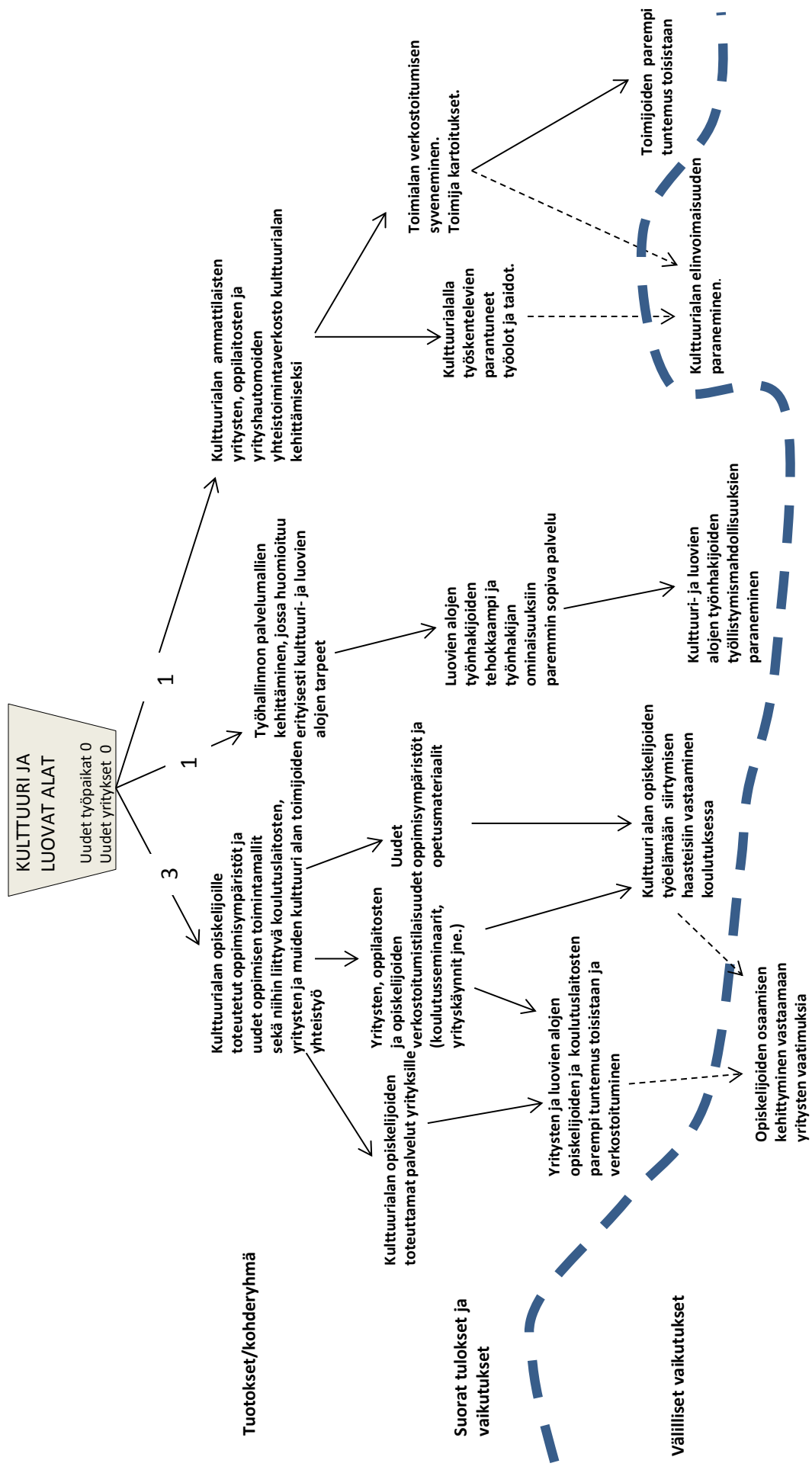
Hyvistä Koulutuksen kehittäminen –hankekorin hankkeissa toteutetuista käytännöistä ovat esimerkkeinä koulutusmateriaalin kerääminen ja levittäminen verkopalvelussa, osaamisen kehittymistä seuraavien järjestelmien käyttö koulutukseen liittyvissä hankkeissa (osaamispassi yms.) sekä sosiaalisen median kautta tapahtuva hankkeen tietojen ja tulosten levittäminen, kun tätä tehdään laajalle joukolla esimerkiksi valtakunnallisesti. Koulutusmateriaalin kerääminen nettipalveluun ja sen levittäminen nettipalvelun kautta ovat varsinkin laajoissa opetukseen liittyvän tiedon levittämiseen liittyvissä hankkeissa käytännöllinen ja tehokas tapa jakaa tuotettua informaatiota. Myös sosiaalisen median kautta on voitu muodostaa verkostoja, joiden kautta tiedon jakaminen ja kerääminen sekä eri toimijoiden informoiminen on koettu hyväksi tavaksi. Osaamisen seurantajärjestelmien kautta on saatu selvää näyttöä toimenpiteiden (osaamisen kehittämisen) vaikutuksista koulutettaviin.

2.2.5. Kulttuuri ja luovat alat

Kulttuuri ja luovat alat on pienin hankekorin 5 hankkeen määrällään. Rahoitusta hankekorin hankkeisiin kohdistui ohjelmakauden aikana reilu 1,5 miljoonaa euroa. Hankekorissa hankkeiden kohderyhmänä ovat olleet koulutusorganisaatiot ja työnhakijat sekä työnantajat. Hankkeita toteuttaneita tahoja ovat olleet mm. kulttuurialan koulutuslaitokset ja säätiöt. Hankekorissa on myös ELY-keskuksen yksi oman tuotannon hanke.

Tulosten ja vaikutusten syntydynamiikka

Hankekorissa tulosten ja vaikutusten syntydynamiikka perustuu lähinnä yritysten ja kulttuurialan koulutusorganisaatioiden verkostoitumisen edistämiseen ja uusien oppimisympäristöjen kehittämiseen opiskelijoille sekä kulttuurialan opetushenkilöstön osaamisen kehittämiseen. Näistä seuraa yritysten osaamistarpeita vastaavan koulutuksen kehittyminen ja samalla toteutetut oppilaitosten palvelut yrityksille (opiskelijatyöt) sekä opiskelijoiden osaamisen kehittyminen. Myös uusia palvelumalleja ja erityispalveluita on kehitetty työhallintoon luovien alojen työmarkkinoiden tarpeisiin liittyen, josta seuraa mm. luovien alojen työnhakijoiden palveluiden paranemista ja tehostumista työhallinnossa sekä työnhakijoiden työllistymismahdollisuuksien edistymistä.

Kuva 7. Kulttuuri ja luovat alat hankekorin hankkeiden tuloksia ja vaikutuksia

Keskeiset tulokset ja vaikutukset

Havaittuja tuloksia hankekorissa ovat olleet mm. työelämälähtöiset opetusmenetelmät kulttuuri- ja luovien alojen koulutuksessa, yhteistyömallit yritysten ja luovien alojen opetustoimijoiden välillä, uudet oppimisympäristöt ja opetusmateriaalit sekä erityispalvelut ja palvelumallit työhallinnossa luovien alojen työnhakijoille. Tämän lisäksi yhteistyöverkoston kautta on myös kehitetty kohdennetulla alueella kulttuurialaa kokonaisuudessaan ja siinä toimivien ammattilaisten työolosuhteiden kautta.

Keskeisiä havaittuja vaikutuksia ovat olleet mm. luovien alojen koulutuksen ja muovautuminen lähemmin työelämän tarpeita vastaavaksi, kulttuurialan opetushenkilöstön ja opiskelijoiden osaamisen kehittyminen ja luovien alojen työnhakijoiden työllistymislanteen paraneminen sekä yritysten ja luovien alojen opiskelijoiden ja toimijoiden parempi tuntemus toisistaan ja heidän välinen verkostoituminen. Tämän lisäksi hankkeilla on lisätty luovien alojen ja sen edustajien osaamisen tunnettavuutta alueen elinkeinoelämässä.

Esimerkkejä hyvistä käytännöistä

Hankkeissa kehitettyjä hyviksi käytännöiksi voi nostaa luoviin aloihin erityisesti luotu palvelumalli työhallinnossa, joka huomio erityisesti luovien alojen työnhakijoiden tarpeet. Tämän lisäksi luovien alojen aktiivinen tunnetuksi tekeminen työnantajien suuntaan on merkittävää, jotta alan työnhakijoiden osaaminen saadaan laajempaan työnantajien tietoisuuteen. Työnvälitykseen liittyen sosiaalista mediaa on myös pidetty hyvänä informointikanavana työnhakijoille.

2.2.6. Energiatehokkuus

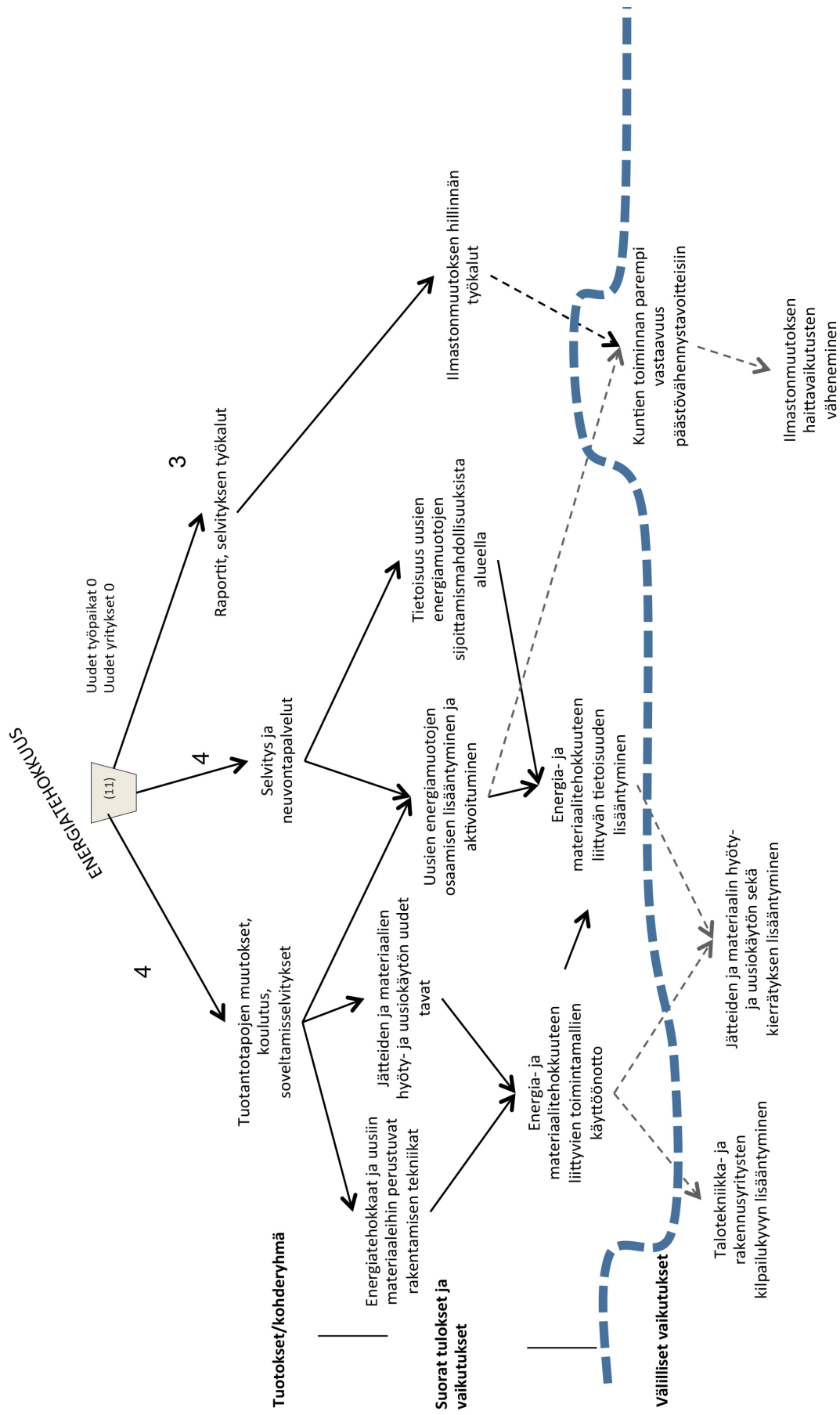
Energiatehokkuus –hankekorin kuuluvia hankkeita oli rakennerahastokauden aikana yhteensä 11, joihin myönnettiin rahoitusta reilun miljoonan euron edestä. Hankekorin hankkeiden tavoitteet olivat sekä kuntien omaan toimintaan kohdentuvia, että yritysten toimintaa tukevia. Hankekorin vaikuttavuuslogiikkaa on kuvattu alta löytyvässä kuvassa. Hankkeiden tulokset ja vaikutusten syntydynamiikat voidaan jakaa kolmeen eri kategoriaan kuvan osoittamalla tavalla: elintarvi-

CASE esimerkki

LUOVAMO hanke (ESR) (1.6.2011 - 31.12.2013) Varsinais-Suomen ELY-keskuksen oman tuotannon Luovamo hankkeessa tarkoituksena oli luoda työhallinnon luoviin aloihin erikoistunut palvelumalli, jota voidaan myöhemmin valtakunnallisesti soveltaen toteuttaa eri alueiden elinkeinopoliittisten tarpeiden mukaan. Hankkeen kautta työhallinnon ohjaus- ja neuvontapalveluita kehitettiin vastaamaan paremmin luovien alojen työnhakijoiden työnhakuun ja työntajien rekryointitarpeisiin. Tuotettavissa palveluissa keskityttiin asiakkaiden erilaisten tarpeiden tunnistamiseen, vahvuuksien kartoittamiseen ja yksilöllisten vaihtoehtojen etsimiseen. Toiminnassa hyödynnettiin jo olemassa olevaa asiantuntijapalveluiden verkostoa ja edistetään luovien alojen työnhakijoiden verkostoitumista. Luovamo toimii luovien alojen informaatio- ja työnhakukeskuksena, jossa luovien alojen erityiskysymyksiin erikoistunut henkilökunta on edistänyt verkostoyhteistyön avulla luovien alojen työnhakija-asiakkaiden ja työnantajien työvoimatarpeen kohtaamista.

LUOVAMO toimi foorumina myös uusille yrittäjäalustoille, joissa tehostettiin luovien alojen työnhakijoiden ja yrittäjien välistä yhteistyötä sekä luotiin uutta innovatiivista yritystoimintaa. Vuosina 2011-2013 LUOVAMO-hanke pyrkii vakiinnuttamaan asemaansa luovien alojen toimintakentässä, jolloin rakennettiin toimiva yhteistyöverkosto niin henkilö- kuin yritysasiakkaihinkin. Yhteistyötä tehtiin Varsinais-Suomen Työ- ja elinkeinotoimistojen kanssa. Toimintamallia on pyritty juurruttamaan pysyväksi Varsinais-Suomessa ja sitä on myös pyritty levittämään muualle.

ke- tai materiaaliketjujen tehokkuuden edistämiseen löytämällä uusia tapoja energiategokkaiden teknologioiden hyödyntämiseen, uusien energiamuotojen käyttöönoton tukemiseen konkreettisten ja yksityiskohtaisten selvitysten kautta, ja laajempien ilmastomuutoksen hillinnän mekanismien tunnistamiseen päästövähennysten saavuttamiseksi.

Kuva 8. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen energiatehokkuuteen tähtäävien hankkeiden aikaansaamia vaikutuksia.

Hankkeiden tulosten ja vaikutusten syntydynamiikat muodostuvat kolmen tyyppisistä hankkeista: Tuotantotapojen muutoksista, näihin liittyvistä selvityksistä tai uusien energiatehokkaiden ratkaisujen soveltamisesta tai testaamisesta, jossa keskeisin saavutettu tulos on liittynyt näiden käyttöönottoon. Toisena hankkeissa on toteutettu energiatehokkaiden menetelmien selvitys- ja neuvontatoimintaa, joka osaltaan on tukenut energia- ja materiaalitehokkuuteen liittyvän tietoisuuden lisääntymistä. Kolmantena logiikkana ovat olleet erilaiset työkalut ja niiden mukanaan tuoma toimintatavan muutos, esimerkkinä kuntasektorin ilmastomuutoksen hillinnän keinot.

Tulokset ja vaikutukset

Energiatehokkuus -korin hankkeiden tavoitteena on ollut jonkin tietyn tietämyksen ja osaamisen kasvattaminen. Siten hankkeiden tuotokset ovat olleet konkreettisia selvityksiä ja toimintamalleja, kuten oppaita ja pilotteja. Toimintamallin luominen on yleensä edellyttänyt nykytilaselvitystä toimijoiden haasteiden kartoittamiseksi. Toimintamallit ovat olleet esimerkiksi yhteistoimintamalleja ja case-esimerkkinä tuulivoiman aluesuunnittelun toteutusmalli. Samoin hankkeet ovat toteuttaneet tilaisuuksia, joiden tavoitteena on ollut tiedottamalla ja keskustelemalla vahvistaa kuntien ja yritysten tietämystä. Hankkeissa on syntynyt esimerkiksi yhteistoiminnan malleja kierrätyksen kehittämiseksi, turvallisen ja materiaalitehokkaan rakentamisen esimerkkejä sekä malli materiaalin käytön edistämiseksi.

Kaikissa hankkeissa systemaattinen levittäminen ei ole ollut tavoitteena vaan tarkoituksen on ollut luoda vain paikallisia tuloksia, esim. toimintatapa. Osa kuitenkin on nähnyt tämän alusta asti mahdolliseksi ja tärkeäksi. Tästä esimerkkinä tuulivoiman aluesuunnittelun malli, josta pyritään tekemään kansallinen toimintamalli.

Hankkeiden tuloksena on syntynyt myös laajasti ilmastohaasteisiin vastaavia ratkaisuja. Näissä hankkeissa tuotettiin usean kunnan yhteistyönä yksittäisiä ratkaisuja laajempia ohjelmia ja vastaavia kokonaisuuksia.

Suurinta osaa uusien toimintamallien ja yhteistyöverkostojen vaikutuksista on vielä liian aikaista todentaa. Mallit ovat vasta rakennettuja, eikä niiden käyttöönoton ja levittämisen vaikutuksista ole vielä saatavissa kokonaisvaltaista tietoa.

Kaikki hankkeet ovat kuitenkin ainakin jossain määrin tähänneet jonkin energia- ja materiaalitehok-

kuusteeman tietoisuuden kasvattamiseen. Eräässä hankkeessa kehitettiin esimerkiksi opas ruokorakentamiseen ja ruo' on hyödyntämiseen, mitä on sittemmin jaettu koulutusmateriaaliksi. Useat hankkeet näkevätkin uuden tiedon välittämisen vaikutuksen merkittävänä. Erityisesti konkreettisten toimintamallien toteutuksen ja tulosten levittämisestä odotetaan vaikutuksia.

Useat hankkeet vastaavat myös muihin ajankohdaisiin haasteisiin kuten rakennemuutokseen. Tähän pyritään kehittämällä esimerkiksi uutta energiatehokkuutta vahvistavaa liiketoimintaa. Rakennemuutokseen vastaamista on kuitenkin hyvin vaikea arvioida eikä tähän ole suoranaisesti pyritty. Vaikutukset ovat lähinnä välillisiä ja syntyvät hankkeen myötä monivaiheisesti: yritykset vahvistavat energiatehokkuuteen liittyvää osaamista – yritykset pystyvät muodostamaan tätä kautta uutta liiketoimintaa – uusi liiketoiminta luo mahdollisuuden uuden henkilöstön palkkaukseen. Vaikutuslogiikka on siis monivaiheinen ja uuden hankkeen merkitystä uuden liiketoiminnan syntyminen muista tekijöistä on vaikeaa erottaa.

Kunnat ovat olleet useissa hankkeissa merkittävä kohderyhmä. Viranomaisten tietämyksen vahvistamisesta syntyvät vaikutukset näkyvät pitkällä aikavälillä tulevaisuuden rakentamista koskeissa linjauksissa.

Yksi useissa hankkeissa toistuvista tuloksista, joka tulee vaikuttamaan alueen energiatehokkuuden kehittämiseen eri sektoreilla, on uuden yhteistyön ja verkostojen kehittyminen. Tämä on vahvistanut viranomaisten näkemystä yritysten tarpeista ja haasteista sekä lisännyt yritysten liiketoimintamahdollisuuksia uusien yritys- ja viranomaiskontaktien myötä. Hankkeet ovat myös pyrkineet luomaan hankekauden jälkeenkkin toimivia verkostoja muodostamalla näitä juurruttavia yhteistyön malleja. Näiden vaikuttavuutta ei kuitenkaan voida vielä arvioida.

Liiketoimintamahdollisuuksien tukeminen on ollut myös yleisemmin muutamien hankkeiden tavoitteena. Näistä toimenpiteistä voi syntyä merkittävää vaikutusta alueen kehittämisen kannalta. Hankkeissa on kehitetty jo olemassa olevien yritysten liiketoimintamahdollisuuksia vahvistamalla energia- ja materiaalitehokkuutta lisääviä prosesseja ja tuotteita. Ainakin yhdessä hankkeessa on tuettu myös yrittäjyyttä ja luotu mahdollisuuksia ryhtyä yrittäjäksi. On myös selvää näyttöä että hanke on tuonut pk-yrityksille jo tähän mennessä uutta liiketoimintaa. Yritykset ovat vahvistaneet omia keskinäisiä verkostojaan. Samoin erittäin tärkeäksi nähtiin yritysten luomat uudet kontaktit alueen viranomaistahoihin. Näiden kautta on saatu uusia

vinkkejä esim. alueen tulevista energiatehokkuuteen pyrkivistä rakennushankkeista ja näin saatu uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Yksi haastateltu yritys esimerkiksi kertoi yrityksensä pystyneen suuntaamaan liiketoimintaa aiempaa merkittävästi vahvemmin energiatehokkaaseen rakentamiseen. Tämä on haastanut yritystä uusiin ratkaisuihin ja vahvistanut näin kilpailukykyä markkinoilla. Erityisen hyvänä liiketoiminnan vahvistamisen näkökulmasta voidaan energiatehokkuutta käsittelevän hankekorin kannalta todeta, että toimintaan on saatu mukaan pieniä yrityksiä. Toiminnan vaikuttavuus on näissä yleensä paljon merkittävämpää kuin suurissa yrityksissä. Pienet yritykset ovat suuria yrityksiä ketterämpiä ottamaan käyttöön uusia toimintatapoja, samoin muutamillakin toimeksiannoilla voi olla niille suuri merkitys liiketoiminnan kehittämisen tai jopa suuntaamisen kannalta. Samoin alueellisten verkostojen merkitys realisoituu pienille yrityksille hyvässä tapauksessa nopeasti. Tästä on nyt esimerkkejä. Hankekori on kokonaisuudessaan pystynyt siis ainakin jossain määrin muuttamaan ja vahvistamaan alueen energiatehokkaan rakentamisen markkinoita. Vaikutusta toimialan kehittymiseen ei kuitenkaan voida tämän arvioinnin puitteissa tarkastella luotettavasti. Eli tässä voidaan todeta hankkeilla olleen vähintään jossain määrin pistemäisiä yritysvaihtokutsia.

Esimerkkejä hyvistä käytännöistä

Useat hankkeet on toteutettu monien tahojen yhteistyönä. Sekä Energiatehokkuus –hankekorin kyselyissä että haastatteluissa ilmeni yhteistyöverkostojen ja erilaisten kumppaneiden yhteistyön merkitys. Tällainen yhteistyömekanismi on vahvistanut jo aiemmin luotujen hyvien käytäntöjen keskinäistä systemaattista jakamista sekä uusien hyvien käytäntöjen ja toimintamallien luomista. Lisäksi käytännön pilottien toteuttaminen yhteistyössä on vahvistunut ja lisännyt uusien esimerkillisten käytäntöjen tuottamista.

Hyvien käytäntöjen levittämisen tyypilliseen haasteeseen oikeiden kontaktien tavoittamisesta ja tiedon levittämisestä ja tästä seuraavasta työn päällekkäisyydestä näkyi jossain määrin tässä hankekorissa. Haastatellut hankkeet tiesivät alueellakin toimivia muita saman tyyppisiin tavoitteisiin vastaavia hankkeita. Nämä eivät ole täysin päällekkäisiä, mutta samansuuntaisia. Keskinäistä vuorovaikutusta ja vertaisoppimista ei kuitenkaan tehty systemaattisesti.

CASE esimerkki

Energiaviisas Porin seutu -hanke (EAKR) (1.3.2011-31.12.2013)

Hankkeen kohderyhmänä olivat Porin seudun kunnat, yksityiset rakentajat sekä rakentamisen alalla toimivat yritykset ja yhteisöt. Hankkeen tavoitteena on tuottaa energiatehokkuutta tukevaa tietoa ja osaamista Porin seudun talotekniikka-alalla toimiville yrityksille ja julkisille toimijoille asuinalueiden ja rakennusten suunnitteluun, rakentamiseen ja korjausrakentamiseen. Tavoitteena oli myös vahvistaa talotekniikka- ja rakennusyritysten kilpailukykyä osaamisen vahvistumisen myötä.

Hanke on mm. pitänyt lukuisia tilaisuuksia ja koulutuspäiviä niin kuntien kuin yritysten edustajille. Samoin hanke on antanut puolueetonta neuvontaa yrityksille.

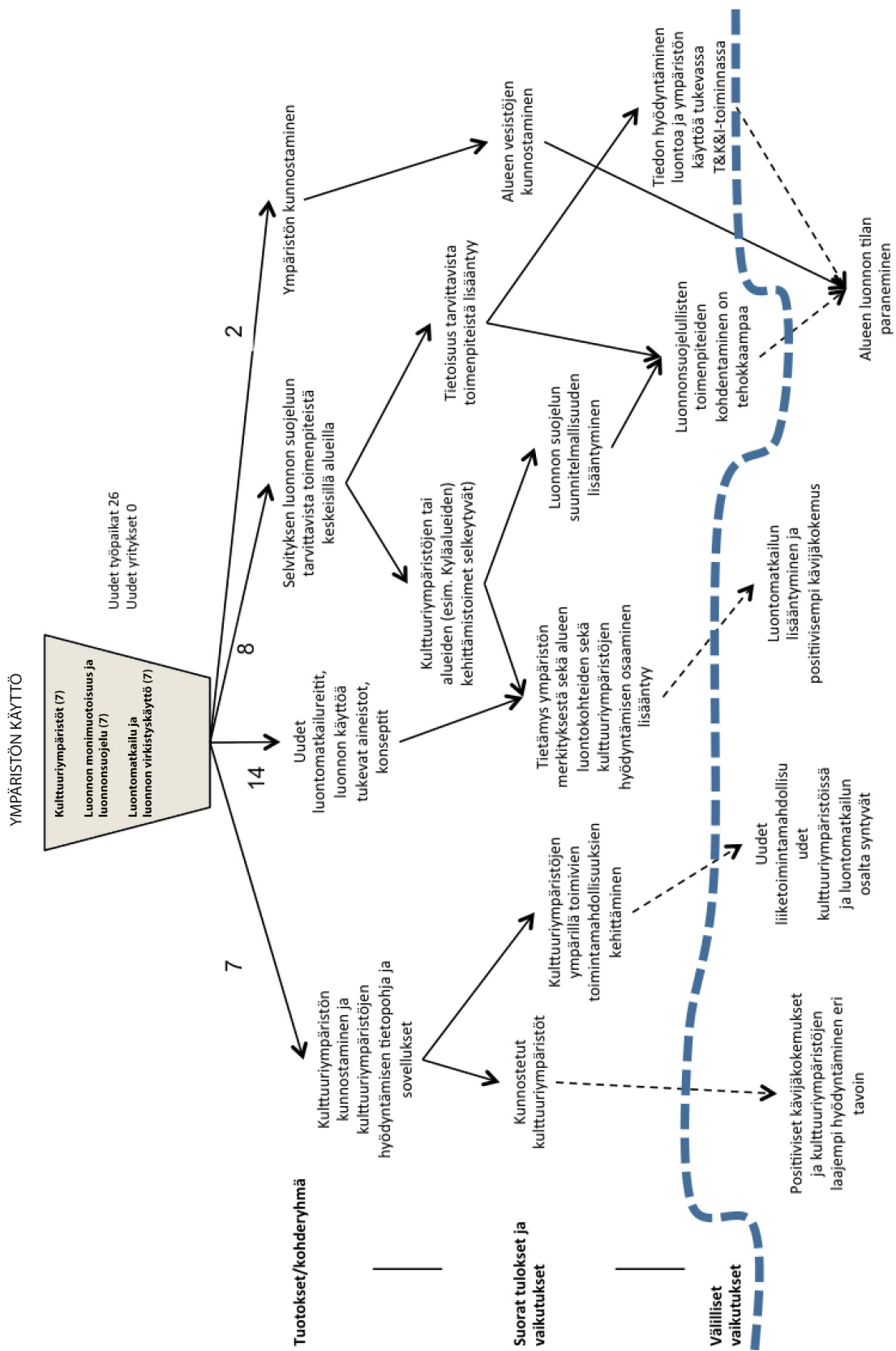
Yritysten näkökulma otettiin huomioon jo suunnitteluvaiheesta asti ja hankkeen myötä onkin saatu tuloksia yritysten liiketoimintamahdollisuuksien vahvistumisesta. Uutta liiketoimintaa on luotu sekä osaamisen vahvistumisen että uusien verkostojen syntymisen myötä.

CASE esimerkki

Luontotietoa tuulivoimatuotannon suunnitteluun Satakunnassa (LTSS) (EAKR) (1.11.2010-31.12.2013)

Hankkeen kohderyhmänä olivat alueen viranomaiset ja yritykset. Sen tukee merten ja rannikon aluesuunnittelu, maakunta- ja kuntatason kaavoitusta ja tuulivoimatuotannon hankkeita. Hankkeen tavoitteena oli tuottaa tietoa lintujen ja lepakoiden muuttoreiteistä, sekä tärkeistä pesimä- ja levähdysalueista ja tätä kautta pystyä osoittamaan kaavoituksessa alueita, joille tuulivoimatuotanto soveltuu parhaiten, myös luontoarvot huomioiden.

Hankkeen tuloksena ja yhdessä Satakuntaliiton Mannertuulialueet -selvityksen kanssa syntyi tuulivoiman aluesuunnitteluun malli. Hankkeessa tuotettiin täysin uutta tietoa esim. lepakoiden reiteistä. Työn tuotoksia on julkaistu verkossa laajemman käytön mahdollistamiseksi. Tuloksia on hyödynnetty jo maakuntakaavan suunnittelussa ja tuulivoimalahankkeen vaikutusten arvioinnissa. Tuotettu tieto tulee jatkossa helpottamaan tuulivoimaloiden suunnittelua. Hanke on myös luonut uusia esim. lintujen laskijoiden verkostoja, joiden toiminta tulee varmasti jatkumaan hankkeen päätyttyä. Lisäksi hankkeessa tuotettua aluesuunnittelun mallia voidaan levittää kansallisesti käytettäväksi.

Kuva 9. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ympäristön käytön parantamiseen tähtäävien hankkeiden aikaansaamia vaikutuksia.

2.2.7. Ympäristön käyttö

Ympäristön käyttöön liittyviä hankkeita oli rahoituskaudella 21 ja niille myönnetty rahoitus oli yhteensä noin 2.1 miljoonaa euroa. Ympäristön käyttö –hankekorin hankkeet käsittelivät kulttuuriympäristö-, luonnon monimuotoisuus ja luonnonsuojelu- sekä luonnon virkistyskäyttöteemoja. Ympäristön käytön vaikutusdynamikat on kuvattu viereisellä sivulla olevassa kuvassa.

Ympäristön käyttö hankekorin vaikutusten syntydynamiikat ovat liittyneet kulttuuriympäristöjen kunnostamiseen ja hyödyntämiseen, joka on näkynyt niiden fyysisenä parantumisenä sekä jossain määrin niiden ympärillä toimivien toimijoiden toimintamahdollisuuksien kehittymisenä. Toiseksi hankkeissa on kehitetty uusia luontomatkailureittejä, luonnon käyttöä tukevia aineistoja ja konsepteja ja näitä tukevia ratkaisuja, jotka ovat vaikuttaneet eri kohderyhmissä tietämyksen kasvamiseen ympäristön ja alueen luontokohteiden merkityksestä. Kolmantena vaikutuskategoriana hankekoreissa on tehty selvityksiä luonnon suojeluun tarvittavista toimenpiteistä joko keskeisillä maantieteellisillä tai temaattisilla alueilla. Ympäristön käyttö korissa on myös toteutettu ympäristön suojelu –korille tyypillisiä hankkeita, joissa on laadittu käytännön ympäristön ja vesistöjen kunnostusta.

Tulokset ja vaikutukset

Ympäristön käyttö –hankekorissa saavutetut tulokset ovat hyvin konkreettisia. Hankkeissa on muun muassa rakennettu luontomatkailureittejä, koostettu toiminnallisia ja muita materiaaleja matkailuelinkeinon tukemiseen, sekä tehty keskeisten alueiden varalle käyttö- ja hoitosuunnitelmia. Lähtökohtana hankkeissa on usein alueen hyödyntäminen siten, että siinä yhdistyvät niin alueen käyttäjien ja elinkeinoelämän hyödyt kuin luonnonsuojeluaspektit. Eräässä haastattelussa todettiin, että hankkeen tuloksena lisääntyi ymmärrys siitä, että luonnonsuojelu ja matkailun kehittäminen eivät ole vastakohtia toisilleen.

Hankekorissa saavutetut tulokset ovat yleisemminkin näkemyksellisiä. Tuotettujen selvitysten ja tietotuotteiden, kuten julkisten raporttien, hoito- ja

CASE esimerkki

Yyterinniemi luontopalveluiden kehittäminen –hanke toteutettiin EAKR –ohjelmassa vuosina 2012–2013. Hanke on saanut jatkoaikaa vuoden 2014 elokuulle saakka. Hankkeessa toteutetaan ja jatketaan Kansalliset puistot - hankkeessa tehtyjä suunnitelmia Yyterinniemen ja Porin kaupungin Selkämeren kansallispuistoon linkittyvien alueiden kehittämiseksi luonnonsuojelun ja luontomatkailun näkökulmasta.

Hankkeen keskeisenä tavoitteena on yhdistää luontomatkailunäkökulma perinteiseen rantaturismiin alueella. Tavoite on pyritty saavuttamaan muun muassa rakentamalla luontoreittejä ja lavoja, jotka yhdistävät Natura -aluetta perinteisempään matkailualueeseen. Samalla dynialueita on kunnostettu ja haitallista kasvillisuutta poistettu. Uusi reitti tarjoaa Yyterin rannoista nauttimaan tulille matkailijoille turvallisen tavan tutustua alueen luontoarvoihin.

Luontoharrastajien, paikallisten asukkaiden ja alueen matkailijoiden lisäksi hankkeessa on otettu huomioon ympäristökasvatusnäkökulma. Hankkeessa on toteutettu ympäristökasvatusmateriaalia ja –päiviä koululaisille.

käyttösuunnitelmien sekä esitteiden avulla on pystytty lisäämään yleistä ymmärrystä maisema-alueiden merkityksestä. Myös kiinnostuksen kehitettyihin alueisiin nähtiin kasvaneen erityisesti paikallisten näkökulmasta.

Kolmantena vaikutuksena hankekorissa on nähty yhteistyöverkostojen syntyminen ja vahvistuminen. Esimerkiksi vedenalaiseen meriluontoon liittyvissä asioissa niin viranomaisten kuin muidenkin yhteistyötahojen yhteistyön kerrottiin lisääntyneen. Useampien hankkeiden kokoonpanoon osallistuikin hyvin moninaisia tahoja.

CASE esimerkki

Osana Ympäristön käyttö –hankekorja toteutettiin VELMU –yhteistyö Selkämerellä hanke vuosina 2009-2012. Hankkeessa pyrittiin määrittämään alueen vedenalaisen luonnon erityispiirteitä sekä saadun informaation perusteella koostamaan paikkatietoaineistoa aluesuunnittelun ja elinympäristöjen mallinnuksen tarpeisiin. Mukana hankkeen kokoonpanossa oli useita alueen toimijoita, muun muassa kuntia, Satakuntaliitto, TE –keskus, Lounais-Suomen ympäristökeskus, yliopistot ja korkeakoulut, muut oppilaitokset, kansalaisjärjestöt ja kalastusyhdistykset.

Useita tahoja osallistamalla hankkeessa pyrittiin edistämään satakuntalaista ympäristötutkimusta ja siihen liittyvää verkostoitumista yhteistyössä alueella jo toimivien hankkeiden kanssa. Muun muassa keskustelua lisäämällä ja kokouksien alueellisilla yhteistyöryhmillä asiaan liittyviä ihmisiä tutustutettiin toisiinsa ja pyrittiin lisäämään heidän yhteistyömahdollisuuksiaan niin hankkeessa kuin tulevaisuudessa.

Kyselyjen arvioiden mukaan suurimmat positiiviset vaikutukset hankekorissa liittyvät positiivisiin ympäristövaikutuksiin ja ekologiseen kestävyYTEEN. Hankkeiden koettiin muun muassa takaavan monimuotoisen luonnon säilymisen sekä tuottavan alueelle kilpailullista hyötyä luontomatkailunäkökuLMasta. Ympäristön käytön hyödyntämisen arvioitiin parantuneen myös kaavoitusta ajatellen

Niissä hankkeissa, joissa kohderyhmänä ovat olleet luonnon käyttäjät ja matkailijat, konkreettisia vaikutuksia ei kuitenkaan ole vielä täysin nähtävissä. Näissä hankkeissa esimerkiksi toteutus saattoi olla vielä osin kesken tai hankkeisiin on myönnetty jatkoaikaa. Vaikka konkreettiset vaikutukset olivatkin vielä osin näkymättömissä, haastatteluissa arvioitiin, että hankkeet ovat kuitenkin jo nyt tuottaneet näkemyksellisiä tuloksia asian esille tuomisen ja esillä pitämisen kautta.

Esimerkkejä hyvistä käytännöistä

Haastatteluissa nimetyt hyvät käytännöt vaihtelivat huomattavasti. Ainoa selkeästi kaikille yhteinen nimittäjä oli yhteistyöverkoston rakentuminen ja vahvistuminen niin kotimaassa kuin ulkomaillakin. Muita nimettyjä hyviä käytäntöjä olivat esimerkiksi uusien menetelmien rohkea kokeileminen ja Adaptive Management –mallin soveltaminen toiminnassa. Kyseisellä toimintamallilla hankkeessa viitattiin erityisesti järjestyneeseen ja jatkuvaan sidosryhmäyhteistyöhön, jolla pyrittiin kehittämään hankkeen käytäntöjä. Johtamismalli koettiin hyvänä ratkaisuna sidosryhmäyhteistyön vahvistajana yhdessä tehtyjen kriittisten SWOT –analyysien ansiosta. Yleisemmin Adaptive Management –mallilla tarkoitetaan oppimiseen perustuvaa systemaattista hankkeen johtamistapojen ja muiden käytäntöjen seuranta ja parantamista.

Samoin äänimaisemanäkökuLMAN huomioonottamista maisema-alueiden inventoinnissa ja suunnittelussa esitettiin. ÄänimaisemanäkökuLMAN parempi huomioonottaminen niin alueidenkäytön kuin muidenkin toimintojen suunnittelussa nousi esiin yleisemmin.

Esille tulleet hyvät käytännöt on jo osittain siirretty käytäntöön hankepartnereiden omissa organisaatioissa. Esimerkiksi vedenalaistietoja hyödynnetään ruoppausilmoitusten käsittelyssä. Samoin luotua paikkatietoa ja ohjeita on jaettu eteenpäin ja uudelleen hyödynnetty.

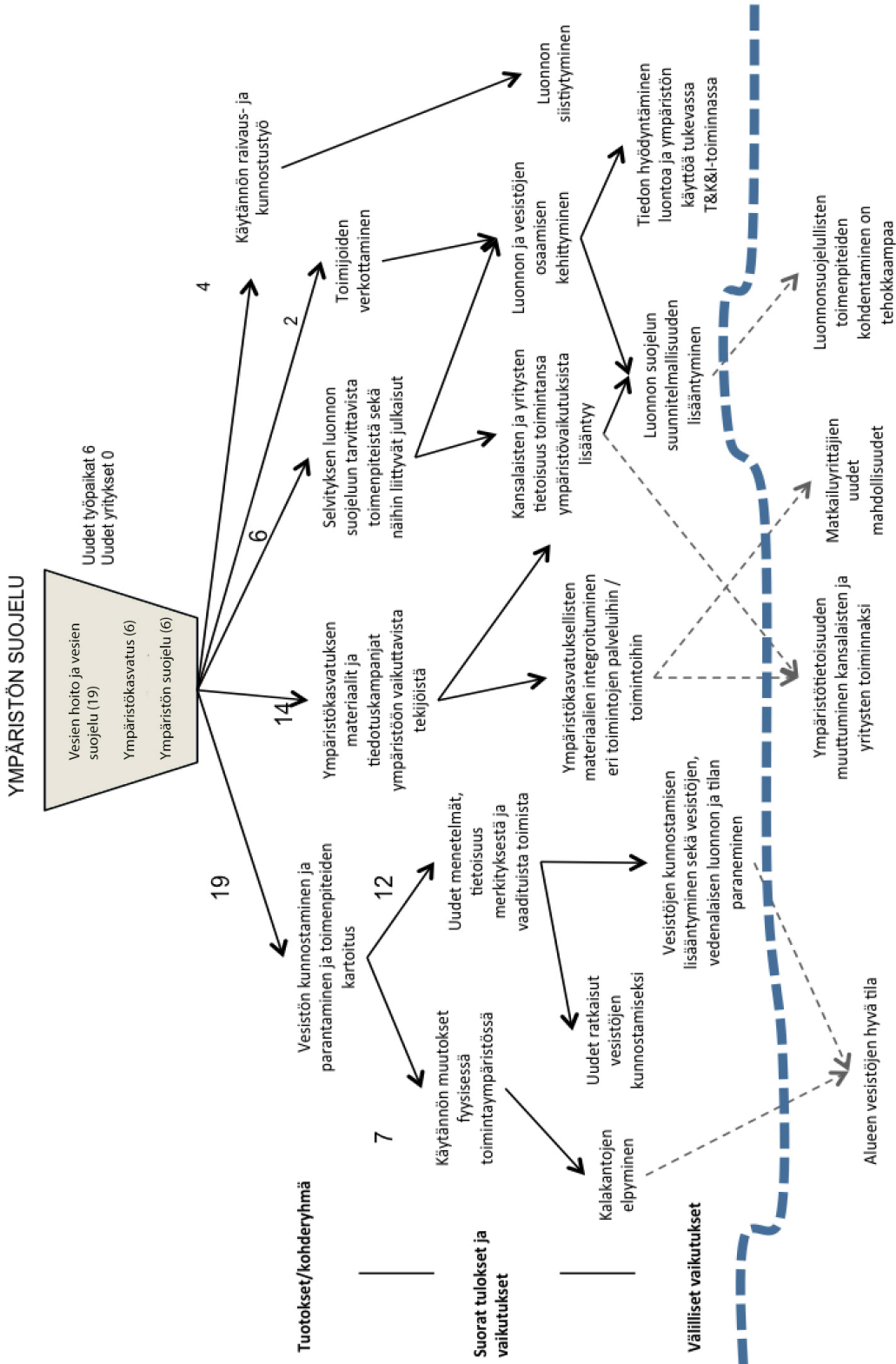
2.2.8. Ympäristön suojeLU

Ympäristön suojeLUAN hankkeita on rakennerahastotoiminnan aikana rahoitettu kaikkiaan 31 hanketta. Niihin on myönnetty hieman yli 2 miljoonaa euroa rahoitusta. Niiden myötä on syntynyt kuusi työpaikkaa. Hankkeita on rahoitettu seuraavissa teemoissa:

- Vesien hoito ja vesien suojeLU (19 hanketta)
- Ympäristökasvatus (6 hanketta)
- Ympäristön suojeLU (6 hanketta)

Kuvassa 10 on kuvattu hankkeiden vaikutuslogiikkaa yleisellä tasolla sekä sitä, missä vaiheessa hankkeet ovat suhteessa tavoiteltuihin vaikutuksiin.

Kuva 10. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ympäristön käytön parantamiseen tähtäävien hankkeiden aikaansaamia vaikutuksia.

Hankkeiden tulokset ja vaikutusten syntydynamiikat muodostavat kolmen tyyppisistä hankkeista. Ensinnäkin hyvin konkreettisista ympäristön tilaa ja suojelua edistävästä toimista, joiden tulokset ovat sekä välittömiä ympäristön tilan paranemisia ja joiden vaikutukset heijastuvat toimijoiden osaamisen kehittymiseen ja menetelmien hyödyntämiseen, mutta joiden ”heijastusvaikutusta” yhteiskuntaan ei voida arvioida.

Toisen hankekategorian muodostavat konkreettiset kulttuuri/ympäristökasvatukselliset hankkeet, joilla luodaan pysyviä alueellisia toimintamalleja kulttuuri- ja ympäristökasvatukseen.

Tämän lisäksi hankekokonaisuudessa on ollut mukana laajempia kulttuuri/ympäristökasvatuksellisia sekä ympäristön tilan kehittämistä koskevia hankkeita, joiden hyödyt kohdistuvat laajemmin suuremmalle yleisölle ja joiden vaikutukset eivät ole välittömästi mitattavissa.

Tulokset ja vaikutukset

Hankekorissa on saavutettu hyvin konkreettisia tuloksia ympäristön kunnostuksen sekä luonnon palautumisen suhteen (esimerkiksi kalakantojen elpyminen ja vesistöjen kunnostaminen, joiden vaikutukset ovat havaittavissa välittömästi). Näistä keskeiset tulokset liittyvät saaristomeren kunnostamiseen tai alueen pienvesistöjen, kuten jokien kunnostukseen tai kalakantojen elvyttämiseen.

CASE esimerkki

HEALFISH hanke toteutettiin Central Baltic ohjelmassa. Hankkeen tarkoituksena on levittää parhaita valuma-alueiden käsittelyn ja jokikunnostuksen käytäntöjä Suomesta ja Virosta konkreettisten valituilla kohdejoilla toteutettujen toimenpiteiden avulla. Pää tavoitteena oli luoda ajanmukainen lohikala- ja nahkiaiskantojen hoitosuunnitelma Suomenlahden alueelle. Hankkeen tuloksena hoitosuunnitelmat luotiin onnistuneesti. Lisäksi hankkeessa luotiin kohdejokien alueelle konkreettiset kalakantojen elpymistä tukevat ratkaisut sekä luotiin uusia käytäntöjä kalakantojen elvyttämiseen. Hankkeessa kehitetty tietopääoma jää osaksi Suomen ympäristökeskuksen sekä ohjelma-alueen ELY-keskusten toimintaa.

Toinen konkreettisesti saavutettu tulos liittyy tietämykseen ympäristön kunnostukseen liittyvästä tietopohjasta. Tämä on tarkoittanut esim. tietopohjaa roskakalan kalastustarpeista, vesistöjen hoito- ja kunnostussuunnitelmia tai muita ympäristön kunnostuksen suunnitelmia. Näitä on syntynyt useita ja ne kattavat valtaosan alueen keskeisistä vesistöalueista.

Kolmas saavutettu tulos on liittynyt ympäristökasvatuksellisten kohteiden syntymiseen ja ympäristökasvatuksellisten materiaalien tuottamiseen ja niiden hyödyntämiseen kasvatus- ja koulutustyössä. Tämän lisäksi hankkeissa on tuotettu ohjaavaa materiaalia myös poliittisen päätöksenteon tueksi. Näiden lisäksi hankekokonaisuudessa on tuotettu näyttelyjä alueen kulttuuriympäristöistä sekä pystytty kehittämään uusia menetelmiä ihmisten hiljaisen ympäristötiedon keräämiseksi ja näkyväksi tekemiseksi. Hankkeiden kohdeyhmien, hanketoteuttajien ja sidosryhmien arvioimana ympäristötietoisuus on lisääntynyt.

CASE esimerkki

Osana omaa ympäristöä rahoitettiin EAKR-ohjelmasta 2011-2013. Hankkeessa kehitettiin ympäristökasvatuksen oppimisympäristöjä ja menetelmiä alueen toimijoiden käyttöön. Hankkeessa keskiössä oli kulttuuriympäristö ja muunlainen ympäristötieto- ja opetusmenetelmät. Kehitetyt oppimisympäristöt ovat jääneet hanketoteuttajan käyttöön. Koulut ovat voineet hyödyntää hankkeen kehittämiä opetusmateriaaleja ja opetuspaketteja sekä nähdä paikka-opin hyödyntämisen mahdollisuudet. Tämä lisää ympäristötietoutta perinteisen ”luonnontieteellisen näkökulman lisäksi laajemmin”.

Hankekokonaisuuden merkittävimmät vaikutukset liittyvät maakunnallisiin tai paikallisiin ympäristövaikutuksiin. Noin 75 % hankkeista on pystynyt tuottamaan positiivisia ympäristövaikutuksia alueen vesistöihin tai muihin ympäristöihin.

Vesistöjen kunnostuksen ja suojelun hankkeissa vaikutuksia on ollut jo havaittavissa ympäristön tilan konkreettisena parantumisenä. Näissä vaikutukset ovat olleet myös mitattavissa ja mitattu usein hankkeen aikana. Tämän lisäksi hankkeiden vaikutuksena on ollut havaittavissa alueen toimijoiden ympäristönsuojelullisten ja ympäristön kunnostuksen liittyvien aktiviteettien lisääntymistä ja niiden omaehtoista lisäämistä.

CASE esimerkki

Leväsjoen Alinenjärven kunnostus ja hoitohanke, osa II rahoitettiin EAKR-ohjelmasta vuosina 2010-2012. Hanke kartoitti niitettävät ja ruopattavat alueet ja teki veden sameus- ja korkeusmittauksia. Kalaston ja linnuston elinolosuhteet selvitettiin Pomarkun-Siikaisten Isojärven tilan perusselvityksessä. Hanke onnistui aktivoimaan vapaaehtoisten joukon kunnostustöihin ja loi verkostoa paikallisten toimijoiden ja kunnan välille. Toteutetut kunnostukset parantavat järven tilaa ja luovat pohjaa pitkäaikaiselle järviympäristön hoidolle. Kaislan kasvun ehkäiseminen vaatii 3–5 vuoden niiton. Hankkeen päättymisen jälkeen yhdistys jatkaa työtä Alinenjärven ekologisen tasapainon säilyttämiseksi, loma-asutuksen ja virkistyskäytön edistämiseksi. Toiminnalla on myös maisemallista merkitystä, sillä järven tilan kohentuminen vaikuttaa ympärillä olevien kylien elinvoimaisuuden ja viihtyvyyden parantumiseen.

Vastaavasti kulttuuriympäristön kehittämishankkeilla arvio perustuu hanketoteuttajien ja kohderyhmien arviointiin haastattelussa, joissa hankkeilla katsotaan olevan vaikutuksia sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyyteen, jota hankekorin vesistön suojeluun ja ympäristön kunnostukseen tähtäävät hankkeet eivät tue.

Kolmantena vaikutuksena, osin odottamattomana, ovat olleet alueen ympäristötoimijoiden parissa tapahtunut yhteistyöverkostojen syveneminen ja paraneminen. Tämä on koskenut sekä ympäristösuojeluun liittyviä toimijoita sekä kulttuurialan ja muiden toimialojen välistä yhteistyötä.

Esimerkkejä hyvistä käytännöistä

Hankkeiden hyvät käytännöt liittyvät hankekorissa menetelmätason hyviin käytäntöihin. Useissa hankkeissa on kokeiltu ja testattu erityyppisiä käytäntöjä, joista osa on havaittu toimivaksi. Hankekokonaisuuden pohjalta hankkeista voitaisiin tuottaa Vesistön kunnostamisen hyvät käytännöt ja toimintamallit –esite mikäli näin haluttaisiin. Jokien kunnostuksen osalta on syntynyt uutta tietotaitoa, jota tullaan jatkossa hyödyntämään myös kansallisesti.

Kulttuuriympäristöjen osalta on luotu esimerkiksi Kaupunkipuistojen hyödyntäminen kulttuurikasvatuksessa –toimintamalli ja muita vastaavia aineistoja ja

malleja, joissa kulttuuriympäristöjä voitaisiin hyödyntää entistä paremmin opetuksessa ja koulutuksessa.

Kolmantena hyvien käytäntöjen kategoriana on kokeiltu ja testattu uudenlaisia mittaustapoja ympäristön tilan analyysissä ja tätä tietämystä voidaan edelleen hyödyntää. Esimerkkinä näistä voidaan mainita lentomittausten hyödyntäminen meriliikenteen päästöjen selvittämisessä.

2.2.9. Yritystuet

Tällä ohjelmakaudella Varsinais-Suomen ELY-keskuksen yritystukimuodot rakennerahastotoiminnassa ovat olleet yrityksen kehittämisavustus ja yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus. Uudessa yrityksen kehittämisavustuksessa yhdistyivät aikaisemmin käytössä olleet rahoitusmuodot investointituki ja pk-yrityksen kehittämistuki. Muutoksella tavoiteltiin kokonaisvaltaisempia, laajempia ja yritysten toimintaa monipuolisemmin kehittäviä hankkeita. Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta käytetään pk-yritysten kehittämistä edistäviin hankkeisiin sekä pk-yritysten ja oppi- ja tutkimuslaitosten yhteistyöedellytysten parantamiseen. Sen käyttöala koskee myös mm. yritystoimintaa tukevat selvityksiä.

Yritystukea tai yritysten toimintaympäristön kehittämistukea saaneita Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamia hankkeita on ollut tällä ohjelmakaudella tähän mennessä yhteensä 124 kappaletta. EURA- 2007 tietojen perusteella näistä investointitukihankkeita oli 62 kappaletta, kehittämishankkeita 37 kappaletta ja investointi- ja kehittämisprojekteja 25 kappaletta. Julkisten toimijoiden toteuttamia yritysten toimintaympäristön kehittämistukihankkeita näistä oli 11 kappaletta. Yhteensä hankekoriin on kohdentunut myönnettyä EU- ja valtio rahoitusta reilut 10,7 miljoonaa euroa. Hankekorin rahoitusosuus on siten ollut noin 15 % Varsinais-Suomen ELY-keskuksen myöntämästä kokonaisrahoituksesta. Tuettuja rahoituksen saajia on ollut yhteensä 77 kappaletta (osa toteuttajista toteuttanut useamman hankkeen), joista yksityisiä yrityksiä oli 68 kappaletta.

Tulosten ja vaikutusten syntydynamiikka

Yritystuki –hankekorissa tulokset ja niiden vaikutukset syntyvät tuesta riippuen eri tavoin. Investointihankkeissa tuki kohdistuu suoraan esimerkiksi yrityksen laiteinvestointeihin, tilojen laajennukseen tai kunnostukseen. Näissä tapauksissa investointi johtaa usein

välittömästi uuden tyyppiin toiminnan tai tuotannon muotoihin, uusiin tuotteisiin, uusien tuotantoprosessien käyttöönottoon, tuotannon käynnistämiseen, tuotteiden ja palveluiden laadun parantumiseen yms. Investointituella vaikutetaan siten suoraan yritysten liiketoimintaan.

Kehittämistuet kohdistuvat yhtälailla suoraan yrityksen toimintaan. Kehittämishankkeissa on toteutettu monipuolisesti yritysten toimintaan liittyviä toimia. Niissä on kehitetty esimerkiksi tuotantoprosesseja, tuotantoteknologiaa, tuotteita ja palveluita. Kehittämistuella toteutetaan myös välillisemmin yritysten toimintaedellytyksiä parantavia toimia, kuten liiketoimintamallin kehittämistä, kansainvälistymiseen tähtäviä toimia, markkinoinnin kehittämistä sekä liiketoimintaa kehittävää tutkimus- ja kehittämistyötä. Tuilla on myötävaikutettu suoraan myös yritystoiminnan käynnistämiseen.

Toimintaympäristön kehittämistuilla on puolestaan vaikutettu välillisemmin yritysten toimintaympäristön kehittämisen kautta yritysten toimintaan. Varsinais-Suomen ELYn toimintaympäristön kehittämistukihankkeissa on toteutettu yrityksiin vaikuttavien erityiskohteiden kehittämistoimia, yritysten toiminnan kehittämiseen tähtäviä markkinoinnin kehittämis- ja kartoitus- sekä koulutustoimia, yritysautomotoimintaa, yritysverkostojen ja yritysten innovaatiotoiminnan kehittämisestä sekä matkailuelinkeinojen edistämistä ja alueiden brändäykseen tähtäviä toimia. Toimilla on siten vaikutettu välillisten kehittämiskohteiden kautta yritysten toimintaan. Toimintaympäristön kehittämistuen myöntämisen edellytyksenä on, että hankkeella on merkittävä vaikutus alueen pienten ja keskiuurten yritysten perustamiseen tai toiminnan laajentamiseen ja kehittämiseen.

Keskeiset tulokset ja vaikutukset

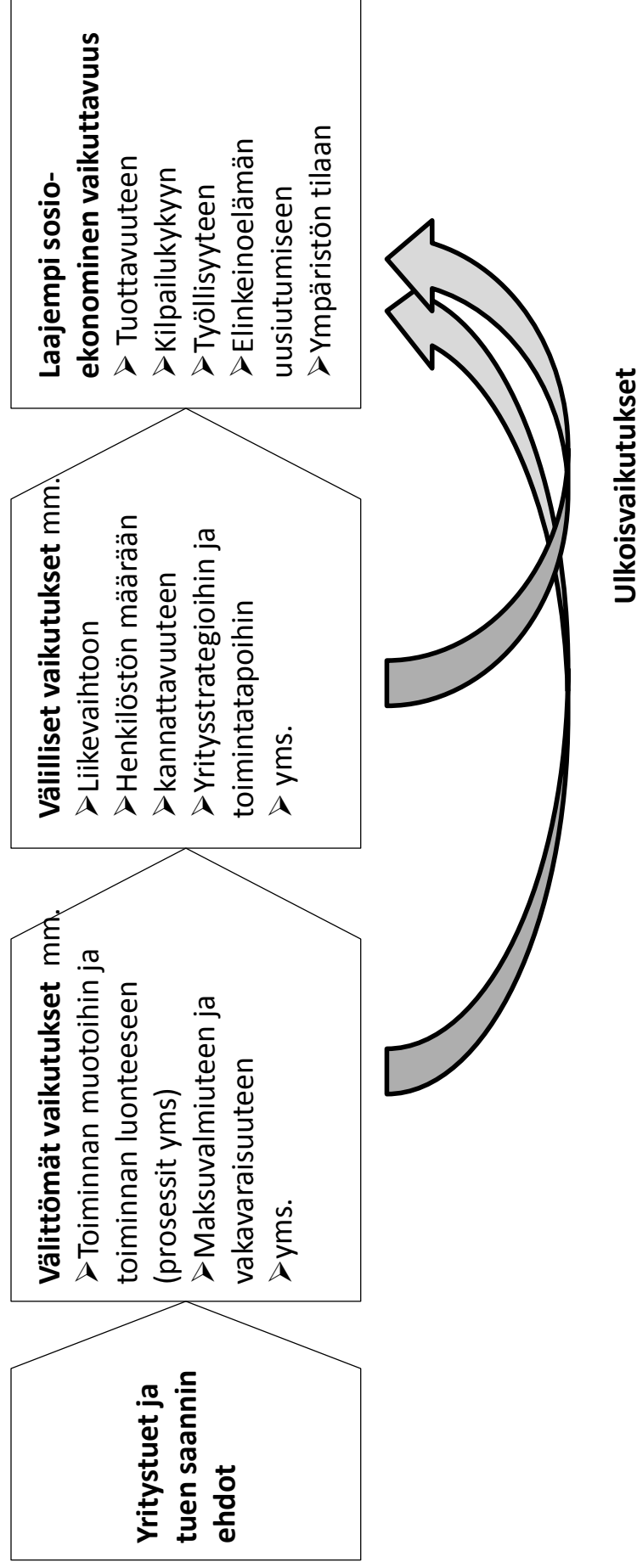
Arvioinnissa havaittuja hankkeissa saavutettuja tuloksia ovat olleet investointi- ja kehittämishankkeissa mm. toimitilojen laajentuminen, uudet tuotantolaitteet, ymmärrys ja verkostot kansainvälisistä markkinoista ja niille laajentumisesta; uusien tuotteiden syntyminen ja tuotteiden kehittyminen uusien tuotantoprosessien tai menetelmien kautta sekä tuotannon lisääminen tuotantotilojen laajennusten ja laitehankintojen sekä uusien tuotantomenetelmien ansiosta. Lisäksi havait-

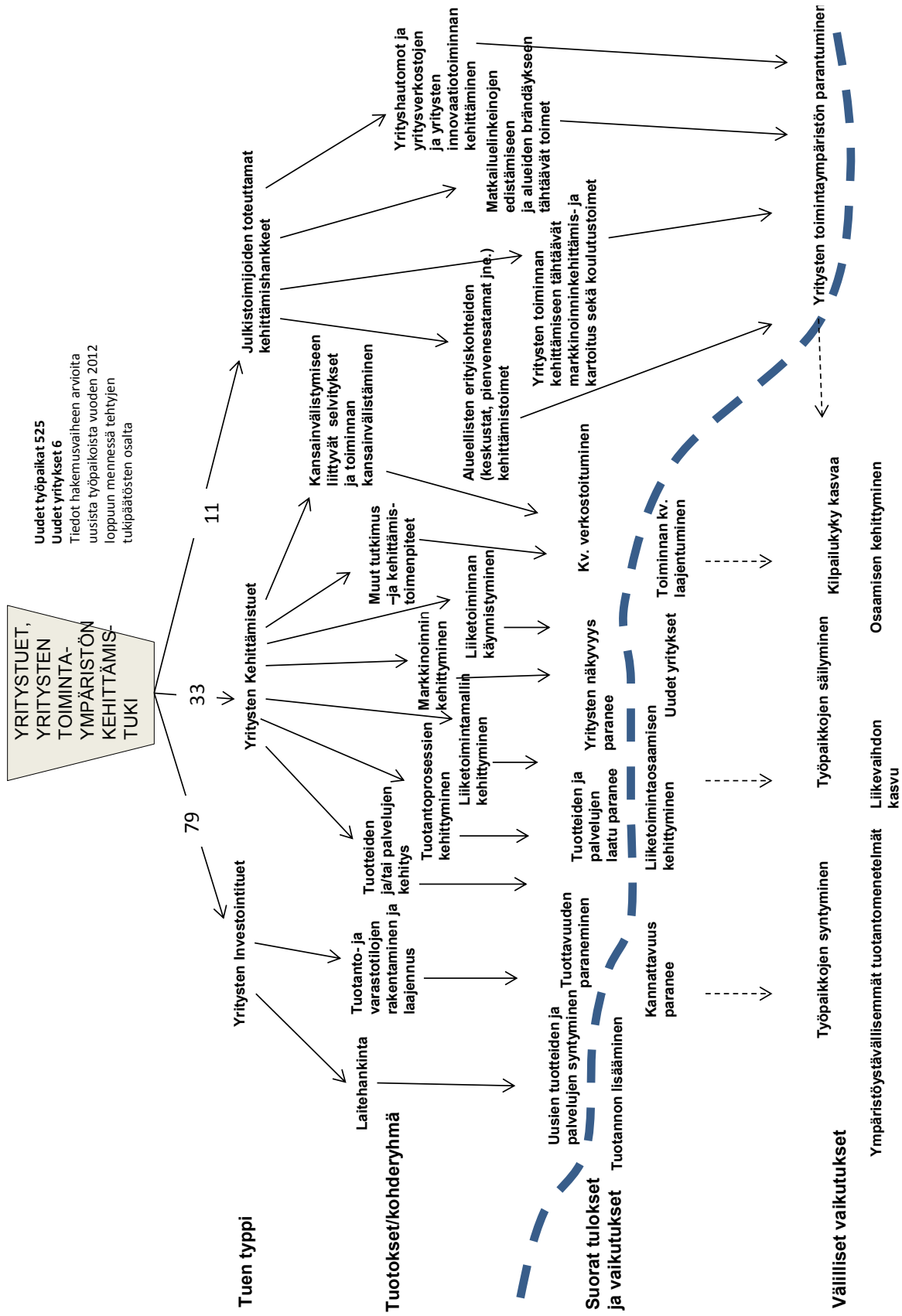
tuja tuloksia ovat olleet esimerkiksi yritysten markkinointi osaamisen kehittyminen, liiketoiminta osaamisen kehittyminen, yritysverkostojen kehittyminen sekä yritysten uudet palvelut.

Kehittämistoiminnan ansiosta osassa yrityksiä mm. tuotantoprosessit ovat tehostuneet, palvelujen laatu on parantunut, markkinointi on kehittynyt, tuotantomenetelmät tehostuneet, markkinointiosaaminen kehittynyt, ja yritysten näkyvyys markkinoilla parantunut. Yritystukihankkeilla on kyetty myös luomaan uusia asiakassuhteita, turvaamaan yrityksen tuotannon jatkuvuutta. Hankkeilla on tehtyjen yritys haastattelun ja yritys kyselyn perusteella ollut tietty välillinen vaikutus myös yritysten liikevaihdon kasvuun ja olemassa olevien työpaikkojen säilymiseen sekä uusien työpaikkojen syntyyn.

Yritysten toimintaympäristön kehittämishankkeiden tuloksina on syntynyt uuden tyyppisiä yritysverkostoja, aiempi verkostotyö on syventynyt, organisaatioiden asema verkostoissa on selkeytynyt ja/tai parantunut sekä yritysten kehittämis- ja innovaatiotoiminta on kehittynyt tai systematisoitunut. Lisäksi toimintaympäristön kehittämishankkeissa on vahvistettu alueiden matkailullista brändiä sekä kehitetty alueellisia erityiskohteita. Toimintaympäristön kehittämishankkeiden vaikutukset syntyvät välillisesti ja pääsääntöisesti pidemmällä, usean vuoden, aikatahtäyksellä. Näiden lopullista merkitystä ja vaikuttavuutta yritystoiminnan toimintaedellytyksiin tai itse yritystoimintaan on vielä tässä vaiheessa ennen aikaista arvioida.

Yritystuissa saavutetuista tuloksista seuraavia välillisiä vaikutuksia yrityksiin ja yritysten toimintaympäristön kehittämiseen onkin vaikeampi mitata tai arvioida, sillä yritystoiminnan menestymiseen vaikuttavat hanketoimenpiteiden lisäksi lukuisat muut tekijät (mm. suhdanteet, toimintaympäristömuutokset, yritysstrategiat, sattuma yms.). Lisäksi investointien tai muun kehittämistoiminnan vaikutukset laajemmin yritysten liiketoimintaan, kuten kasvuun, kansainvälistymiseen tai kannattavuuteen, näkyvät pääsääntöisesti vasta usean vuoden päästä hankkeen päätyttyä. Tämän vuoksi yritys- ja toimintaympäristötukien lopullisia vaikutuksia kohdeyrityksissä tulisi selvittää erikseen jälkiarviointina muutaman vuoden hankkeen/intervention päättymisen jälkeen esimerkiksi yritysten tilinpäätösaineistoon perustuen.

Kuva 12. Yritysten kehittämisavustusten ja toimintaympäristön kehittämistuen tuloksia ja vaikutuksia.

Esimerkkejä hyvistä käytännöistä

Aktiivinen vuorovaikutus tuen saavan yrityksen ja viranomaisen välillä. Vuorovaikutus viestittää niin yritykselle kuin viranomaiselle sitoutumista. Aktiivinen vuorovaikutus sujuvoittaa yhteistyötä.

CASE esimerkki

Loimaan seutukunnan yrityshautomo –hanke (EAKR) (1.8.2011 - 31.12.2013) Hankkeen tehtävänä oli helpottaa uusien yritysten perustamista ja tukea yritysten vakiintumista ja kasvua. Hautomon tavoitteena oli madaltaa uuden, innovatiivisen ja kasvuhakuisen yritystoiminnan aloittamista seutukunnalla. Hanketta hallinnoi Loimaan kaupunki ja hanketta rahoittavat Varsinais-Suomen ELY-keskuksen lisäksi seutukunnan kunnat ja hautomoyritykset. Hautomossa toimivan yrityksen koti- ja toimipaikka oli yhdessä seutukunnan seitsemästä kunnasta. Hanke oli käynnissä vuodesta 2011 ohjelmakauden loppuun.

Yrityshautomo tarjosi:

- neuvontaa ja ohjausta koko hautomossa olon ajan,
- liiketaloudelliset osaamispalvelut,
- yrittämisen teemapäiviä (mm. hinnoittelusta, myynnistä, markkinoinnista, taloudesta),
- hautomon ja Yrityskolmion sekä alueen ammatillisten oppilaitosten verkostot sekä
- merkittävän taloudellisen tuen ensimmäisen hautomovuoden ajan.

Loimaan seutukunnan yrityshautomo järjesti myös mm. yhdessä Loimaan ammatti- ja aikuisopiston sekä Loimaan kauppakamariosaston kanssa ideakilpailun, jonka tavoitteena oli saada nuoret keksimään uusia, innovatiivisia liikeideoita. Tähän idea oli saatu Vakka-Suomen yrityshautomon kanssa tehdystä yhteistyöstä. Lisäksi ideakilpailussa pyrittiin saamaan nuoret jalostamaan omat ideansa kaupallistettavaan muotoon. Ideakilpailu herätti huomiota paikallisessa mediassa.

Osittain hankkeen vaikutuksesta ja sen tarjoamien palvelujen ansiosta, on syntynyt uusia yrityksiä. Hankkeella on ollut vaikutusta myös yrittäjien tietojen ja taitojen kehittämisessä sekä uusien mahdollisuuksien hahmottamisessa yritystoiminnan suhteen. Hankkeessa on parannettu myös yrittäjien tietoisuutta erityyppisistä mahdollisuuksista rahoituksen suhteen.

Yritysten kehittämistukien ja yritysten toimintaympäristön kehittämistukien vertailua

Käynnissä olevalla rakennerahastokaudella Varsinais-Suomen ELY-keskuksen myöntämän yritystuen painotus on nykyisellä ohjelmakaudella ollut vahvasti yritysten investointien tukemisessa. EURA 2007-tietojen perusteella Varsinais-Suomen ELY-keskuksen yritystukiin myöntämästä reilun 10,7 miljoonan euron rahoituksesta suoriin investointitukiin on käytetty noin 66 %, kehittämistukiin noin 9 %, yhdistettyihin investointi- ja kehitystukiin 17 % sekä toimintaympäristön kehittämistukeen noin 8 % myönnetystä kokonaisuudesta.

Yritystukien tarkoituksenmukaisen käytön näkökulmasta tärkeä kysymys jatkoa silmälläpitäen onkin se, mikä tukimuoto on ollut tehokkain ja vaikuttavin, sekä mihin tukimuotoon tulisi tulevilla ohjelmakaudella panostaa. Kuten aiemmin on jo todettu eri tukimuotojen vaikutukset syntyvät erilaisen mekanismin kautta; investointituilla on suora vaikutus yritysten toimintaan ja nämä vaikutukset konkretisoituvat yrityksen liiketoiminnassa yleensä hyvinkin nopeassa aikataulussa. Pk-yritysten kehittämistuella voidaan rahoittaa hyvin erityyppistä kehittämistoimintaa ja niiden vaikutukset ovat sekä suoria että välillisiä. Käytännössä kehittämistukien vaikutukset konkretisoituvat yrityksissä liiketoiminnallisiksi hyödyiksi yleensä hitaammin, kuin konkreettisten investointien vaikutukset. Toimintaympäristötuki kohdistuu nimensä mukaisesti yritysten toimintaympäristöön ja sen vaikutukset yrityksissä syntyvät välillisesti ja viiveellä toimintaympäristön muutosten tai yritysten suhteellisen aseman paraneemisena toimintaympäristönsä kautta.

Tukimuotojen selektiivisyydestä sekä erilaisesta vaikutusdynamikasta johtuen, eri tukimuotojen tehokkuuden tai vaikuttavuuden objektiivinen keskinäinen vertailu on tämän arviointitutkimuksen lähtökohtiin ja käytettävissä olleisiin aineistoihin nähden mahdotonta.⁴ Hankaluutena on myös se, että eri tukimuodoissa vaikutukset konkretisoituvat eriaikaisesti, jolloin todellisia vaikutuksia ja vaikutuksien pysyvyyttä voidaan arvioida vasta joidenkin vuosien kuluttua. Metodisesti isoin haaste on kuitenkin se, että erityyppisesti kohdennetun tuen keskinäisen vertailun perustaksi tarvittaisiin yhtenäinen kriteeristö, joka arvottaisi aikaansaattujen vaikutusten keskinäistä ”hyvyyttä” tai laajempaa merkitystä. Muussa tapauksessa hyvyyden arvottaminen jää pakostakin subjektiiviseksi ja arvioitsijan omat arvot ja taustaoletukset nousevat keskeisiksi.

Tässä tutkimuksessa kerätyn aineiston, erityisesti yrityksille tehtyjen haastattelujen valossa, näyttää kuitenkin siltä, että kaikilla tukimuodoilla on ollut yritystasolla selvä positiivinen vaikutus yritysten liiketoimintaan ja osin myös niiden kilpailukykyyn. Tuen keskeisin merkitys ja lisäarvo näkyvät siinä, että yritykset ovat avustuksen turvin voineet aikaistaa tai laajentaa investointiaan tai kehittämistoimenpidettään. Vaikutukset koetaan hyviksi etenkin kasvua tavoittelevissa yrityksissä. Vastaavia tuloksia on viime aikoina saatu myös mm. EAKR-ohjelman loppuarvioinnissa⁵ sekä yritystukilain vaikuttavuuden ja toimivuuden arvioinnissa⁶, joiden tulokset perustuvat vastaavan tyyppisiin yrityskyselyihin ja haastatteluihin kuin tässä arvioinnissa.

Yrityskyselyt ja osin haastattelutkin kertovat kuitenkin sen, että suoran yritystukirahoituksen vuotovaikutukset ovat varsin suuret, eli investointi tai kehittämistoimenpide olisi toteutettu jossain muodossa myös ilman rakennerahastotukea. Uhkana erityisesti kehittämisavustustyyppisessä tuessa on, että rahoituksella tuetaan yritysten normaaliin liiketoimintaan kuuluvia asioita, jolloin rahoituksen alueellinen ja yhteiskunnallinen lisäarvo jää vähäiseksi, eli sama lopputulos olisi saavutettu myös ilman rahoitusta. Erilaisen kehittämistukien käytön keskeisenä lähtökohtana tulisi pitää rahoituksen tuotos-additionaaliteettia, ts. sitä, että tuen seurauksena yritysten kehittämistoiminnassa tapahtuu muutos aiempaan nähden. Tämä voi näkyä esimerkiksi lisääntyneenä riskinottona, kehitystyön laadun tai määrän lisääntymisenä, aiempaa tuottavampien prosessien ja toimintatapojen käyttöönottona jne.

Yritystukien tehtävä ja oikeutus syntyy siitä, että niillä paikataan rahoitusmarkkinoiden toimintapuutteita. Perustelut yritystukien käytölle nojaavat kahteen näkökulmaan. Ensimmäinen koskee sitä, että rahoitusmarkkinat eivät kykene saattamaan pääomia yhteiskunnan hyötyjen kannalta optimaalisiin kohteisiin, jolloin julkinen interventio on kokonaishyötyjen näkökulmasta perusteltua. Markkinoiden toimintapuute koskee pääosin pienten yritysten riskipitoisia hankkeita, jotka onnistuessaan saattavat synnyttää merkittävää uutta liiketoimintaa, mutta joiden riskit nähdään yksityisellä rahoitussektorilla odotettuja tuottoja suuremmiksi. Toinen perustelu yritystuille ovat ns. ulkoisvaikutukset, mikä tarkoittaa tuen aikaansaamien hyötyjen siirtymistä tai ”läikkymistä” tuen saajalta laajemmin muille toimijoille ja laajemmin yhteiskunnalliseksi hyödyiksi. Nämä hyödyt ovat pääsääntöisesti aineettomia ja niiden yhteiskunnallisen tuoton arvo on taloustutkimuksessa arvioitu selvästi kohdeyritykselle syntyvää yksityistä tuottoa suuremmaksi.

Varsinais-Suomessa tehtyjen yrityshaastattelujen sekä kyselyn perusteella näyttää siltä, että tukia on käytetty pääasiassa yritysten ”normaaliin” kehitystyöhön siten, että kehittämistoimia on voitu aikaistaa tai toteuttaa hieman aiottua laajempaan. Viitteitä siitä, että tuilla olisi luotu esimerkiksi teknologia- tai liiketoimintariskeiltään keskimääräistä kunnianhimoisimpia hankkeita ei läpikäydyssä aineistossa löytynyt. Tuilla on kuitenkin ollut tärkeä rooli siinä, että se on laajentanut ja aikaistanut yritysten kehittämistoimia sekä lisännyt yritysten omaa investointihalukkuutta.

Useat yritystukia koskevat laajalla yritysaineistolla tehdyt tutkimushavainnot (mm. ETLAn tutkimukset)

---

⁴Yksi syy tähän on mm. se, että suomen yritystukijärjestelmää koskeva aineisto on jo itsessään vajavainen (mm. TEM -raportteja 7/2011). Lisäksi maakunnallisella mikroaineistolla tai tässä tutkimuksessa olleiden alle 100 EAKR-yritystukea saaneen yritysjoukon avulla ei voida tehdä kattavaa analyysiä tukimuotojen vaikutuksista eikä päätellä sitä, mitä tukimuotoa tulisi suosia jatkossa.

⁵EAKR-ohjelman arviointi. Loppuraportti – Teema 2. Ramboll Management Consulting Oy, Marraskuu 2013.

⁶Yritystukilain toimivuuden arviointi. Arvioinnin kohteena yritysten kehittämisavustus ja toimintaympäristön kehittämisavustus. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 23/2013

viittaavat kuitenkin siihen, että väärinkohdennettuna yritystuet voivat vääristää kilpailua tai estää tuottavuuden kasvua ja elinkeinojen uudistumista kilpailukykyisemmäksi. Tässä arviointitutkimuksessa ei noussut esiin tämän tyyppisiä havaintoja. Tosin tämän tyyppisten havaintojen identifiointi olisi edellyttänyt arvioinnilta metodisesti aivan erityyppistä, laajoihin yritysaineistoihin perustuvaa ekonometrista lähestymistapaa. Kaiken kaikkiaan taloustieteellisestä tutkimuksesta nouseva tämän hetken viesti on kuitenkin se, että tukien olemassa ollen perusteiden sekä niiden vaikuttavuuden näkökulmasta tukien tulisi kohdistua pääosin aineettomiin investointeihin, ennen

kaikkea uuden tiedon luomiseen, ja vain harvoissa poikkeustapauksessa (esimerkiksi poikkeuksellinen rahoitusmarkkinoiden häiriö tai markkinoiden toimimattomuus) aineellisiin investointeihin. Lisäksi tuen tulisi kohdistua nykyistä enemmän pienten yritysten riskipitoisiin hankkeisiin.

Alla olevaan taulukoon on koottu tämän arviointitutkimuksen havaintoihin perustuen yrityksen kehittämisavustushankkeiden sekä yritysten toimintaympäristön kehittämisavustushankkeiden keskeisimpiä piirteitä vaikuttavuuden näkökulmasta.

Taulukko 2.

Yrityksen kehittämisavustushankkeiden sekä yritysten toimintaympäristön kehittämisavustushankkeiden vertailua.

Kehittämisavustushankkeet	Toimintaympäristöhankkeet
<ul style="list-style-type: none"> Tulokset välittömiä ja näkyvät jo lyhyellä aikavälillä yrityksissä (mm. uudet prosessit ja palvelut) Tuki on laajentanut ja aikaistanut kehittämistoimia Tuki lisännyt yritysten investointihalukkuutta Rahoituksen vuotovaikutus on suuri Tulokset jäävät pääosin yrityskohtaisiksi Vääristää kilpailua? 	<ul style="list-style-type: none"> Vaikutukset yrityksissä syntyvät välillisesti ja viiveellä. Lopullisiin tuloksiin vaikuttavat suuresti myös muut tekijät kuin rakennerahastotuki. Rahoituksen vuotovaikutus on pieni Vaikutukset ovat yksittäistä yritystä laajempia ja osaa- mis- ja verkostovaikutusten kautta voi syntyä positiivisia ulkoisvaikutuksia.

2.3. Yleisiä havaintoja hanketoiminnasta ja Varsinais-Suomen ELY:n roolista rahoittajaviranomaisena

Tätä arviointia tehtäessä osa hankkeista oli vielä kesken. EURA-2007 tietojen perustella syksyllä 2013 noin puolet kaikista Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rakennerahastohankkeista oli päättynyt ja neljännes päättymässä vuoden 2013 loppuun mennessä. Kaikista hankkeista noin neljännes oli jatkumassa vuoden 2014 puolelle, joista osa vuoden 2014 loppuun asti. Keskimäärin vielä käynnissä olevissa hankkeissa hankkeiden toteutusajasta oli projektisuunnitelman perusteella kulunut noin 75 %. Eli vaikka rakennerahastokausi onkin päättymässä, jatkuvat useat hankkeet vielä pitkälle ensi kauden puolella. Samoin isossa osassa hankkeista hankkeiden tulokset ja vaikutukset

ovat vasta syntymässä tai niiden synnylle on luotu edellytyksiä. Tältä osin hanketoiminnan lopullisia vaikutuksia on tässä vaiheessa vielä ennenaikaista arvioida. Lisäksi hanketoiminnan vaikutukset ovat hyvin monimuotoisia, joten eri hankkeiden tai hankeorien vaikutuksia sekä panostusten ja resurssien käytön tehokkuutta eri hankkeiden välillä on mahdotonta vertailla tutkimuksellisin välinein keskenään.

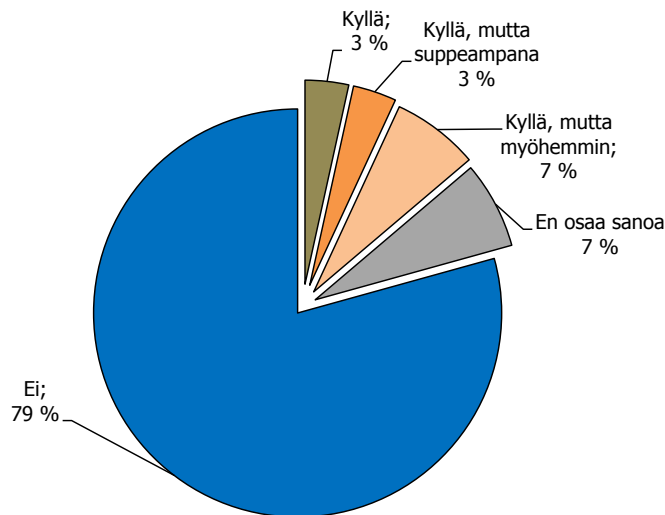
Tapauksittain perustella hankkeiden onnistumisia näyttääkin selittävän hanketyypin tai sisällön sijaan enemmän se, millainen on ollut hankeorganisaation kyvykyys ja osaaminen aihealueelta sekä sitoutuneisuus hankkeen toteutukseen. Muita hankkeen onnistuneisuutta tukevia tekijöitä ovat olleet myös hankkeen haasteellisuus ja onnistunut ajoitus suhteessa toimintatoimintaympäristöön, hankkeen yhteistyörakenteen ja verkostojen toimivuus (vertaistuki) sekä hankevetäjän aktiivisuus ja henkilökohtaiset ominaisuudet.

Merkittävää on kuitenkin se, että sekä Varsinais-Suomessa että Satakunnassa rakennerahastohank-

keet ovat kohdistuneet kattavasti erityyppisille kehittämisalueille ja niillä on valtaosin toteutettu sellaista kehittämistyötä, mitä ei olisi muuten - esimerkiksi kansallisella rahoituksella - tehty lainkaan. Vain hyvin pieni osa nykyisistä hankkeista olisi toteutettu nyky-muotoisena ilman rakennerahoitusta. Hankevastaavien arvion mukaan lähes 80 % hankkeista olisi jäänyt kokonaan toteutumatta ilman rakennerahoitusta ja vain 3 % hankkeista olisi toteutunut myös ilman hankerahoitusta. Kehittämishankkeiden rahoituksen vuotovaikutus on tältä osin ollut varsin vähäinen ja additionaliteetti suuri.

Yleishuomiona hankkeista voi todeta, että niissä ei juuri lähtökohtaisesti ole tiedostettu alueellisia tai maakunnallisia kehittämispäitä. Tästä huolimatta hankevastaavat arvioivat hankkeiden laajemmat alueelliset vaikutukset varsin merkittäviksi. Lähes 40 % hankevastaavista arvioi hankkeellaan olleen merkittäviä maakunnallisia vaikutuksia ja noin viidennes vastaajista arvioi hankkeella olleen merkittäviä kansallisen tai kansainvälisen tason vaikutuksia. Merkittäviä ympäristövaikutuksia arvioi hankkeella olleen noin 20 % vastaajista. (Kuva 14). Vaikka suuressa osassa hankkeista alueelliset kehittämispäimäärät tai ylläalueellisuus eivät alun perin ole olleet hankkeiden

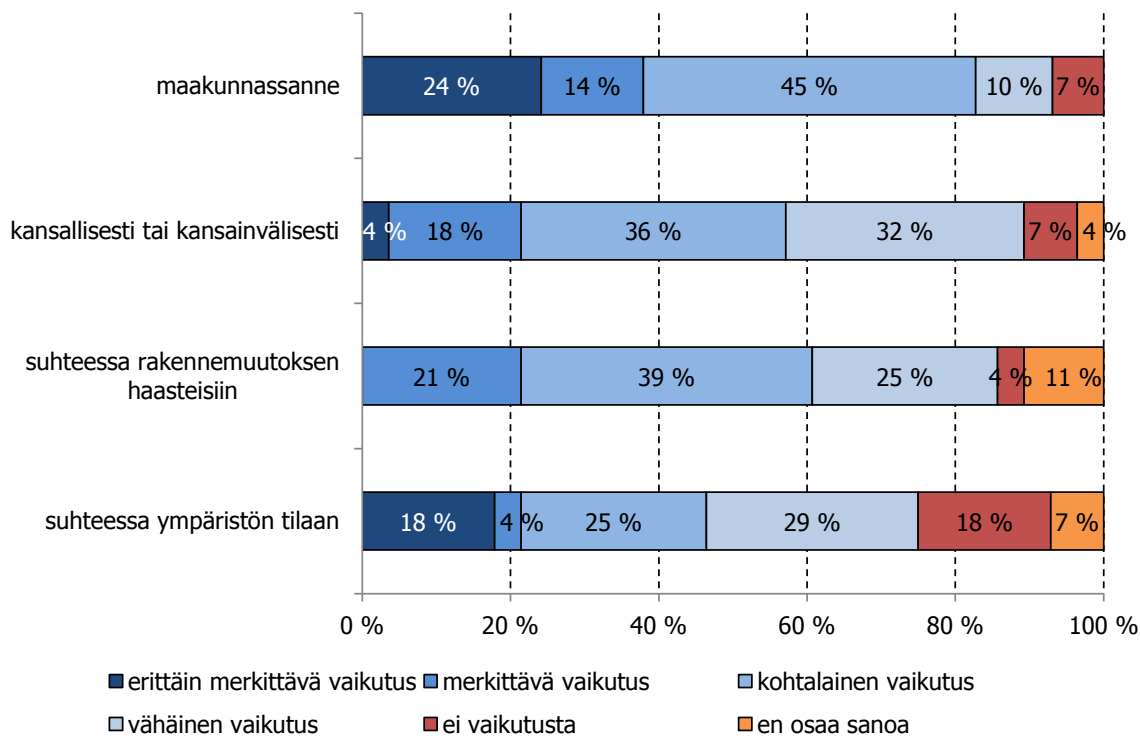
Olisiko hanke toteutettu ilman rakennerahoitusta

Kuva 13. Hankkeiden toteutuminen ilman rakennerahoitusta (lähde: kysely kehittämishankkeille, n= 29).

tavoitteenasettelussa mukana, kertovat hankkeiden tulokset siitä, että hankevalinnoilla ja ohjauksella on pystytty luomaan hankekokonaisuus, jossa vaikutukset eivät jää pelkästään paikallisiksi tai rajattuun kohderyhmään kohdistuviksi.

Millaiseksi arvioitte hankkeen laajemmat vaikutukset ja lisäarvon pidemmällä aikavälillä

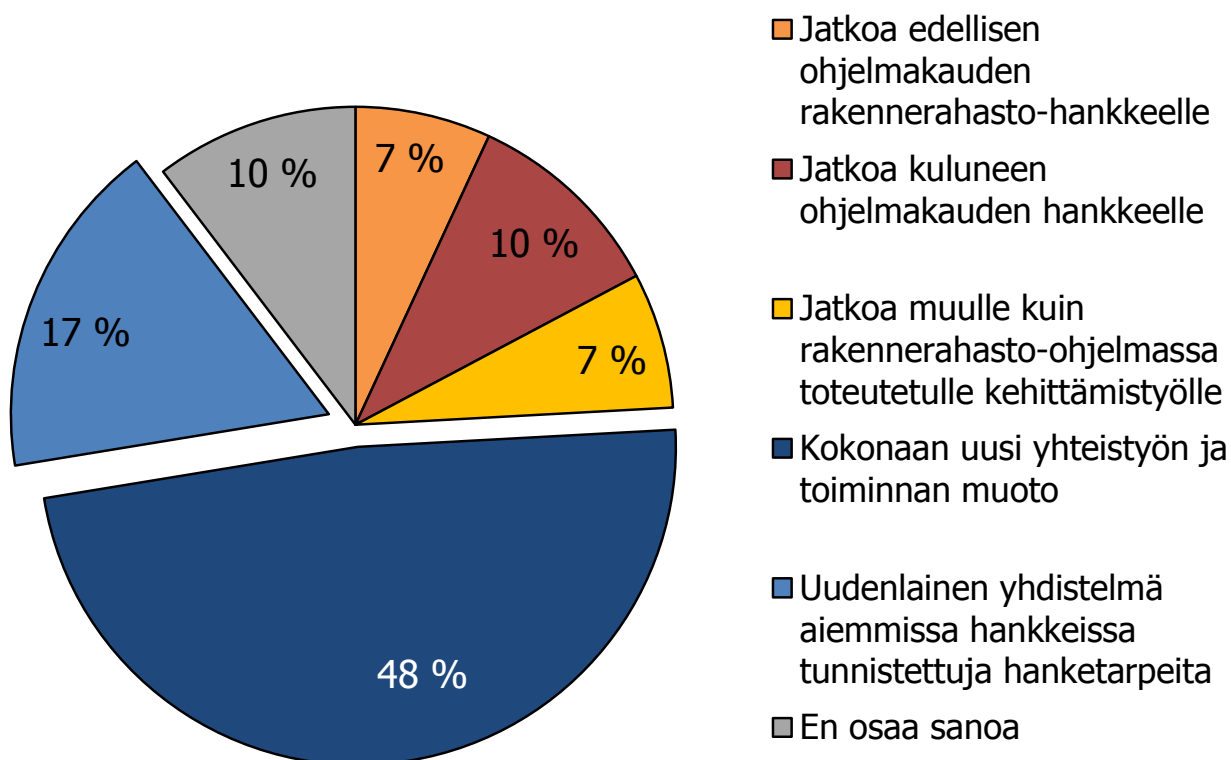

Kuva 14. Hankkeiden arvioitu laajempi merkitys ja lisäarvo (lähde: kysely kehittämishankkeille, 2013 (n= 29).

Rakennerahastohankkeet ovat myös verkostoituneet varsin hyvin kansalliseen kehittämistyön ja kansallisiin kehittämistoimijoihin. Valta osa hankkeista on tehnyt tai tekee hanketoiminnassaan yhteistyötä muiden samantyyppistä toimintaa tai kehitystyötä tekevien organisaatioiden kanssa. Yhteistyö ja verkostoituminen on kuitenkin varsin paikallista ja vain pienellä osalla hankkeista yhteistyökumppaneita löytyy yli maakuntarajojen. Lisäksi yhteistyötä muiden rakennerahastohankkeiden kanssa on tehty suhteellisen vähän. Rakennerahastotoiminnan vaikuttavuuden näkökulmasta yleiseksi ongelmaksi on muodostunut se, että hankkeiden tulokset eivät juurikaan pysyväksi käytännön toiminnaksi. Useissa Varsinais-Suomen ELY-keskuksen hankkeissa on kuitenkin kehitetty toimintatapoja, menetelmiä tuotteita yms. yhdessä alueellisten toimijoiden ja kehittäjäorganisaatioiden kanssa. Tehtyjen kohderyhmä/ hyödynsaajahaastattelujen perusteella onkin oletettavaa että ainakin osa tämänkaltaisten yhteishankkeiden tuloksista tulee jäämään

pysyviksi käytännöiksi ja/tai yhteistyöalustoiksi myös hankerahoituksen päätyttyä.

Yhtenä rakennerahastotoiminnan keskeisenä alueellisenä vaikutuksena voidaankin pitää sitä, että hankkeet ovat ohjelmakauden kuluessa uudistaneet kehittäjätoimijarakenteitaan. Muun muassa Manner-Suomen ESR-ohjelman arvioinnin⁷ perusteella kokonaan uusiin yhteistyön ja toiminnan muotoihin perustuvien hankkeiden osuus on ohjelmakauden kuluessa jatkuvasti lisääntynyt. Tutkimuksessa tehdyn hankeselvityksen perusteella Varsinais-Suomen ELY-keskuksen hankkeista lähes puolet on perustunut kokonaan uusiin yhteistyön tai toiminnan muotoihin ja noin 17 % hankkeista on perustunut aiemmissa hankkeissa tunnistettujen tarpeiden uudelleen muokkaukseen (Kuva 15). Hankerakenteiden ja toimijaverkoston uusiutuminen lisää mahdollisuuksia erityyppisten osaamisen yhdistämiselle ja sitä kautta myös uudentyypisten innovaatioiden ja muiden tulosten synnylle.

Kuva 15. Hankkeiden taustahistoriaa (lähde: kysely kehittämishankkeille, 2013 (n= 29)).

⁷ Vuosina 2007 - 2013 toteutettavan Manner-Suomen ESR-ohjelman toimeenpanon arviointi. Ohjelman tulokset ja vaikutukset toimintalinjatasoisten ja ohjelmatasoisten indikaattoreiden valossa. Ohjelman ja sen toimintalinjojen toimeenpanon arviointi. Arviointiraportti. Kevät 2011

Hanketoimijat samoin kuin keskeiset sidosryhmät pitävät Varsinais-Suomen ELY-keskuksen toimintaa hankkeita rahoittavana hallintoviranomaisena kokonaisuutena varsin onnistuneena. Yhteistyö ELY-keskuksen kanssa on suurimmaksi osaksi koettu sujuvaksi ja ELY-keskuksesta on saatu riittävää ohjausta ja apua tarvittaessa. ELY-keskus koetaan pääsääntöisesti myös helposti lähestyttäväksi, vaikka joissain tapauksissa yhteyshenkilöön on ollut vaikea saada yhteyttä. ELY-keskuksella on myös ollut vaikutusta toteutettujen hankkeiden sisältöön ja toimeenpanoon. Tämä ohjausvaikutus näkyy hanketasolla alkuperäiseen hankeideaan nähden mm. hankkeiden täsmentymisenä ja fokuoitoimisena, kohderyhmien rajautumisena, yhteistyön ja verkostoitumisen lisääntymisenä, kehittämisajattelun vahvempuna korostamisena sekä ohjautumisena hyödyntämään jo olemassa olevia asioita, kuten toimintamalleja ja toimijaverkostoja yms. Toisaalta osassa hankkeista toivottiin joustavuutta ja laveampaa määrittelyä hankkeiden sisällölle ja tavoitteille, jotta aikaan saataisiin laajempia toimia ja voitaisiin helpommin reagoida hankkeen toteutusympäristössä tapahtuviin muutoksiin.

”ELYstä on saatu nopeasti vastaukset hanketta koskeviin kysymyksiin mm. hankintoihin, maksatushakemuksiin ja muutoksiin liittyen.”

”Yhteistyö on ollut erittäin sujuvaa ja ystävällistä. Rahoittajan edustaja ja maksatusviranomaiset ovat olleet avuliaita ja tietoa ongelmatilanteissa on ollut helppo saada”.

”Valvojan pitkä kokemus hankkeiden kanssa työskentelystä näkyy ja on arvokas juttu hankkeelle”

”ELY on ollut onnistunut taho hankkeen rahoitusviranomaisena. Hallintokäytännöt toimivat hyvin ja joustavasti. Apua ja ohjeistusta on saanut välittömästi. Myös päätökset ovat tulleet nopeasti.”

Kritiikki ELY-keskusta kohtaan kohdistuu lähinnä hakemusten pitkiin käsittelyaikoihin sekä maksusten myöhästymisiin. Yleisesti koko maassa keskeisimpinä hanketoteutusta hankaloittavina tekijöinä on EAKR- ja ESR- ohjelmaston arviointien perustella pidetty juuri viranomaisen (jälki)maksatuskäytäntöä sekä rahoitushakemuksen pitkää viranomaiskäsittelyaikaa. Manner –Suomen ESR-ohjelman arvioinnin yhteydessä tehdyn laajan koko maata kattavan hankesekyelyn perusteella Varsinais-Suomen ELY-keskuksen viranomaisohjeistusta hankkeen sisällöllisistä asioista pidetään koko maahan nähden keskimääräistä onnistuneempana. Sen sijaan projektisuunnitelman muuttamismenettelyjen jäykkyyttä, hakemusten pitkää käsittelyaikaa sekä jälkimaksatuskäytäntöä pidetään Varsinais-Suomessa muuhun maahan nähden keskimääräistä suurempina hankkeen toteutusta hankaloittavina ongelmina⁸.

---

⁸ Henrik Pekkala & Mikko Valtakari. Manner-Suomen ESR-ohjelman toimeenpanon arviointi 2009-2013. Loppuraportti. Marraskuu 2013.

2.4. ELY:n oman tuotannon hankkeet

Varsinais-Suomen Ely-keskuksen oman tuotannon hankkeiden toteutukseen on myönnetty yhteensä 33 152 171 euroa, mikä on yli 45 % kaikesta Varsinais-Suomen ELY:n myöntämästä Rakennerahastorahoituksesta. Tällä rahoituksella on toteutettu yhteensä 20 hanketta. Näistä hankkeista seitsemän toteutti ESR-ohjelman valtakunnallista osiota ja kahdeksan Etelä-Suomen alueosiota. Viisi hankkeista oli Euroopan Aluekehitysrahastosta rahoitettuja ja näistä neljä hanketta kuului EAKR:n Länsi-Suomen alueosioon. Yksi EAKR-hankkeista oli Central Baltic Interreg –ohjelmaan kuuluva. Hankkeiden suunnitelmista ja tuloksista havaitsee selkeän yhteyden ohjelma-asiakirjoihin niin valtakunnallisissa kuin alueellisissakin toteutuksissa.

Hankekoreittaisessa jaottelussa omantuotannon hankkeista yhdeksän sijoittui Työllisyys ja hyvinvointi -hankekoriiin, Elinkeinot -hankekoriiin sijoittui neljä hanketta. Yhteensä neljä hanketta oli Ympäristön käyttö -hankekorissa, näistä kaikki olivat EAKR-hankkeita ja yksi niistä toteutti Central Baltic Interreg-ohjelmaa.

Oman tuotannon hankkeilla halutaan varmistaa resurssin kohdentuminen alueellisten erityistarpeiden käyttöön. Oman tuotannon hankkeita verratessa muihin hankkeisiin suurin ero on hankkeen pidemmässä kestossa ja/tai yksittäiselle hankkeelle osoitetussa resurssissa. Oman tuotannon hankkeiden projektisuunnitelmissa on lähdetty pitkäjänteisen kehittämisen tarpeista. Pidempien hankkeiden toteutus on mahdollista omantuotannon hankkeissa ja muutoksiin pystytään reagoimaan nopeasti, koska hankkeiden hallinto ja toteutus ovat lähellä toisiaan. Konkreettisesti hankkeen toimintaympäristön muutokset pystytään nopeasti huomioimaan projektisuunnitelmien muutoksina. Toteutuksen ja hallinnon läheisyys on toisaalta koettu myös hanketta rasittavaksi tekijäksi, koska muut yleishallinnolliset hankkeelle kuulumattomat tehtävät ovat vieneet aikaa hankkeiden toteuttamiselta.

Oman tuotannon hankkeisiin on osin kestosta ja kokemuksen karttumisesta johtuen syntynyt rutinoitunut tekemisen malli mikä nähdään sekä positiivisena ja negatiivisena asiana. Negatiivinen näkökulma kyseenalaistaa hankkeiden innovatiivisuutta ja vaihtoehtoisten toimintamallien aktiivista etsimistä ja huomioimista. Toisaalta rutinoituminen nähdään ammatitaitona ja kokemuksena mitä hankkeiden laadu-

kas läpivieminen vaatii. Laadukasta läpivientiä tukee hallintomallin tunteminen, tämän lisäksi hanketoteuttajilla saattaa olla pääsy viranomaisjärjestelmiin ja tietoihin joista hanke voi hyötyä. Yleismielipide oman tuotannon hankkeita kohtaan on myönteinen niin toteuttajien kuin sidosryhmienkin osalta eikä toteutusmallin heikompia kohtia esitettäessä osattu mainita vaihtoehtoisia parempia tapoja toteuttaa vastaavia kokonaisuuksia.

Oman tuotannon hankkeet mielletään neutraaleiksi ja puolueettomiksi hankkeiksi joita ei ohjaa kapea intressi vaan yhteinen etu jota määritellään auki ELY:n omassa strategiassa. Oman tuotannon hankkeilla on muihin hankkeisiin verraten selvästi enemmän kosketuspintoja ELY:n omiin strategisiin tavoitteisiin. Niillä tavoitellaan pitkäkestoisia vaikutuksia jotka usein tulevat esiin vasta pidemmällä aikatahtäyksellä. Esimerkiksi hankkeissa syntynyt ymmärrys yrityksistä sekä muu kehittämisalueeseen liittyvä asiantuntemus ei katoa hankkeen päätyttyä, vaan jää ELY-keskukseen ja siitä voidaan hyödyntää myöhemmin muissa yhteyksissä. Konkreettisempia tuloksia ja niiden vaikutuksia ovat hankkeissa kehitetyt työväilypalveluiden ja työhallinnon työvälineet joille pystytään varmistamaan parempi pysyvyys hankkeiden jälkeen, koska pitkäkestoisessa hankkeessa kehitetyt menetelmät ja välineet ovat tutumpia ja valmiimpia soveltuakseen myös hankkeiden jälkeiseen käyttöön. Pysyvyyteen sitoutuminen on yleensä korkeampi oman tuotannon hankkeissa. Työkalujen soveltavuuden ja laadun kannalta on eduksi, että viranomaiskäyttöön tarkoitettut menetelmät kehitetään itse.

Toteutetuilla oman tuotannon hankkeilla on pyritty tukemaan työmarkkinoiden toimivuutta ja yritysten toimintaedellytyksiä kehittämällä ennakoitaville mm. kolme kertaa vuodessa toteutettavat ammattibarometrit ja Yritysharava. Ammattibarometri kertoo työ- ja elinkeinotoimistojen arvion keskeisten työelämän ammattien lyhyen aikajänteiden kehitysnäkymistä ja työvoiman saatavuusnäkymistä. Työllisyyden- ja yritysten työvoiman osaamistarpeen ennakoinnilla koulutustarpeiden tunnistaminen helpottuu. Tunnistetun osaamistarpeen kehittämiseen vastataan hankkeilla jotka tuovat aikuiskoulutuksen lähemmäksi yrityksiä ja koulutustarpeessa olevia. Oman tuotannon hankkeen kautta Varsinais-Suomen ELY:n alueelle on synnytetty mm. uusi koulutusstrategia. Hankkeiden tuloksien vaikutuksena on yhteistyön lisääntyminen, hyvin käytäntöjen siirtyminen ja parantuneet koordinoitumismenetelmät.

Äkilliseen rakennemuutokseen reagoiminen on ollut yhtenä painopistealueena oman tuotannon hankkeissa. Rakennemuutoksen vaikutuksia on pyritty ennaltaehkäisemään ja hillitsemään koulutuksilla ja neuvonnalla. Koulutukset on kohdennettu yritysten työntekijöille, lomautetuille ja työttömille. Aktivoinnin kannalta on ollut suotuisaa, että tuttuja työporukoita on pystytty osallistamaan yhdessä jolloin osallistuvien asennoituminen on ollut myönteisempää. Tuloksina on saatu hyviä osallistujamääriä ja vaikutuksina on syntynyt uusia työpaikkoja sekä Satakunnassa että Varsinais-Suomessa. Yrityksiin keskittyneissä projekteissa on edistetty paitsi osaavan työvoiman saatavuutta, mutta myös yritysten verkostoitumista ja konkreettista liiketoiminnan kehittämistä. Yrittäjyysvalmiuksia on parannettu neuvonnalla ja koulutuksilla.

Ohjelmat ovat mahdollistaneet ympäristöhankkeiden toteutuksen oman tuotannon hankkeina ai-

noastaan Satakunnan alueella ja kansainvälisen yhteistyönkehittämisen Interreg-hankkeen kautta. Ympäristöhankkeilla on pystytty luomaan puolueettomia selvityksiä ja skenaariokuvauksia ympäristön tilasta. Konkreettisia tuloksia on syntynyt mm. jättiputki- ja kurturuusuesiintymisen inventoinnissa ja hävittämisessä. Pitkällä aikatahtäyksellä selviää toimien todellinen vaikuttavuus, eli onko esiintymien leviäminen saatu kuriin ja mitkä käytetyistä kokeilevista torjuntakeinoista ovat olleet tehokkaimpia.

Tulevalla rakennerahasto-ohjelmakaudella oman tuotannon hankkeiden toteutus ei tule jatkumaan nykymuotoisena. Tätä arviointia tehtäessä ei ole täyttä selvyyttä siitä, millaisella mallilla nykyisen kaltaisia laajoja oman tuotannon hankkeita tullaan jatkossa toteuttamaan.

Taulukko 3.

Oman tuotannon hankkeiden heikkouksia ja vahvuuksia

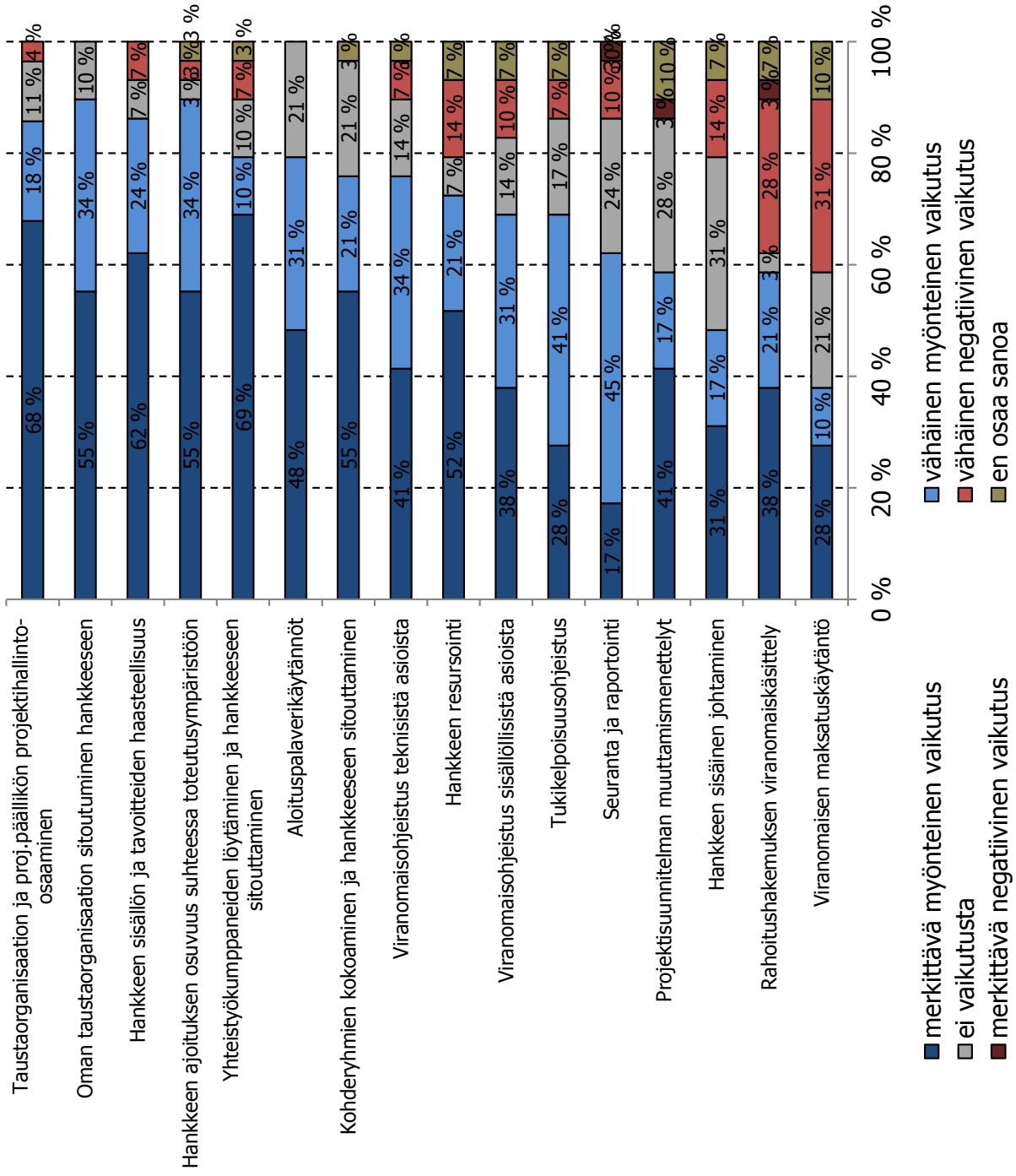
Oman tuotannon hankkeiden vahvuudet	Oman tuotannonhankkeiden heikkoudet
<ul style="list-style-type: none"> Hankkeiden pitkän keston mahdollistama pitkäjänteisyys ja resurssien mahdollistama laajuus Viranomaiskäyttöön kehitetyt työkalut, jotka jäävät käyttöön hankkeen päätyttyä Rahoituksen ja toteuttamisen ”läheisyys” mahdollistaa joustavuuden ja nopean reagoinnin toimintaympäristön muutoksiin Muita hankkeita laajempi kosketuspinta ELY:n omaan strategiaan ELY on intressiensä puolesta neutraali toteuttajataho Toteuttaa yhteistä hyvää 	<ul style="list-style-type: none"> Hankkeisiin keskittyminen voi kärsiä muista tehtäviksi tulevista perustoista Rutinoitunut tekemisen malli Luonteeltaan osin ELY:n normaalia kehittämistoimintaa

3. Hyvien tuloksekkaiden ja vaikuttavien hankkeiden tunnuspiirteitä

Hyvä käytäntö voidaan määrittää lukemattomalla eri tavalla. Koska hyvät käytännöt ovat poikkeuksetta kontekstisidonnaisia ja riippuvaisia siitä kuka niitä määrittelee, ei tässä arviointityössä ole lähdetty arvioimaan hankkeissa kehitettyjen yksittäisten tuotteiden, prosessien, menetelmäkäytäntöjen tms. ”hyvyyttä” tai nostamaan joitakin näistä muiden edelle. Sen sijaan arviointitutkimuksessa on pyritty tunnistamaan sellaisia geneerisiä toimintatapoja tai hankkeiden tunnuspiirteitä, jotka näyttävät edesauttavan hankkeiden toteutuksen onnistuneisuutta ja/tai joilla näyttää olevan hankkeiden tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta edistäviä piirteitä. Tällaisia tapaustutkimuksista ja hankekeuselystä esiin nousseita vaikutuksiltaan hyvien ja onnistuneiden hankkeiden tunnuspiirteitä ja hankekäytäntöjä ovat muun muassa olleet:

1. Hankkeen kohderyhmien ja hyödynsaajien tarpeiden kartoitus hanketta suunniteltaessa sekä ii) toimenpiteiden ja tavoitteiden tarkka määrittely kohderyhmälähtöisesti → hankkeen tuloksille on varmistettu asiakaslähtöisesti jo etukäteen käyttäjät ja käyttötarkoitus ja juurruttaminen tapahtuvat koko hankkeen keston ajan, ei erillisesti hankkeen lopussa.
2. Taustaorganisaation osaaminen ja verkostot sekä iv) vahva sitoutuminen hankkeen toimeenpanoon ja tulosten levittämiseen → hankkeen taustaorganisaatioilla on tärkeä merkitys paitsi yhteistyökumppaneiden löytämisessä hankkeeseen myös hankkeen tulosten käyttöönotossa sekä organisaation omaan käyttöön että laajemmin tulosten levittämisessä yleiseen käyttöön. Tässä taustaorganisaation ja hankevetäjän verkostosuhteilla ja asemalla verkostossa on tärkeä rooli.
3. Ennakointitiedon hyödyntäminen ja vi) proaktiivisuus tavoitteita ja hankesisältöjä määritettäessä → toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset ovat entistä nopeampia ja niiden ennustaminen on aiempaa vaikeampaa. Hankkeen oikea-aikainen ajoitus suhteessa toimintaympäristöön ja siinä tapahtuviin muutoksiin on vaikuttavuuden avaintekijä.
4. Hanke suunnitelman joustava sisällön määrittely → reaktiivisuus eli kyky reagoida nopeasti esimerkiksi hanke ympäristössä tapahtuviin muutoksiin etenkin pidemmän aikavälin kehittämistoiminnassa.
5. Hanke päällikön/hanke vastuullisen sitoutuminen ja henkilökohtaiset ominaisuudet → onnistunut hanke toiminta perustuu onnistuneeseen ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja vaikuttamiseen. Projektipäällikön sitoutumisella ja henkilökohtaisella toiminnalla on tärkeä merkitys hankkeen onnistumiseen. Hanke päällikön vaihtumiset hankkeen aikana indikoivat monesti heikkoa lopputulosta.
6. Useampaa hanketta koordinoivien kattohankkeiden koordinaatio ja verkostoitumista edistävä työ → oppimisvaikutukset, vertaistuki sekä hankkeiden synergiset kokonaisvaikutukset.

Hankekyselyn perusteella myös viranomaistoinnilla on ollut vaikutusta hankkeiden toteutuksen onnistuneisuuteen. Merkittävimpiä näitä ovat hankevetäjien näkemysten mukaan oikein mitoitettujen rahoitusresurssien lisäksi hanketoiminnan teknisiin ja sisällöllisiin asioihin liittyvä viranomaisohjeistus sekä joustavat projektisuunnitelman muuttamismenetelmät.

Lähes kaikissa hankkeissa oli kehitetty tai kehitteillä uudentyyppisiä tuotteita, menettelytapoja tms., joilla on esisijaisesti käyttöä omassa hankeorganisaatiossa tai muissa hankkeissa mukana olleissa organisaatioissa. Noin kolme neljästä hankevetäjästä arvelee oman hankkeensa tuloksilla olevan myös oman hankkeen kohderyhmää laajempia sovellusmahdollisuuksia yhteiskunnassa. Tällaisia potentiaalisia tuloksia ovat mm. erilaisia asiakasryhmiä koskevat tiedonkäsittely-, analysointi- ja seurantamallit, uuden tyyppiset oppimismallit ja -alustat, asiakkaiden osallisuutta edistävät mallit ja käytännöt, uudet yhteistyön ja verkostoitumisen käytännöt yms. Kysely- ja tapaustutkimusten kautta hanketasolta nousi esiin myös joitakin yleisempiä menetelmiä ja toimintatapoja, jotka näyttäisivät tukevan hankkeen tuloksellista toteutustapaa tietyn tyyppisissä hankeympäristöissä. Näitä ovat mm.

- Yrityksittäin räätälöidyt yksilöllisesti koulutuspalvelut yritysten osaamisen kehittämisessä ja henkilöstön koulutuksessa
- Moniammatilliseen yhteistyöhön perustuvat yksilölliset aktivointi- ja työllistymispolut vaikeasti työllistettäville
- Jalkautuminen kentälle ja vahva henkilökohtainen mentorointi syrjäytymisen ehkäisemiseen ja maahanmuuttajien kotiuttamiseen liittyvissä hankkeissa
- Osallistavat nuorten oman vastuunottamisen lisäämiseen perustuvat aktivointikäytännöt.
- Sähköisten pysyvien tiedonjakelualustojen (mm. koulutusmateriaalin jakaminen) käyttö hankeorganisaation sisällä ja laajemmin asiakaskunnalle.
- Sähköiset portaalit tiedon kokoamisessa ja analysoinnissa (esim. laajan asiantuntijajoukon kontaktointi, näkemysten keruu ja analysointi)
- Systemaattinen ennakoiva ja muutostilanteen jälkeinen yhteistyö yrityksen kanssa rakennemuutostilanteissa
- Jatkuva matalankynnyksen vuorovaikutus rahoittajaviranomaisen ja hanketoteuttajatahon välillä.
- Kulttuurieroihin varautuminen kansainvälisissä projekteissa, mikä auttaa merkittävästi asioiden eteenpäin viemisessä
- Hankkeiden yhteiset vertaisoppimistilaisuudet.

4. Hankkeiden vaikuttavuus suhteessa asiakirjoissa asetettuihin tavoitteisiin

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen EU-rahoitusta on kohdennettu rakennerahasto-ohjelmien, ELY-keskuksen strategisen tulossopimuksen sekä Varsinais-Suomen ja Satakunnan maakuntaohjelmien luomien alueellisten kehittämistavoitteiden pohjalta. Seuraavassa on analysoitu arvioinnissa tunnistettujen hanketason tulosten ja vaikutusten perusteella sitä, millainen on ollut hankkeiden vaikuttavuus suhteessa eri asiakirjoissa asetettuihin tavoitteisiin, ts. missä määrin hankkeissa on saavutettu asiakirjoissa asetettuja yleisiä ja erityisiä tavoitteita.

4.1. Hankkeiden jakautuminen rakennerahasto-ohjelmien toimintalinjoihin ja osuvuus toimintalinjojen sisäisiin tavoitteisiin

Varsinais-Suomen ELY-keskus on toiminut tällä ohjelmakaudella Manner-Suomen ESR -ohjelman, Etelä- ja Länsi-Suomen EAKR -ohjelmien ja Central Baltic Interreg IV A -ohjelman yhtenä ohjelmien hankkeita rahoittavana tahona. Rakennerahasto-ohjelmien rahoitusperiaatteiden mukaisesti rahoitusta saaneet hankkeet ovat lähtökohtaisesti kohdentuneet johonkin ohjelmien toimintalinjoista ja toteuttavat siten ohjelman tavoitteita. Jo hankevalintavaiheessa hankevalintakriteerit määrittävät sen, että rahoituksen saanut hanke lähtökohtaisesti toteuttaa toimintalinjojen ja erityisteemojen kautta ohjelman strategisten tavoitteiden saavuttamista.

Rakennerahasto-ohjelmien rahoituksesta ja hankkeiden kappalemäärässä painottuu selkeästi Manner-Suomen ESR-ohjelman puitteissa rahoitetut ja toteutetut hankkeet, mikäli yritystukihankkeita ei lasketa

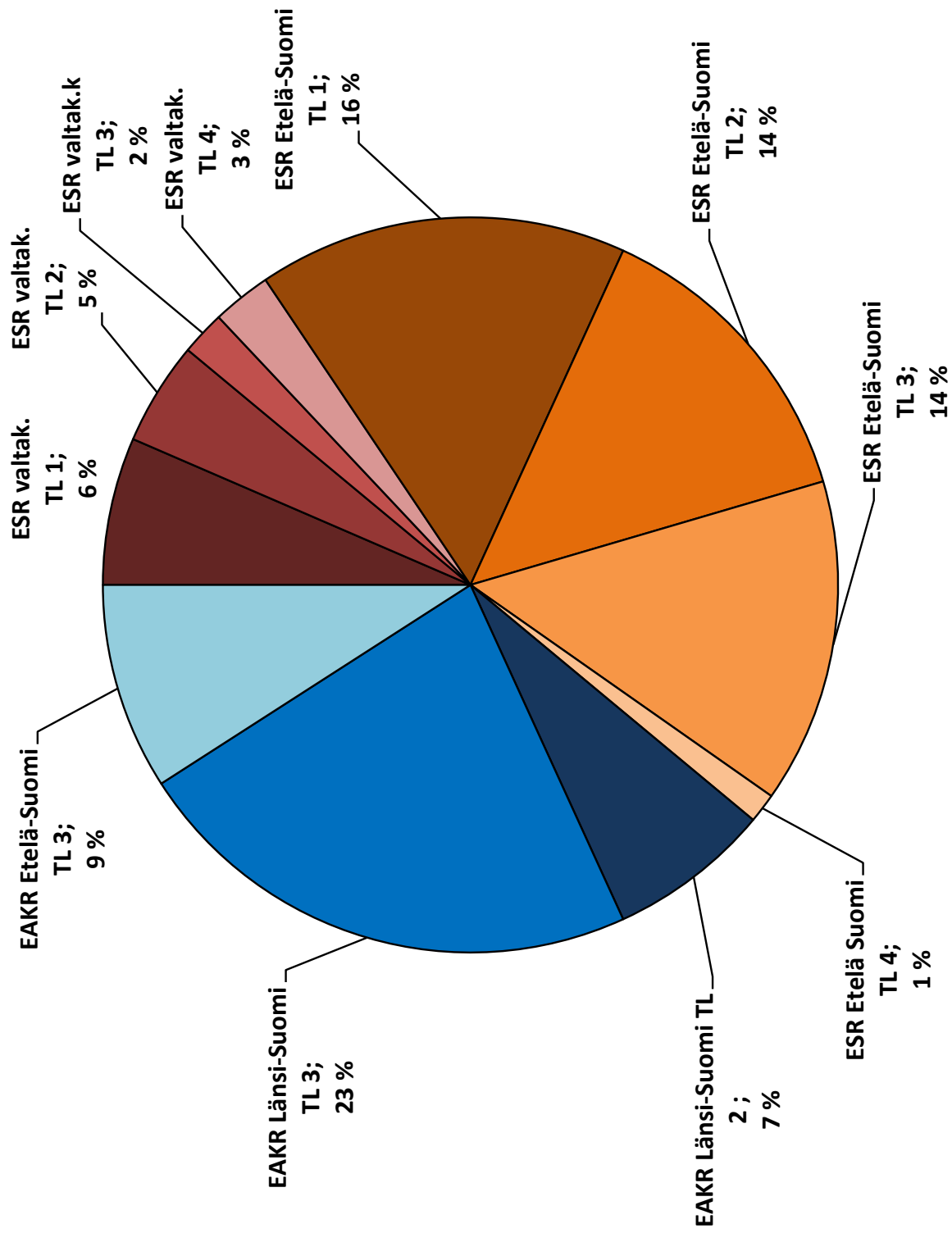
mukaan. Kappalemääräisesti hankkeita on ollut eniten ESR-ohjelman Etelä-Suomen alueosiossa.

Toimintalinjoittaiset painotukset ja osuvuus

ESR-ohjelman Etelä-Suomen alueosion toimintalinjoilla 1, 2 ja 3 on yhteensä 68 Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamaa hanketta, mikä on määrällisesti 44 % kaikista Varsinais-Suomen ELY:n rakennerahastohankkeista (pl. yritystuet). Toimintalinjalla 1. Työorganisaatioiden, työssä olevan työvoiman ja yritysten kehittäminen sekä yrittäjyyden lisääminen on yhteensä 25 hanketta, joista lähes kaikki tukee useampaa toimintalinjan 1. tavoitetta. Noin puolet kaikista toimintalinjalla 1. rahoitetusta hankkeesta on saavuttanut tai saavuttamassa tuloksia Yritysten ja yrittäjien verkostoitumisen kehittämisen sekä Yritysten ja niiden henkilöstön kehittämisen tavoitealueilla. Toimintalinjan kahta muuta tavoitetta ”Alkavien yrittäjien ja yrityspalveluhenkilöstön koulutus sekä yrityshautomotoiminta/ ”Yrittäjyyskasvatus ja nuorten yrittäjyyden edistäminen” tukee noin viidennes hankkeista.

Toimintalinjalla 2. ”Työllistymisen ja työmarkkinoilla pysymisen edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen” on rahoitettu yhteensä 21 hanketta. ”Nuorten työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista tukevat palvelut” – toimintalinjan sisäisen tavoitteen suhteen, yli puolessa hankkeista on saavutettu tai ollaan saavuttamassa kyseistä tavoitetta tukevia tuloksia. Toimintalinjan hankkeista löytyy myös toimintalinjan sisäisiin tavoitteisiin ”Työmarkkinoille pääsyn edistäminen” sekä ”Sosiaalisen koheesion lisääminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen” tukevia tuloksia. Näitä on vajaassa puolessa toimintalinjan hankkeista.

Saman ohjelman toimintalinjalla 3. ”Työmarkkinoiden toimintaa edistävien osaamis- ja palvelujärjestelmien kehittäminen” on 22 Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamaa hanketta. Näissä hankkeissa

Kuva 17. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamien rakennerahastohankkeiden (poisluokien Etelä-Suomen EAKR-toimenpideohjelman yritystuki-hankkeet) jakautuminen eri rakennerahasto-ohjelmiin (osuudet Varsinais-Suomen ELY:n rahoittamista hankekokonaisuudesta).

saavutetuista ja odotettavista tuloksista selvästi eniten osuvuutta toimintalinjan sisäisistä tavoitteista oli ”Ennakoinnin, koulutuksen työelämävastaavuuden sekä koulutuksesta työelämään siirtymisen parantaminen” tavoitteiden kohdalla. Tavoitetta tukee yli 75 % toimintalinjan hankkeista. Myös ”Työvoiman saataavuuteen liittyvien rakenteiden ja palveluiden kehittäminen” tavoitteeseen löytyi vajaasta puolesta hankkeista tavoitetta tukevia saavutettuja sekä odotettavissa olevia tuloksia. Muissa toimintalinjan sisäisissä tavoitteissa (”Maahanmuuttajien integrointi yhteiskuntaan” sekä ”Työkykyä parantavat toimintamallit ja niiden kehittäminen”) on ainoastaan muutamassa hankkeessa saavutettu ja odotettavissa tavoitetta tukevia tuloksia. Tosin nämä ovat vahvasti fokuoituneita tavoitteita, joihin suoraan kohdistuneita hankkeita on vain rajallisesti.

ESR-ohjelman valtakunnallisessa osiossa on yhteensä 24 Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamaa hanketta. Valtakunnallisen osion toimintalinjalla 1. ”Työorganisaatioiden, työssä olevan työvoiman ja yritysten kehittäminen sekä yrittäjyyden lisääminen” sisäisistä tavoitteista toimintalinjan hankkeista suuri osa tukee tuloksillaan ”Henkilöstön osaamisen ja työkyvyn sekä työorganisaatioiden laadun ja yritystoiminnan kehittäminen” –tavoitetta. Tätä tavoitetta toimintalinjan kymmenestä hankkeesta saavutetuilla ja tavoitelluilla tuloksilla on tukenut kahta hanketta luukunottamatta kaikki toimintalinjan hankkeista.

Toimintalinjalla 2. ”Työllistymisen ja työmarkkinoilla pysymisen edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäisy” on yhteensä 7 Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamaa hanketta. Toimintalinjalla on saavutettu ja odotetaan tuloksia etenkin ”Uudenlaisten yhteistyömallien ja työllisyyskumppanuuksien hyödyntäminen vaikeasti työllistyvien palveluissa” tavoitteessa ja ”Maahanmuuttajille suunnatut palvelut” –toimintalinjan tavoitteissa. Yli puolessa hankkeista on tavoiteltu näitä tavoitealueita tukevia tuloksia. Muissa toimintalinjoissa (3. ja 4) hankkeita on yhteensä seitsemän kappaletta ja niistä ei nouse hankkeiden tulosten kappalemäärissä merkittäviä toimintalinjojen sisäisiä tuettuja painopisteteitä esille. Osaan toimintalinjojen sisäisistä tavoitteista ei löytynyt lainkaan tavoitteita tukevia hankkeiden tuloksia.

Etelä-Suomen EAKR-ohjelmassa⁹ Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamia hankkeita on sijoitettu toimintalinjalle 3. ”Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristöjen parantaminen”. Rahotettuja hankkeita on yhteensä 14 kappaletta. Toimintalinjan sisäisistä tavoitteista ”Yhteiskunnan kilpailukyvyyn ja

toiminta- ja innovaatioympäristöjen kehittäminen” tavoitteeseen löytyi hankkeiden saavutetuista ja tavoitelluista tuloksista eniten tavoitetta tukevia tuloksia. Myös ”Logististen yhteyksien (mukaanlukien tietoliikenneyhteyksien) parantaminen” erityistavoitetta tuki merkittävä määrä hankkeiden tuloksista. Kumpaakin toimintalinjan sisäistä tavoitetta tuki tuloksillaan yli puolet hankkeista. Muita tavoitteita tuettiin toimintalinjalla vain yksittäisissä hankkeissa.

Neljäntenä ohjelmassa Varsinais-Suomen ELY-keskus on rahoittanut Länsi-Suomen EAKR-ohjelmassa yhteensä 46 hanketta. Ohjelman toimintalinjalla 2. ”Innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen sekä osaamisrakenteiden vahvistaminen” on näistä 11 hanketta. Toimintalinjan sisäisistä tavoitteista on hankkeiden saavutetuilla ja odotettavissa olevilla tuloksilla tuettu eniten ”Hakea ja tuottaa sovellustietoa alueen elinkeinoelämälle” tavoitetta sekä ”Koota tutkimuksen ja tuotekehityksen pirstaloituneita voimavaroja” tavoitetta. Näitä tavoitteita tuloksillaan tukevia hankkeita on yli puolet toimintalinjalla olevista Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamista hankkeista. Rahoitetuista hankkeista kaikki liittyvät Ympäristön suojeluun, ympäristön käyttöön sekä energiatehokkuuteen, joten usea hanke ei vahvasti tukenut toimintalinjan muita sisäisiä tavoitteita, jotka liittyivät toimintalinjan sisäisiin muihin teemoihin.

Toimintalinjalla 3. ”Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen” on niin ikään Varsinais-Suomen ELY-keskuksen toimesta rahoitettu useita ympäristön suojeluun ja ympäristön käyttöön liittyviä hankkeita. Näitä on yhteenä 35 kappaletta. Toimintalinjan sisäisistä tavoitteista hankkeiden tulokset osuvat kolmessa neljäsosassa hankkeista ”lisätä kulttuuri- ja matkailuyrittäjien sekä ympäristöalan yrittäjien elinkeinollisia toimintaedellytyksiä edistämällä verkostoitumista, vaalimalla kulttuuriperintöä sekä parantamalla luonto- ja kulttuuriympäristöjä” tavoitteeseen sekä ”lisätä alueen vetovoimaisuutta ja elinympäristön viihtyisyyttä” tavoitteeseen. Vieläkin useamman hankkeen tulokset tukivat ”edistää luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja luonnon monimuotoisuutta mm. matkailun ja ympäristöyrittäjyyden kehittämisessä” tavoitetta. Toimintalinjan sisäisiä muita tavoitteita hankkeiden tulokset tukivat selvästi vähemmän.

Viereisellä sivulla olevassa taulukossa on kootusti esitetty ohjelmittain ne toimintalinjojen sisäiset tavoitteet, joita toimintalinjojen hankkeet eniten tukevat saavutetuilla ja odotetuilla tuloksilla.

Taulukko 4.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen hankkeiden kohdentuminen eri toimintalinjojen tavoitteisiin.

Manner Suomen ESR-ohjelma Etelä-Suomen alueosio

TL 1. Työorganisaatioiden, työssä olevan työvoiman ja yritysten kehittäminen sekä yrittäjyyden lisääminen	<u>Toimintalinjan sisäiset tavoitteet, joita toimintalinjan hankkeilla eniten tuetaan:</u> 1. Yritysten ja yrittäjien verkostoitumista ja kehittämistä tukevat hankkeet 2. Yritysten ja niiden henkilöstön kehittäminen
TL 2. Työllistymisen ja työmarkkinoilla pysymisen edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen	<u>Toimintalinjan sisäiset tavoitteet, joita toimintalinjan hankkeilla eniten tuetaan:</u> 1. Nuorten työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista tukevat palvelut 2. Sosiaalisen koheesion lisääminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen 3. Työmarkkinoille pääsyn edistäminen
TL 3. Työmarkkinoiden toimintaa edistävien osaamis- ja palvelujärjestelmien kehittäminen	<u>Toimintalinjan sisäiset tavoitteet, joita toimintalinjan hankkeilla eniten tuetaan:</u> 1. Ennakoinnin, koulutuksen työelämävastaavuuden sekä koulutuksesta työelämään siirtymisen parantaminen 2. Työvoiman saatavuuteen liittyvien rakenteiden ja palveluiden kehittäminen

Manner Suomen ESR-ohjelma Valtakunnallinen osio

TL 1. Työorganisaatioiden, työssä olevan työvoiman ja yritysten kehittäminen sekä yrittäjyyden lisääminen	<u>Toimintalinjan sisäiset tavoitteet, joita toimintalinjan hankkeilla eniten tuetaan:</u> 1. Henkilöstön osaamisen ja työkyvyn sekä työorganisaatioiden laadun ja yritystoiminnan kehittäminen
TL 2. Työllistymisen ja työmarkkinoilla pysymisedistäminen sekä syrjäytymisen ehkäisy	<u>Toimintalinjan sisäiset tavoitteet, joita toimintalinjan hankkeilla eniten tuetaan:</u> 1. Uudenlaisten yhteistyömallien ja työllisyyskumppanuuksien hyödyntäminen vaikeasti työllistyvien palveluissa 2. Uusien yritysten synnyttäminen ja yrittäjyysaktiivisuuden parantaminen

Etelä-Suomen EAKR-toimenpideohjelma

TL 3. Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristöjen parantaminen	<u>Toimintalinjan sisäiset tavoitteet, joita toimintalinjan hankkeilla eniten tuetaan:</u> 1. Yhteiskunnan kilpailukyvyn ja toiminta- ja innovaatioympäristöjen kehittäminen 2. Logististen yhteyksien (mukaanlukien tietoliikenneyhteyksien) parantaminen
--	--

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla >>

Länsi-Suomen EAKR-toimenpideohjelma

TL 2. Innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen sekä osaamisraakenteiden vahvistaminen	<u>Toimintalinjan sisäiset tavoitteet, joita toimintalinjan hankkeilla eniten tuetaan:</u> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hakea ja tuottaa sovellustietoa alueen elinkeinoelämälle (erityistavoite alueen vahvuuksien säilyttämiseksi ja mahdollisuuksien hyödyntämiseksi) 2. Koota tutkimuksen ja tuotekehityksen pirstaloituneita voimavaroja (erityistavoite heikkouksien poistamiseksi ja uhkien torjumiseksi)
TL 3. Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen	<u>Toimintalinjan sisäiset tavoitteet, joita toimintalinjan hankkeilla eniten tuetaan:</u> <ol style="list-style-type: none"> 1. Edistää luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja luonnon monimuotoisuutta mm. matkailun ja ympäristöyrittäjyyden kehittämisessä (erityistavoite heikkouksien poistamiseksi ja uhkien torjumiseksi) 2. Lisätä kulttuuri- ja matkailuyrittäjien sekä ympäristöalan yrittäjien elinkeinollisia toimintaedellytyksiä edistämällä verkostoitumista, vaalimalla kulttuuriperintöä sekä parantamalla luonto- ja kulttuuriympäristöjä (erityistavoite alueen vahvuuksien säilyttämiseksi ja mahdollisuuksien hyödyntämiseksi) • Lisätä alueen vetovoimaisuutta ja elinympäristön viihtyisyyttä (erityistavoite heikkouksien poistamiseksi ja uhkien torjumiseksi)

Yhteenvedon hankkeissa saavutettujen ja odotettavien tulosten sekä rakennerahasto-ohjelmien toimintalinjojen tarkastelusta voidaan sanoa, että kaikissa toimintalinjoissa löytyi hankkeita, jotka tukivat tuloksillaan ainakin osaa toimintalinjan sisäisistä tavoitteista. Tätä kautta hankkeilla on tulosten kautta tuettu rakennerahasto-ohjelmien toimintalinjojen sisäisiä tavoitteita. Suuressa osassa ohjelmien toimintalinjoista hankkeiden tulokset tukivat painotetusti tiettyjä toimintalinjojen sisäisiä tavoitteita. Yksittäisten toimintalinjojen kohdalla toimintalinjojen sisäisiin tavoitteisiin ei löytynyt hankkeiden tuloksista kuin vähän, tai ei lainkaan tavoitteita tukevia tuloksia. Etenkin Länsi-Suomen EAKR-ohjelmassa kaikki hankkeet liittyivät ympäristön suojeluun ja käyttöön sekä energiatehokkuuteen, jolloin hankkeiden tulokset osuivat vain osaan ohjelman toimintalinjojen sisäisistä tavoitteista.

4.2. Hankkeiden tavoitteiden ja tulosten vastaavuus maakuntaohjelmien tavoitteisiin

EU-ohjelmat muodostavat tärkeän välineen maakuntaohjelmien toteuttamisen rahoittamisessa ja maakunnallisessa kehittämisessä. Tässä arvioinnissa tarkasteltiin lyhyesti hankkeiden tulosten osuut-

ta hankekoreittain maakuntaohjelmien tavoitteisiin. Tällöin tarkastelussa olivat Varinais-Suomen maakuntaohjelmat 2005-2008, 2009-2011 sekä osittain 2011-2014. Tämän lisäksi on tarkasteltu Satakunnan maakuntaohjelmaa 2007-2014 aikana. Tällöin on huomattava, että vain osa Varsinais-Suomen ELY-keskuksen myöntämästä rahoituksesta on relevanttia Satakunnan kannalta.

Kaikissa edellä mainituissa maakuntaohjelmissa on ollut useita painopiste-alueita ja näiden alla useita konkreettisia tavoitteita ja toimenpiteitä. Tämän vuoksi selkeän tavoitekokonaisuuden esittäminen kuluneelta rakennerahastokaudelta on käytännössä haastavaa. Maakuntaohjelmien toteuttamissuunnitelmat ovat puolestaan vieneet maakuntaohjelmia hanketasolle. Toteuttamissuunnitelmien yksityiskohtaista analyysiä ei tässä yhteydessä ole tehty, vaan arvio on muodostettu sidosryhmähaastattelujen sekä hankkeiden analyysin perusteella.

Taulukko 5.

Maakuntaohjelmien keskeiset tavoitealueet

Varsinais-Suomen maakuntaohjelma 2005-2008 (ohjelman käynnistysvaihe)	Varsinais-Suomen maakuntaohjelman tarkistus 2009-2010	Varsinais-Suomen maakuntaohjelma 2011-2014	Satakunnan maakuntaohjelma 2011 – 2014 (ja 2007-2010)
<p>Osaamisella ja luovuudella varmistetaan maakunnan kilpailukyky</p> <p>Elinkeinoelämän kehittämisellä turvataan maakunnan menestyminen</p> <p>Varsinais-Suomesta merkittävä Itämeren keskus</p> <p>Lisätään aktiivisia toimenpiteitä hyvinvoinnin turvaamiseksi.</p> <p>Edellä mainittujen painopistealueiden lisäksi ohjelmalla on yli 50 yksilöidympää tavoitetta/toimenpidettä.</p>	<p>Tarkistuksen yhteydessä täydennettiin maakuntaohjelmaa vuosina 2009-2010 toteutettujen konkreettisempien toimenpiteiden kautta</p>	<p>Maakuntaohjelma 2011 - 2014 jakautuu kolmeen toimintalinjaan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Osaaminen ja elinkeinot, 2. Vetovoimainen toimintaympäristö ja hallittu ilmastonmuutos 3. Hyvinvointi ja turvallisuus. <p>Edellä esitetyissä toimintalinjoissa ohjelmassa on määritelty 48 yksilöityä tavoitetta.</p>	<p>2011-2014 maakuntaohjelman painopisteet olivat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Osaava satakunta 2. Saavutettava Satakunta 3. Energinen ja hyvinvoiva Satakunta <p>Vuoden 2007-2010 painopisteitä olivat:</p> <p>Yritystoiminta, innovaatiot ja osaaminen ja kilpailukykyisen elin- ja toimintaympäristön kehittäminen.</p>

Edellä kuvattu kokonaisuus on siis varsin laaja ja monipolvinen eikä jokaista tavoitetta ole mielekäästä yksilöidä.

Edellä esitettyihin tavoitekokonaisuuksiin peilaten arvioinnissa analysoitiin hankkeiden tavoitteet ja tulokset (hankkeesta löytyvä raportointitieto tai haastatteluhavainnot) sen suhteen, miten ne ovat tukeneet alueen maakuntaohjelmia. Taulukossa esitetyt prosentit kertovat siitä, kuinka monta prosenttia hankkeiden hankkeista tukee selkeästi maakuntaohjelmassa mainittua painopistettä. Suluissa oleva prosenttimäärä kuvaa sitä osaa hankkeista, jotka tukevat useampia painopisteitä. Kuten analyysistä nähdään, ovat hankkeet onnistuneet varsin hyvin tukemaan aluekehittämisen tavoitteita.

Taulukko 6.

Hankkeiden tavoitteiden ja tulosten suhde maakuntaohjelmien tavoitteisiin (Satakunnassa on rahoitettu Varsinais-Suomen ELY-keskuksen toimesta kuluneella rakennerahastokaudella vain ympäristöhankkeita).

Suluissa oleva prosenttiluku kuvaa niiden hankkeiden osuutta, jotka ovat toteuttaneet yhtä useampaa maakuntaohjelman tavoitetta hankkeessaan.

Kuinka monta prosenttia hankkeista on tulostensa ja tavoitteidensa kautta tukenut ohjelmien toteutusta? (Yhtä painopistettä, useampaa?)	Varsinais-Suomen maakuntaohjelmat (2005-2008 ja 2009-)	Satakunnan maakuntaohjelmat (2007-2014) (ts. Koskee vain osaa VarEly:n rahoittamia hankkeita?)
Työllisyys ja hyvinvointi (ml rakennemuutos)	51% (19%)	8% (4%)
Elinkeinot	74% (23%)	9%
Työllisyysperusteiset investoinnit	60% (33%)	0%
Koulutus	50% (42%)	17% (17%)
Energiatehokkuus	27% (27%)	73%
Kulttuuri ja luovat alat	100%	40%
Ympäristön käyttö	62%	81%
Ympäristön suojelu	84%	42%
Yritystuet	N/A	N/A

Yleisesti ottaen Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittama rakennerahastotoiminta on tukennut maakuntaohjelmien toteutusta varsin hyvin. Parhaiten se on tukenut erityisesti niissä tavoitteissa, jotka liittyvät elinkeinotoiminnan kehittämiseen sekä työllisyyden ja hyvinvointiin liittyvän palvelurakenteiden turvaamiseen. Tämän lisäksi ne maakuntaohjelmien tavoitekokonaisuudet, jotka ovat liittyneet toiminta- ja elinympäristön kehittämiseen, rakennerahastovarot ovat tuoneet merkittävää lisäarvoa. Tämä näkyy konkreettisimmin ympäristön suojelun osalta. Kulttuuriin ja luoviin aloihin liittyvissä hankkeissa ELY-keskuksen myöntämä rakennerahastotoiminta on myös tukennut maakuntaohjelmien tavoitteita. Tämä toisaalta johtuu siitä, että maakuntaohjelmissa ne tavoitteet, jotka liittyvät kulttuurin kehittämiseen tai luoviin aloihin ovat suhteellisen yleisellä tasolla. Yksittäisistä painopis-

teistä parhaiten ovat onnistuneet tiettyjen alueellisten kokonaisuuksien kehittäminen, johon liittyy useita maakuntaohjelmien tavoitteita: näistä esimerkkeinä voidaan mainita vaikkapa selkämeren alueen kehittäminen tai toimialoista meriteollisuuden rakennemuutoksen vaikutusten lieventäminen. Sidosryhmähaastattelut tukevat tätä kokonaisnäkemystä.

4.3. Hankkeiden tavoitteiden ja tulosten vastaavuus Varsinais-Suomen ELY-keskuksen strategiaan tulossopimukseen

Ohjelmakaudella 2007–2013 Varsinais-Suomen ELYn toimintaa on ohjannut kaksi tulossopimusta¹⁰, joista toinen on voimassa tulevallakin ohjelmakaudella aina vuoteen 2015 asti. Varsinais-Suomen ELYn strategiaa tulossopimuksia ja hankkeiden tuloksien kohtaavuutta strategisten painopistealueiden kanssa pitää arvioida huomioiden, että ELY-keskukset on perustettu nyky muodossaan vuonna 2010, milloin luotiin ensimmäinen Varsinais-Suomen ELYn toimintaa ohjaava strateginen tulossopimus. Ensimmäinen tulossopimuskausi oli kaksivuotinen vuosille 2010–2011.

Rakennerahastohankkeiden tulosten kohtaavuuden analysoinnissa strategisten tulossopimusten kanssa pitää huomioida, että hankkeiden suunnittelu ja käynnistäminen on tapahtunut valtion silloisten alueviranomaisten toimesta. Tästä johtuen ensimmäisellä tulossopimuskaudella hankkeiden tulosten vastaavuus strategia-asiakirjojen kanssa ei kerro oikeanlaista totuutta. Lisäksi tulossopimuskausien keskinäinen vertailu on hankalaa, koska strategisten tulossopimusten painopistealueiden ryhmittely poikkeaa tulossopimuskausien välillä. Keskinäinen poikkeavuus näkyy esimerkiksi siinä, että painopistealueille kohdistuu vaihtelevat hankemäärät eri tulossopimuskausien välillä ja osittain edelliskauden painopisteiden sisällöt ovat jakautuneet tulossopimuskaudella 2012–2015 tasaisemmin. Käytännössä tämä tarkoittaa, että toisella tulossopimuskaudella hankkeet läpileikkaavat tulossopimusten strategiaa painopisteitä kattavammin kuin ensimmäisen kauden aikana. Tämä on selitettävissä sillä, että ensimmäisellä kaudella käynnissä olleiden hankkeiden suunnitteluvaiheessa tulossopimuksia ei ole ollut, vaan suunnittelu on tapahtunut eri asiakirjojen painotuksien mukaisesti.

Strategisten tulossopimusten ja hankkeiden tuloksien arvioinnissa on verrattu koko tulossopimusasiakirjaa hankkeiden saavuttamiin tuloksiin, eikä arviointia ole rajattu koskemaan esimerkiksi työllisyshankkeis-

sa vain Väestön hyvinvointi -painopistettä vaan usein yhtymäkohtia löytyi myös Elinkeinoelämän menestystekijät – painopisteeltä. Vastaavuuden arviointi on tehty ajatuksella, että esimerkiksi nuorten tai maahanmuuttajien työllistymisvalmiuksien edistäminen on väestön hyvinvointiin ja elinkeinoelämän menestystekijöihin panostamista. Tämä arviointitapa nosti esiin hankkeiden useammat kosketuspinnat ja läpileikkaavuuden strategisten tulossopimusten kanssa.

Strategisten tulossopimusten painopistealueiden vastaavuus hankkeiden tulosten kanssa on painottunut jälkimmäiseen tulossopimuskauteen. Tätä selittää se, että ko. kaudella ohjelmakautta oli kaksi vuotta jäljellä mikä merkitsi, että päättyneitä hankkeita oli enemmän kuin edellisen tulossopimusasiakirjan aikana joten hankkeiden tulosmassaa oli enemmän vertailtavaksi.

Analyysin perusteella vahvimmin rakennerahastohankkeiden tulokset tukevat strategisen tulossopimuksen Elinkeinoelämän menestystekijät –strategista painopistealuetta. Päättyneiden hankkeiden tuloksista yli 55 % tuki painopistealueen mukaisia strategiaa painotuksia. Tätä selittää erityisesti se, että usein Väestön hyvinvointia edistävien hankkeiden tulokset tukivat myös Elinkeinoelämän menestystekijöitä, mutta sama ei välttämättä tapahtunut toisinpäin. Väestön hyvinvointiin liittyviä strategiaa painotuksia tuki noin 40 % hankkeista ja suoraan Alueiden elinvoimaisuutta koskevia painotuksia samoin noin 40 % kaikista hankkeista. On kuitenkin huomioitava, että alueen elinvoimaisuus riippuu Varsinais-Suomen ELYn strategisen tulossopimuksen mukaisten strategisten painotusten lisäksi useasta muusta tekijästä, kuten esimerkiksi elinkeinoelämän menestymisestä ja väestön hyvinvoinnista. Tämän vuoksi välillisesti alueen elinvoimaisuutta tukee suurin osa kaikista alueella toteutetuista rakennerahastohankkeista.

Rakennerahastotoiminnan sisällön ja rahoituksen allokoinnin mukaisesti on loogista, että strategisen tulossopimuksen (2012 - 2015) painopistealueista elinkeinoelämän kehittäminen sekä väestön hyvinvointi painottuvat vahvimmin. Elinkeinoelämän menestystekijät painopistealueella on viisi tarkentavaa sisällöllistä tavoitealuetta. Näistä vahvimmin rakennerahastotoiminta on kohdistunut Yrityksen ja julkisen

¹⁰ Varsinais-Suomen ELY-keskuksen strateginen tulossopimus 2010-2011 sekä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen strateginen tulossopimus 2012-2015

sektorin uudistumiskyky -tavoitealueelle (noin 45 % kaikista Varsinais-Suomen ELY-keskuksen hankkeista), joka sisällöltään käsittää mm. rakennemuutoksen, yritysten kasvun, korkeakoulujen ja yritysten verkottumisen, elinkeinorakenteen uudistamisen, maa- ja metsätalouden turvaamista, elintarvike-alan innovaatiotieteen toimivuuden edistämisen ja sekä yritysten tuottavuuden ja hyvinvoinnin kehittämisen. Toiseksi vahvimmin rakennerahastotoiminta on kohdistunut saman painopistealueen tavoitealueelle Toimivat työmarkkinat ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen (noin 40 % hankkeista), jossa painotuksena ovat TE-toimistojen monikanavaisen palvelumallin käyttöönotto ja palveluprosessin tehostaminen, rakenteellisen työttömyyden alentaminen, ennakointitiedon hyödyntäminen ja työllisyyden esteiden poistaminen. Kolmelle muulle tavoitealueelle hyvä saavutettavuus ja maankäyttö, innovaatioympäristöt ja ekotehokkuuden lisääminen kohdistui yhteensä noin 15 % kaikista rakennerahastohankkeista.

Strategisen tulossopimuksen väestön hyvinvointi-painopistealueella on kuusi alatavoitetta. Näistä terveellinen, turvallinen ja viihtyisä elinympäristö tavoitealuetta tuki yli 20 % kaikista rakennerahastohankkeista. Muista painopisteiden tavoitealueista Kirjasto-, kulttuuri ja liikuntapalveluiden, maahanmuuttajien

kotouttamisen ja nuorten osallistamisen sisältöjä tuki reilut 10 % hankkeista. Toimivat matkat ja turvallinen ruoka – tavoitealueita tuki suoraan vain muutama hanke.

Alueen elinvoimaisuus painopiste on käsitteellisesti laaja-alainen. Määrittelytavasta riippuen lähes jokaisen hankkeen voi tavalla tai toisella, ainakin välillisesti, nähdä edistäneen alueiden elinvoimaisuutta. Tässä työssä arvioinnin perustana on käytetty hankkeiden suoria vaikutuksia alueen elinvoimaisuuteen. Arvioitujen välittömien vaikutusten perusteella alueen elinvoimaisuutta tuki suoraan noin 40 % hankkeista. Hankkeet painottuivat suhteellisen tasaisesti painopistealueen viiteen alatavoitteeseen. Tasapainoista väestörakennetta ja korkeaa työllisyyttä tuki noin neljännes hankkeista, Luonnonvarojen kestävää käyttöä ja monimuotoinen luonto ja puhtaat vedet –tavoitealuetta noin 20 % hankkeista sekä kestävää yhdyskuntakehitystä ja toimivaa liikennejärjestelmää noin 15 % hankkeista. Painopistealueen viides alatavoite, Alueen vahvuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen, ei suoraan ollut hankkeiden tavoitteena. Välillisesti kuitenkin suuressa osassa hankkeista on lähtökohtaisesti tunnistettu alueen vahvuudet ja pyritty hyödyntämään niitä.

Taulukko 7.

Hankkeiden tulosten vastaavuus Varsinais-Suomen ELY-keskuksen strategisten tulossopimusten mukaisten painopistealueiden kanssa.

Tulossopimus 2010-2011		Tulossopimus 2012-2015	
Alueellisen kilpailukyvyyn ja väestön hyvinvoinnin kehittäminen	48%	Alueen elinvoimaisuus	39%
Ilmaston muutoksen hillintä ja kestävän kehityksen edistäminen	29%	Elinkeinoelämän menestystekijät	55,30%
ELY-keskuksen toiminnan käynnistäminen	N/A	Väestön hyvinvointi	38,80%

Taulukko 8.

Hankkeiden osuvuus Varsinais-Suomen ELY-keskuksen strategisten tulossopimusten mukaisiin painopistealueisiin.

Hankekorit	kpl/ % /hankekori
Työllisyys ja työhyvinvointi	47/47 (100 %)
Elinkeinot	27/28 (96,4 %)
Työllisyysperusteiset investoinnit	14/15 (93,3 %)
Koulutus	11/12 (91,6 %)
Energiatehokkuus	8/11 (72,7 %)
Kulttuuri ja luovat alat	5/5 (100 %)
Ympäristön käyttö	20/21 (95,2 %)
Ympäristön suojeleminen	23/31 (74,2 %)
Yhteensä	155/170 (91,2 %)

Kokonaisuutena Varsinais-Suomen ELYn rakennerahastohankkeet ovat tukeneet vahvasti ELY-keskuksen strategisen tulossopimuksen (2012-2015) mukaisen painopistealueiden toteutusta, sillä kaikkiaan 91,2 % kaikista hankkeista kohtasi vähintään yhden strategisen tulossopimuksen painopisteen kanssa. Lisäksi iso osa hankkeista tuki useamman painopistealueen toteutumista.

Hankekohteissa tarkastelussa Työllisyys ja työhyvinvointi hankkeet osuivat kaikki vähintään yhteen strategisen tulossopimuksen painopistealueeseen, kuten myös Kulttuuri ja luovien alan hankekorin hankkeet ja ELY-keskuksen oman tuotannon hankkeet. Oman tuotannon hankkeissa 100 % kohtaavuus pitää ymmärtää selvänä asiana, koska toteutusmallin yksi tarkoitus on edistää ELYn oman strategian toteuttamista.

5. Rakennerahastotoiminnan laajempi merkitys ja lisäarvo

5.1. Sidosryhmänäkemyksiä rakennerahastotoiminnan merkityksestä ja lisäarvosta

Tehtyjen sidosryhmähaastattelujen ja sidosryhmäkyselyn perusteella rakennerahastotoiminnan keskeisiä sidosryhmiä edustavat henkilöt tuntevat rakennerahastotoiminnan lähinnä oman toimintansa ja edustamansa taustaorganisaation kautta ja esimerkiksi rakennerahastotoiminnan erillisvaikutuksia muun kehittämistoiminnan vaikutuksista ei pystytty erottamaan selvästi toisistaan. Sidosryhmien kohdalla käsitykset perustuivatkin monelta osin oman organisaation läheiseen rakennerahastoilla rahoitettuun toimintaan. Tämän vuoksi sidosryhmänäkökulmassa korostuivat enemmän yksittäisten hankkeiden ja toimijoiden tulokset, eivät niinkään hankekokonaisuuksien tai rakennerahastotoiminnan laajemmat vaikutukset.

Yleisesti kuluvalle ohjelmakaudella rakennerahastorahoitus on kuitenkin koettu tärkeäksi kehittämisresurssiksi erityisesti monien organisaatioiden kehitystyössä sekä näiden kohderyhmiin liittyvässä kehittämistoiminnassa, ympäristön tilan ja työllisyyden edistämässä sekä yritysten ja yrittäjyyden kehittämisessä. Ilman rakennerahastojen vipuvoimaa tärkeitä toimenpiteitä olisi jäänyt nykyisessä laajuudessaan sekä aikataulussa toteutumatta. Rakennerahastojen rooli alueellisena kehittämiskeinona on myös vahvistunut, kun kansallinen kehittämisrahoitus on kuluvan ohjelmakauden aikana selvästi vähentynyt.

Sidosryhmäkyselyn ja –haastattelujen mukaan rakennerahastotoiminnan alueellista lisäarvoa koheesiopolitiikan näkökulmasta on syntynyt erityisesti työpaikkojen luomisessa, rakennemuutoksen hallitsemisessa sekä työpaikkojen turvaamisessa ja uusien yritysten synnyttämisessä. Rakennerahastotoiminta on lisäksi tuonut alueellista oppimista erityisesti alueen yritysten, kehittämistoimijoiden ja yhteistyön lisääntymisessä. Toisaalta koettiin, että eri toimijoiden keskinäinen yhteistyö saisi olla nykyistä systematisempaa ja alueen kehittäjätoimijoiden välille kaivattiin yhtenäisempää kehittämisen visiota ja mallia.

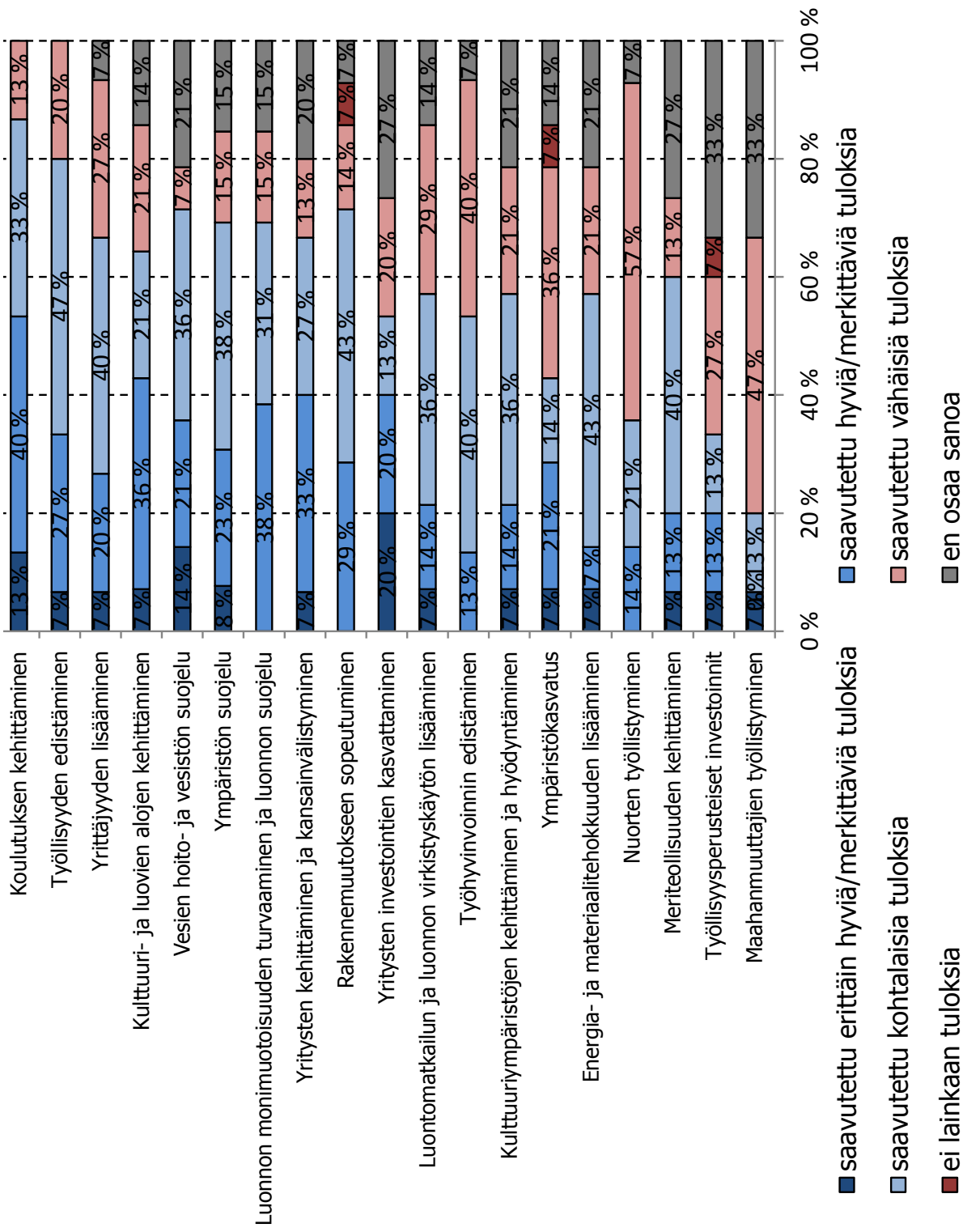
Sidosryhmähaastattelujen perusteella rakennerahastotoiminnalla luotuina hyvinä ja tuloksellisina

hankkeina pidettiin esim. koulutushankkeita, meriteollisuuden rakennemuutoshankkeita, yritysten ja yrittäjyyden kehittämishankkeita (mm. yrityshautomot) ja kansainvälistämistoimia, työllisyyden ja maahanmuuton edistämishankkeita sekä matkailun edistämiseen ja ympäristön tilan parantamiseen tähtääviä hankkeita. Myös yritystukia pidettiin tarpeellisina.

Sidosryhmille tehdyn kyselyn perusteella merkittäviä tuloksia arvioitiin saavutetun erityisesti koulutuksen kehittämisessä, työllisyyden edistämässä, yrittäjyyden lisäämisessä, ympäristön suojelussa, kulttuuri- ja luovien alojen kehittämisessä sekä yritysten investointien kasvattamisessa. Sen sijaan esimerkiksi saavutuksia nuorten työllistymisen edistämässä ja työhyvinvoinnin edistämässä ei pidetä erityisen hyvinä, vaikka näihin on rakennerahastotoiminnassa satsattu varsin vahvasti. Vastauksissa näyttää heijastuvan erityisesti se, että mitä paremmin asia tai aihealue tunnetaan (esimerkiksi oman hankkeen kautta), sitä merkittävämpinä aihealueella saavutettuja tuloksia pidetään. Esimerkiksi maahanmuuttajien työllistymisen, työllisyysperusteisten investointien, meriteollisuuden kehittämisen, energia ja materiaali-tehokkuuden kehittämisen sekä kulttuuriympäristöjen kehittämisen osalta melko heikoksi arvioidut tulokset selittyvät sillä, että aihealueita eikä niissä aikaansaatuja vaikutuksia ei tunneta.

Hankkeilla aikaansaatuisten tulosten merkityksen arvioinnissa varsinaissuomalaisten ja satakuntalaisten näkemykset kuitenkin erosivat jonkin verran toistaan. Varsinaissuomalaiset korostivat vastauksissaan erityisesti saavutettuja tuloksia yritysten ja yrittäjyyden kehittämisessä sekä yritysten kasvun ja kansainvälistymisen tukemisessa, rakennemuutoksen aiheuttamiin haasteisiin vastaamisessa, työllisyyden edistämässä sekä koulutuksen ja osaamisen kehittämisessä. Satakuntalaiset puolestaan korostivat hanketoiminnan saavutuksia työllisyyden edistämässä, ympäristön tilaan vaikuttamisessa sekä koulutuksen ja osaamisopimisen lisäämisessä. Näkemykset heijastavat osaltaan eroavaisuuksia maakuntien välillä mm. alueellisissa strategioissa sekä rakennerahastohankkeiden kohdentumisessa.

Kuva 18. Sidosryhmien näkemyksiä rakennerahastotoiminnalla saavutetuista tuloksista tällä ohjelmakaudella (lähde: kysely sidosryhmille 2013, n= 15).

5.2. Rakenerahastotoiminnan alueellinen merkitys

Yleisesti rakenerahastotoiminnan keskeisimpänä saavutuksena sidosryhmien keskuudessa pidettiin hankerahoituksen vipuvoimaa ja sen aikaansaaman hanketoiminnan muotoutumista systemaattiseksi kehittämisvälineeksi alueilla. Rakenerahastotoiminnan alueellinen lisäarvo suhteessa kansalliseen toimintaan koheesio politiikan näkökulmasta näkyikin erityisesti lisääntyneenä rahoituksena ja rahoituksen aktiivisuutena lisääntyneenä kehittämistoiminnan määränä erityisesti työpaikkojen luomisessa, rakennemuutoksen hallitsemisessa, uusien yritysten syntymisessä sekä työpaikkojen turvaamisessa. Sidoryhmänäkemyksiin perustuen alueellisesti merkittäviä ja lisäarvoa tuottavia vaikutuksia on saatu aikaan etenkin seuraavilla kehittämisalueilla:

- Rakennemuutostilanteisiin liittyneiden pienten yritysten uusien liiketoimintamahdollisuuksien ja mallien syntyminen
- Meriteollisuuden rakennemuutoshankkeet
- Yritysten osaamisen kehittämiseen keskittyneet hankkeet
- Yrityshautomot
- Saaristomeren kunnostamiseen liittyneet hankkeet sekä
- Ilmastonmuutoksen sopeutumisen ja ehkäisyjen keinojen kehittäminen.

Vastaavasti paikallista lisäarvoa nähtiin olleen erityisesti seuraavan tyyppisillä hankkeilla:

- Pienvesistöjen kunnostamiseen liittyneet hankkeet
- Työhyvinvointihankkeet yrityksissä
- Yksittäiset yritystukihankkeet
- Työllistymisen edistämiseen keskittyneet seutukunnalliset toimenpiteet sekä
- Energiateknologian kokeilut

Rakenerahastotoiminnalla on ollut alueellisesti merkittävä rooli ja lisäarvoa tuottava vaikutus myös uusien menetelmien, palveluiden tai ratkaisujen tuomisessa etenkin sellaisille kohderyhmille, jotka muuten jäisivät kehitystyön ulkopuolelle. Lisäksi kehittämistoiminnan ja oppimisen näkökulmasta merkittävä rakenerahastotoiminnan vaikutus on se, että hanketoiminta lisännyt merkittävästi alueen yritysten, kehittämisorganisaatioiden ja keskeisten hanketoimijoiden yhteistyötä. Monilla kehittämisalueilla on luotu toimijaverkostoja sekä alueverkostoihin perustuvia kehittämisalustoja, joilla on mahdollisuus jäädä pysyviksi toimintamuodoiksi nykyisen ohjelmakauden päätyttyä.

Rakenerahastotoiminnan alueellista lisäarvoa on tarkasteltu arvioinnissa myös hankekoreittain, perustuen hankkeiden tulosten ja vaikutusten analyysiin, niiden suhtauttamiseen aluekehitystä ohjaaviin asiakirjoihin sekä lopulta sidoryhmäkyselyn sekä sidoryhmien haastattelujen avulla. Hankekoreittain tarkasteltua alueellista lisäarvoa on luonnehdittu hankkeanalyysin ja sidoryhmähaastattelujen perusteella oheisessa taulukossa 8. Mikäli lisäarvo on tulkittu kohtuulliseksi tai vähäiseksi, vaikutuksien on hankekorissa tulkittu jääneen ainakin toistaiseksi odotuksia vähäisemmiksi suhteessa toimintaympäristön kasvaaviin haasteisiin (esim. korissa 1. nuorisotyöttömyys ja työhyvinvointi).

Taulukko 9.

Alueellinen lisäarvo hankekoreittain tarkasteltuna

Hankekori	Alueellinen lisäarvo
1. Työllisyys ja hyvinvointi	<ul style="list-style-type: none"> Alueellinen lisäarvo kohtuullinen. Laaja kokonaisuus eri tyyppisiä hankkeita, joista osa on tukenut hyvin aluekehittämisen painopisteitä. useita onnistuneita tapausesimerkkejä.
2. Elinkeinot	<ul style="list-style-type: none"> Alueellinen lisäarvo hyvä. Laaja kokonaisuus eri tyyppisiä hankkeita, joista valtaosa tukenut hyvin aluekehittämisen painopisteitä. useita onnistuneita tapausesimerkkejä.
3. Työllisyysperusteiset investoinnit	<ul style="list-style-type: none"> Alueellinen lisäarvo hyvä. Hankkeita ollut hyvin sekä niiden vaikutukset konkreettisia.
4. Koulutus	<ul style="list-style-type: none"> Alueellinen lisäarvo hyvä. Hankkeet tukeneet laajasti aluekehittämisen painopisteitä.
5. Energiatehokkuus	<ul style="list-style-type: none"> Alueellinen lisäarvo kohtuullinen. Hankkeet olleet luonteeltaan kokeiluhankkeita, joiden vaikutukset välillisiä.
6. Kulttuuri ja luovat alat	<ul style="list-style-type: none"> Alueellinen lisäarvo kohtuullinen. Suhteellisen pieni määrä hankkeita, mutta tukevat alueen kehittämisen painopisteitä.
7. Ympäristön käyttö	<ul style="list-style-type: none"> Alueellinen lisäarvo laaja. Tukenut alueen ympäristön kehittämistä sekä luonut konkreettisia tuloksia. Mahdollistanut saaristo- ja selkämeren ympäristön suojelun tilan parantamista.
8. Ympäristön suojelu	<ul style="list-style-type: none"> Alueellinen lisäarvo laaja. Tukenut alueen ympäristön kehittämistä sekä luonut konkreettisia tuloksia. Mahdollistanut saaristo- ja selkämeren ympäristön suojelun tilan parantamista.
9. Yritystuet	<ul style="list-style-type: none"> Alueellinen lisäarvo laaja toimintaympäristöissä. Yritystukien merkitys on tärkeä mm. yritysten investointien kasvattamisessa, mutta niiden alueellinen lisäarvo vähäinen.

Kritiikkiä puolestaan voidaan kohdistaa osaltaan siihen, että rahoitetut hankkeet eivät kaikilta osin ole muodostaneet riittävän selkeitä hankekokonaisuuksia laajempien ja vaikutuksiltaan pidempiaikaisten vaikutusten synnylle. Mm. sidosryhmien näkemyksissä korostui se, että rakennerahastotoiminnan tulisi täydentää ja olla vielä enemmän yhdensuuntaista kansallisen kehittämistoiminnan kanssa, jotta kehittä-

mistoiminnalla saataisiin aikaan laajempia synergisiä kokonaisvaikutuksia alueilla. Lisäksi tärkeäksi nähtiin se, että rahoituksen vähentyessä tulevilla rakennerahoituskaudella rahoitus kohdennetaan aiempaa fokuroidummin tiettyihin alueellisiin perusteisiin valikoituihin painopistealueisiin.

5.3 Rakennerahoitustoiminnan merkitys rakennemuutoksen haasteisiin vastaamisessa

Rakennemuutos on koetellut Varsinais-Suomessa erityisesti Salon seutua sekä meriteollisuustoimialaa. Rakennemuutoksen hallinta onkin ollut eräs Varsinais-Suomen ELY-keskuksen tärkeimmistä tehtävistä kuluneella ohjelmakaudella. Rakennemuutostoimenpiteiden kohteena ovat olleet mm. laivanrakennus- ja elektroniikkatoimialat. Lisäksi päämääränä on ollut auttaa teknologiateollisuuden toimialan yrityksiä kehittämään toimintaansa siten, että jatkuva rakenteellinen muutos hallitaan ja alan yritysten kilpailukyky, osaaminen ja toiminnallinen tehokkuus sekä innovatiivisuus kehittyvät. Rakennemuutoksen hallintaan liittyvät myös toimenpiteet, joilla autetaan työntekijöitä kehittämään ja yrityksiä kasvamaan. Rakennerahoitustoiminnan rakennemuutoksen hallintaa on edistetty ESR-ohjelman rakennemuutoshankkeiden kautta, tarkoituksenaan helpottaa työttömäksi jääneiden henkilöiden uudelleen työllistymistä, yritysten kilpailukykyä parantamista ja uusien työpaikkojen syntymistä.

Tässä arvioinnissa rakennemuutoshankkeita ei tarkasteltu omana hankekokonaisuutenaan, vaan suoraan rakennemuutoksen hallintaan liittyvät hankkeet jaettiin Työllisyyden edistäminen - ja Yritysten kehittäminen ja kansainvälistyminen -koreihin. Tämä tehtiin sen vuoksi, että rakennemuutoksen hallintaan tähdänneet hankkeet (8 hanketta) kohdistuivat sisällöllisesti ja kohderyhmiltään selkeästi näihin kahteen kehittämisalueeseen. Samoin työllisyyden edistäminen, yhtä lailla kuin yritysten kehittäminen ja kansainvälistyminen, ovat keskeisiä keinoja hallita rakennemuutosta, kuten myös oikein kohdennettuna yritystuet.

Rakennemuutoksen aiheuttamiin haasteisiin liittyvien hankkeiden rahoitusosuus kaikista Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamista hankkeista (pois lukien yritystukihankkeet) on ollut hieman yli 10 %. Tähän osuuteen sisältyvät hankkeet, joissa on reagoitu rakennemuutostilanteen aiheuttamiin irtisanomisiin sekä rakennemuutosalojen yritysten tukemiseen meri- ja elektroniikkatoimialalla. Hankkeiden kohderyhmänä ovat olleet työttömäksi jääneet tai lomautetut sekä rakennemuutostoimialojen yritykset ja muut toimijat. Irtisanotuille tai lomautetuille on hankkeissa järjestetty erityisesti kohderyhmälle suunnattuja neuvonta- ja ohjauspalveluita, tuettu irtisanottujen ja lomautettujen

työkyvyn säilymistä, täydennys- ja uudelleen koulutettu työttömäksi jääneitä, aktivoitu työttömäksi jääneitä työnhakuun, annettu heille yrittäjyyskoulutusta, ennakoitu tulevaisuuden työvoimatarpeita eri aloilla sekä kartoitettu uusia työmahdollisuuksia irtisanotuille. Rakennemuutosalojen lähinnä alihankkijoina toimiville yrityksille on esimerkiksi suunnattu henkilöstön täydennyskoulutustoimia ja kehitetty henkilöstön osaamista, kartoitettu yritysten kehittämistarpeita ja annettu neuvontaa muuttuneessa toimintaympäristössä toimimiseksi, kehitetty yritysten liiketoimintaosaamista, edistetty yritysten verkottumista, ohjattu rakennemuutostoimialan yrityksiä tehokkaammin eri palveluihin sekä kartoitettu yritysten tilannetta ja kehitetty rakennemuutostoimialaa kokonaisuudessaan. Tämän lisäksi kansainvälisen yhteistyön kautta on kartoitettu ja vaihdettu äkilliseen rakennemuutokseen liittyviä kokemuksia, tietoa ja olemassa olevia hyviä käytäntöjä sekä rakennettu pitkäaikaisia kehittämisorganisaatioiden kansallisia ja kansainvälisiä kumppanuuksia.

Hankeanalyysin perusteella muista, kuin suoraan rakennemuutoksen aiheuttamiin haasteisiin liittyvistä (lähinnä työllisyyden edistämisen, yritysten kehittämisen ja koulutuksen kehittämisen hankkeet) hankkeista noin 15 % on tavoite- tai toimenpidetasolla edesauttanut rakennemuutoksen aiheuttamiin haasteisiin sopeutumista. Näissä hankkeissa on vaikutettu mm. yritystoiminnan ja elinkeinojen kehittämisen, työttömien ja työttömyysuhan alla olevien kouluttamisen, työllisyyden edistämistoimenpiteiden sekä ennakkoinnin avulla rakennemuutoksesta selviytymiseen ja tulevaisuuteen sopeutumiseen.

Kokonaisuutena panostuksia rakennemuutokseen sopeutumiseen voidaan kuitenkin pitää pieninä suhteessa rakennemuutoksen haasteisiin sekä etenkin ohjelmakauden aikana tapahtuneisiin äkillisiin rakennemuutoksiin ja talouden laajempiin muutoksiin. Vastaavasti myös suhteessa kansallisiin panostuksiin (mm. Finnveran rahoitus yms.) rakennerahoitustoiminnan omaa erillisvaikutusta rakennemuutokseen haasteisiin (mm. meriteollisuus ja elektroniikka-ala) vastaamisessa on vaikea arvioida absoluuttisesti, etenkin kun toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset ovat olleet ohjelmakauden aikana suuria.

Rakennerahoitustoiminnan lisäarvo rakennemuutokseen sopeutumisessa näkyy kuitenkin siinä, että hanketoiminnan avulla akuuttiin rakennemuutostilanteeseen on saatu täsmähankkeiden (mm. meriteollisuuden ja ICT-alan rakennemuutoshankkeet) lisäksi

monipuolisesti kehittämisresursseja, joiden avulla on pystytty tukemaan työllistymistä ja auttamaan kehittämiskykyisiä yrityksiä kasvamaan, kehittymään ja investoimaan. Lisäksi hankkeiden avulla on luotu palveluja ja ratkaisuja kohderyhmille (mm. irtisanomistilanteet), jotka muuten olisivat jääneet, ainakin akuutisti, palvelun ulkopuolelle sekä tuettu rakennemuutostilanteisiin liittyneiden pienten yritysten uusien liiketoimintamahdollisuuksien ja mallien syntyä.

5.4 Rakennerahastotoiminnan merkitys kestävässä kehityksessä

Kestävän kehityksen periaatteiden mukaisuus on yksi Etelä- ja Länsi-Suomen EAKR -ohjelmien välttämättömistä hankkeiden valintakriteereistä, jotka otetaan huomioon hankkeiden rahoituspäätöksissä. Manner-Suomen ESR-ohjelma-asiakirjan mukaan kestävä kehitys on yksi ESR-toimintaa ohjaavista yhteisistä horisontaalisista periaatteista, joka otetaan huomioon ESR-ohjelman toimeenpanossa kaikissa toimintalinjoissa.

Arviointityössä on pyritty haastatteluissa ja kyselyissä esitettyjen kysymysten sekä hankedokumenttien analysoinnin kautta arviomaan hankkeiden vaikutuksia kestävä kehityksen neljään osa-alueeseen. Näitä ovat ekologinen kestävyys, kulttuurinen kestävyys, sosiaalinen kestävyys ja taloudellinen kestävyys. Työssä on pyritty arvioimaan kuinka merkittävässä osassa hankkeita, nämä eri kestävä ke-

hityksen teemat esiintyvät. Hankkeita on tarkasteltu hankekoreittain, niissä luotujen eri kestävä kehityksen alueisiin vaikuttavien suorien tulosten ja vaikutusten mukaan.

Ekologinen kestävyys

Ekologista kestävyttä¹¹ on tarkasteltu kehittämishankkeiden tavoitteiden ja tulosten osuvuudella ekologisen kestävyuden määritelmiin ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksen esittämiin määritelmiin mahdollisista asioista edistävistä toimista.¹² Ympäristön suojeleminen -hankekorissa on useita hankkeita, joilla on edistetty ympäristön tilaa ja ympäristön suojeleminen. Erityisesti vesistöjen tilan säilymisen edistymisessä ja tilan parantamisessa on saatu merkittäviä tuloksia hankkeissa aikaisiksi. Hankekorissa on 19 vesistöjen kunnostamiseen ja tilan parantamiseen liittyvää hanketta, joten määrä on aihealueella kattava. Muita merkittäviä toimia ovat olleet toteutetut selvitykset luonnon suojelemaan tarvittavista toimenpiteistä, joilla on edistetty suunnitelmallista ja tulevaisuuden toimenpiteitä huomioivaa tapaa edistää luonnon tilaa. Hankkeissa on myös uusilla kulttuuri- ja ympäristökasvatuksen toimintamalleilla vaikutettu ekologisen kestävyteen liittyviin asenteisiin. Tätä on toteutettu 14 hankkeessa.

Ympäristön käyttö ja Energiategohkuus ovat muita hankekoreja, joiden hankkeilla on suora yhteys ekologisen kestävyden päämääriin. Ympäristön käyttö -hankekorissa on suunniteltu luonnon kestävä käyttö näkökulmasta esimerkiksi luontomatkoille ja luonnon kestävä käytön näkökulmasta muita mat-

---

¹¹ ekologinen kestävyys: luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen, ihmisten taloudellisen ja aineellisen toiminnan sopeuttaminen luonnonvaroihin ja luonnon sietokykyyn (esimerkkejä mahdollisista toimista/vaikutuksista: vesistöjen säilymisen edistyminen ja tilan paraneminen, maaperän ja luonnon monimuotoisuuden säilyminen, uusiutuvien energialähteiden hyödyntämisen lisääntyminen, tavaroiden uudelleenkäytön ja kierrätyksen lisääntyminen, jätteiden määrän vähentäminen ja lajittelun lisääntyminen, ilmastonmuutoksen aiheuttamien riskien vähentyminen, CO2 päästöjen vähentyminen, vähäpäästöisten liikkumistapojen lisääntyminen jne.)

¹² Kestävä kehitys hanketoiminnassa Lounais-Suomessa 2009 – 2010. (toim.) Teija Nokka, Anne Savola. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja. 7/2011

¹³ kulttuurinen kestävyys: kehitys on sopusoinnussa yhteisön kulttuurin ja arvojen kanssa. (esimerkkejä mahdollisista toimista/vaikutuksista: paikallisten kulttuuristen perinteiden ja tapojen jatkuminen, kulttuuriympäristön säilyminen, rakennusten kunnostamisen lisääntyminen elinkeinotoiminnan käyttöön, kulttuurimatkojen lisääntyminen, monikulttuurisuuden edistäminen jne.)

kailun toimintamalleja. Energia tehokkuus hankekorissa on sen sijaan yhdessätoista hankkeessa muutettu tuotantotapoja, annettu koulutusta, tehty selvityksiä ja annettu neuvontaa energiatehokkaamman toiminnan yritysten ja kuntien sekä muiden viranomaisten käyttöön.

Central Baltic Interreg IV A-ohjelman hankkeissa on myös toteutettu ekologiseen kestäväyteen liittyviä toimenpiteitä kansainvälisellä tasolla, etenkin Itämeren tilaan ja eläimistöön liittyen sekä kansainväliseen yhteistyöhön ja julkisten organisaatioiden ympäristötietoisuuden ja ympäristöystävällisempien toimintatapojen kehittämiseen liittyen.

Muissa hankekoreissa hankkeilla ei ole ekologiseen kestäväyteen suoraa vaikutusta, vaan vaikutus tapahtuu välillisesti esimerkiksi ympäristöteknologiaa liittyvien elinkeinojen kehittämisen, teollisuusalueiden infrastruktuurin parantamisen, ympäristöä rasittavan tuotannon tehostamiseen kautta. Merkittävässä osassa hankkeita, esimerkiksi Työllisyys ja työhyvinvointi sekä Elinkeinot hankekoreissa, ei voida tulkita olevan suoraa vaikutuksia ekologisen kestäväyden teemoihin.

Tehdyn hankeanalyysin perusteella ekologista kestävyttä suoraan tukevia hankkeita on ollut reilu kolmannes kaikista Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamista hankkeista ohjelmakaudella 2007-2013 (pl yritystukihankkeet).

Kulttuurinen kestävyys

Kulttuurisen kestäväyden ¹³ suhteen Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamissa rakennerahastohankkeissa on näkyvimmin tuettu kulttuuriympäristön säilymistä, rakennusten kunnostamista ja monikult-

tuurisuuden edistämistä. Kulttuurisen kestäväyden teemat ovat selvästi harvemmin suoraan hankkeiden toiminnan tavoitteena, verrattuna ekologiseen kestävyteen.

Ympäristön käyttö hankekorin useassa hankkeessa on kiinnitetty huomiota kulttuuriympäristöjen säilymiseen, etenkin ympäristön suojelun ja ympäristön käytön suunnitelmien näkökulmasta. Samalla on luotu mahdollisuuksia elinkeinojen (esim. matkailuun liittyen) kehitykseen kulttuuriset arvot huomioiden. Näissä hankkeissa on tehty toimenpiteitä, joilla on ollut vaikutusta Varsinais-Suomen ja Satakunnan alueen kulttuuriympäristöjen säilymiseen. Näitä hankkeita on yhteensä 7 kappaletta.

Muissa hankekoreissa ei ole ollut selkeästi kulttuuriseen kestäväyteen tähtääviä hankkeita. Mutta esimerkiksi Työllisyys ja työhyvinvointi hankekorissa on edistetty myös maahanmuuttajien asemaa ja monikulttuurisuutta sekä myös muissa koreissa on ollut hankkeita, joiden toimilla on vaikutettu esimerkiksi kulttuurisesti arvokkaiden rakennusten, alueiden ja tapojen säilymiseen yms. Hankeanalyysin perusteella kaikkiaan kulttuurista kestävyttä on suoraan edistetty noin 15 %:ssa kaikista hankkeista (pl yritystukihankkeet). Lisäksi useassa muussa hankkeessa on toteutettu toimia, joilla voi olla välillisiä vaikutuksia kulttuuriseen kestäväyteen, mutta näitä vaikutuksia ei tässä vaiheessa vielä voi varmuudella tunnistaa.

---

¹⁴ sosiaalinen kestävyys: yhdenvertaisten mahdollisuuksien edistäminen hyvinvoinnin luomiseen, perusoikeuksien toteuttamiseen ja elämän perusedellytysten hankkimiseen (esimerkkejä mahdollisista toimista/vaikutuksista: syrjäytymisen ehkäisy ja vähentyminen, hyvinvoinnin ja terveyden sekä jaksamisen lisääntyminen, ihmisten tasa-arvoisen kohtelun kehittyminen jne.)

¹⁵ taloudellinen kestävyys: tuotanto- ja kulutustavat muuttuvat ekotehokkaammiksi – enemmän vähemmästä: talous kasvaa, mutta luonnonvarojen kulutus ja päästöt samaan aikaan vähenevät. (esimerkkejä mahdollisista toimista/vaikutuksista: ympäristöystävällisempien hankintojen lisääntyminen, energia- ja materiaalitehokkuuden parantuminen, paikallisten uusiutuvien raaka-aineiden ja palvelujen käytön lisääntyminen, rakennusten kunnan parantuminen, yritysten ympäristöjärjestelmien kehittyminen, ympäristöosaamisen ja tietoisuuden lisääntyminen, ympäristöteknologian kehittyminen ja/tai hyödyntäminen, elinympäristöjen viihtyisyyden parantuminen, logistiikan tehostuminen jne.)

Sosiaalinen kestävyys

Sosiaalista kestävyttä¹⁴ on edistetty etenkin Työllisyys ja työhyvinvointi –hankekorin hankkeissa, joista usea keskittyy nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn, työttömien aktivointiin, tasa-arvon edistämiseen sekä työhyvinvoinnin edistämiseen. Hankkeissa on myös esimerkiksi uudelleen koulutettu työttömäksi jääneitä sekä tuettu maahanmuuttajien kotoutumista ja asemaa työmarkkinoilla. Sosiaalisen kestävyuden kannalta hankekorissa on tuettu heikossa työmarkkina-asemassa ja syrjäytymisvaarassa olevia sekä edistetty työssä jaksamista ja tätä kautta vaikutettu yhdenvertaisten mahdollisuuksien edistämiseen hyvinvoinnin edellytysten hankkimisessa. Osassa hankkeista on edistetty tasa-arvoa sukupuolten välillä sekä maahanmuuttajien suhteen.

Koulutus sekä Kulttuuri ja luovat alat hankekoreissa on myös sivuttu sosiaalisen kestävyuden teemoja useassa hankkeessa. Hankekoreissa on tuettu koulutuksen kehittämällä nuorien mahdollisuuksia työllistyä sekä tuettu työttömien työllistymistä. Tämän lisäksi Koulutus, Kulttuuri ja luovat alat sekä Elinkeinot –hankekoreissa on työntekijöiden osaamisen päivittämällä parannettu työntekijöiden kykyä pystyä vastaamaan työelämän kasvaviin osaamistarpeisiin ja lisätty työssä jaksamista. Muiden hankekorien kohdalla ei ole suoraan sosiaaliseen kestävyteen vaikuttavia hankkeita merkittävästi.

Hankeanalyysin perusteella sosiaalisen kestävyuden teemoihin liittyviä hankkeita on yhteensä yli 35 % kaikista Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamista hankkeista (pl yritystukihankkeet).

Taloudellinen kestävyys

Taloudelliseen kestävyteen¹⁵ liittyvät teemat näkyvät selvimmin energiatehokkuus hankekorissa. Kyseisen hankekorin hankkeissa on suoraan tuettu tuotteiden uusiokäytön lisääntymistä, tuotettu tietoa kestävästään taloudelliseen kehitykseen liittyen sekä luotu toimintatapoja jotka huomioivat paremmin ympäristön tilaa sekä samanaikaisesti taloudellisen kasvun. Hankekorista viidessä hankkeessa on selvästi tuettu taloudellisen kestävyuden päämääriä.

Useassa yritystukihankkeessa yritykset ovat kehittäneet tuotantomenetelmiään tehokkaammiksi sekä investoinneilla hankkineet ekotehokkaampia tuotantolaitteita, joka tukee taloudellisen kestävyteen liittyviä aihealueita yrityksen oman toiminnan kautta. Näiden

hankkeiden kokonaismäärästä ei kuitenkaan ole saatavissa tarkkaa tietoa.

Ympäristön käyttö, Ympäristön suojeleminen, Elinkeinot ja Työllisyysperusteiset investoinnit hankekoreissa on taloudellisen kestävyteen liittyviä teemoja osassa hankkeista esillä, mutta suurimmassa osassa taloudellisen kestävyuden teemat eivät ole suoraan hankkeen toiminnan tavoitteena.

Hankeanalyysin perusteella kokonaisuudessaan taloudellista kestävyttä suorana tuloksena ja vaikutuksena edistäviä hankkeita on Varsinais-Suomessa ollut tällä ohjelmakaudella noin 20 % kaikista hankkeista (pl yritystukihankkeet).

Kestävän kehityksen periaatteiden mukaisuus on ollut vahvasti sisällä Varsinais-Suomen ELYn hanke-toiminnassa. Lähes kaikki hankkeet ovat edistäneet jotakin tai useampaa ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen tai taloudelliseen kestävyteen liittyvää tavoitetta tai niissä on toteutettu kestävä kehitystä edistäviä toimenpiteitä. Kaiken kaikkiaan Varsinais-Suomen ELYn rakennerahastohankekokonaisuuden kokonaisvaikutuksia kestävä kehitys on kuitenkin ennenaikaista arvioida. Selvää kuitenkin on se, että kestävä kehitys on rakennerahasto-ohjelmien periaatteiden mukaisesti hyvin vahvasti sisäänrakennettu Varsinais-Suomen ELYn hankekokonaisuuteen ja sitä kautta luotu onnistuneesti edellytykset kestävä kehityksen pohjalta syntyville vaikutuksille kaikissa tarkastelluissa hankekoreissa.

6. Havaintoja hankkeiden raportoinnista ja seurannasta

Rakennerahastojen seurannan tietojärjestelmä perustuu hankkeen tuensaajan raportointiin seuranta-tietoihin, jotka rahoittajaviranomainen tarkastaa ja vahvistaa. Hankeraportointi tapahtuu puolivuositain tapahtuvana indikaattoritietojen raportointina, hankkeen vuosittaisen etenemisen seuranta koskevana väliraportointina sekä hankkeen loppuraportointina, jossa kuvataan heti hankkeen päätyttyä sen toimintaa ja tuloksia.

Hankkeiden raportointi- ja seurantajärjestelmä on rakentunut hallinnon seurantarpeiden (mm. maksutukset) näkökulmasta ja tältä osin sitä voi pitää toimivana, vaikkakin hanketoteuttajien taholta on kritiikki järjestelmän raskautta. Vastaavasti arvioinnin näkökulmasta järjestelmä toimii varsin hyvin, kun kyseessä on yhden erillisen hankkeen toiminnan ja etenemisen seuranta sekä välittömien tulosten arviointi. Hyvä ominaisuus järjestelmässä on etenkin sen systemaattisuus (projektisuunnitelma → vuosittainen etenemisen seurannan väliraportointi → tuloksia ja vaikutuksia koskeva loppuraportointi) ja tiedon keruun yhdenmukaisuus (yhtenäiset seuranta- ja raportointilomakkeet).

Sen sijaan järjestelmän puutteet voidaan kiteyttää arvioinnin näkökulmasta kahteen perusongelmaan: 1) järjestelmä ei seuraa hankkeiden lopullisia tuloksia ja vaikutuksia, jotka monesti ovat identifioitavissa vasta pidemmällä aikavälillä hankkeen päättymisen jälkeen. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi jälkiseurannalla 1-2 vuotta hankkeen päättymisen jälkeen. 2) järjestelmä perustuu hankkeen tuen saajan omaan ilmoitukseen hankkeen etenemisestä sekä hankkeessa aikaansaaduista tuloksista ja vaikutuksista. Tällaiseen subjektiivisiin näkemyksiin perustuvaan tiedonkeruujärjestelmään liittyy useita ongelmia. Esimerkiksi vakimuotoisesta raportoinnista huolimatta tulosten ja vaikutusten raportoinnissa (mm. uudet yritykset, uudet ja säilytetyt työpaikat) esiintyy suuria tulkinnallisia eroavaisuuksia eri hankkeiden välillä, tulosten ja vaikutusten sanallisen kuvauksen tyyli ja kirjoittajan taito vaikuttavat siihen millainen kuvaus ja näkemys hank-

keen vaikutuksista syntyy, sosiaalisen suotavuuden nimissä hanketoteuttajan on tarkoituksenmukaista liioitella hankkeella aikaansaatuja tuloksia ja vaikutuksia, mikä osaltaan vääristää saatua kuvaa vaikutuksista yms.

Edellä kuvatut tekijät sekä suorat kirjausvirheet heikentävät osaltaan mm. EURA 2007- järjestelmään kirjautuvan tiedon luotettavuutta arvioinnin tietolähteenä. Esimerkiksi tämän ohjelmakauden EAKR-ohjelman loppuarvioinnissa vuoden 2013 lopulla tehdyn EURA-tietojen analyysin perusteella järjestelmään syötetyissä uusissa yrityksissä koskevista tiedoista esiintyy sellaisia puutteita, että todellista arviota esimerkiksi EAKR-tuen myötävaikutuksella perustettujen yritysten määrästä eri alueilla on mahdotonta antaa.

Kuten edellä on todettu, seurantajärjestelmä on varsin toimiva yhden hankkeen erillisarvioinnissa, kun on mahdollista tukeutua yksittäisiin hankeraportteihin ja niissä esitettyihin kuvauksiin. Sen sijaan laajemman hankekokonaisuuden arvioinnissa, missä ei ole mahdollista käydä yksityiskohtaisesti läpi hankeraportteja, tulevat tietojärjestelmien (EURA) rajat vastaan. Ongelmana on paitsi edellä kuvatut tiedon luotettavuuteen liittyvät ongelmat, erityisesti se, että rakennerahasto-ohjelmien seurannassa käytettävät indikaattorit kuvaavat vain hyvin rajallisesti rakennerahastotoiminnan laaja-alaisia ja moniulotteisia vaikutuksia. Osa syy tähän on se, että rakennerahastotoiminnan vaikutukset ovat usein luonteeltaan sellaisia, että niitä mahdotonta kvantifioida ja kuvata määrällisillä indikaattoreilla. Mikäli hanketoiminnan vaikutuksia haluttaisiin kuvata koko sen laajuudessaan, tulisi käytössä olla useita kymmeniä erilaisia mittareita.

Yritystukihankkeiden osalta arvioinnin hankaluute- na on puolestaan se, että hankekohtaisia kuvauksia yms. tietoja ei ole saatavissa julkisista järjestelmistä. Yritystukihankkeiden sisällön tunnistaminenkin edellyttää käytännössä hankekohtaista erillistarkastelua, mikä tekee yritystukihankkeiden kokonaisuuden arvioinnista vaikeaa.

Tämän arviointitutkimuksen perustella Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rakennerahastohankkeiden kokonaisuus saa aikaan hankkeiden erilaisten toimenpiteiden sekä erityyppisten kohderyhmien kautta useita kymmeniä luonteeltaan erityyppisiä vaikutusketjuja, joiden kautta hankkeiden lopulliset tulokset ja vaikutukset syntyvät. Näiden kaikkien vaikutusten systemaattinen seuraaminen ja kuvaus yhtenäisen indikaattoriston avulla olisi lähes mahdoton tehtävä. Tämän vuoksi hankeseurannan hyvänä käytäntönä Varsinais-Suomessa voidaan pitää sitä, että alueella on tehty kootusti hankekuvauksia, kuten Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamat EU-hankkeet (Ohjelmakausi 2007–2013) -raportti, johon on koottu teemoittain kuvaukset kaikista alueella rahoitetuista rakennerahastohankkeista. Vastaavaa toimintaa olisi syytä jatkaa ja osa laadullisesta arvioinnista pystyt-

täisiin toteuttamaan rahoittajan omana työnä, jossa hankkeita pyydetäisiin täydentämään vastaavaa julkaisua tuloksillaan. Samoin esiin voidaan nostaa Varsinais-Suomen liiton Varsinais-Suomen hankeverkko, johon on tallennettu kaikki maakunnan eri rahoittajaviranomaisten käsittelyssä olevat EU-hankkeet ohjelmakaudella 2007-2013 sekä osa kansallisella rahoituksella rahoitettavista hankkeista.

ELY-keskuksella ei kuitenkaan ole rahoittajana systemaattista kokonaisseurantaa (mm. maakuntaohjelman ja ympäristöohjelman seuranta toteutetaan erillisessä seuranta- ja arviointikäytäntöinä), jossa hankkeiden tuloksia seurattaisiin suhteessa ELY-keskuksen tai maakunnan kehittämistavoitteisiin. Vastaavia seuranta- ja arviointikäytäntöjä on rahoittajien omana toimintana erällä muilla alueilla, joissa huomio kiinnittyy nimenomaan alueellisen lisäarvon ja vaikuttavuuden analyysiin.

7. Työn tausta ja tavoitteet

7.1. Työn tavoitteet

Euroopan Unionin rakennerahastojen nykyinen, vuosien 2007 – 2013 ohjelmakausi, on lähenemässä loppuaan. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on ollut kuluvalle ohjelmakaudella Etelä- ja Länsi-Suomen EAKR -ohjelmien, Central Baltic Interreg IV A -ohjelman sekä Manner-Suomen ESR -ohjelman toteutuksen yhtenä ohjelmien hankkeita rahoittavana ja osittain toteuttavana tahona. Tässä tutkimuksessa on tarkasteltu Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamissa hankkeissa saavutettuja tuloksia ja toiminnan vaikutuksia sekä tehty niiden perusteella johtopäätöksiä tulevaa ohjelmakautta ajatellen.

Työssä on pyritty löytämään vastauksia erityisesti seuraaviin arvioinnin ydinkysymyksiin:

1. Ovatko hankkeet saavuttaneet ja missä määrin suunnitteluasiakirjoissa (hankkeiden hyväksytyt projektisuunnitelmat, EAKR- ja ESR -ohjelma-asiakirjat, ELY-keskuksen strateginen tulossopimus sekä Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakuntaohjelmat) asetettuja yleisiä ja erityisiä tavoitteita?

2. Minkälaisia myönteisiä tuloksia /vaikutuksia on hankkeilla saatu aikaan ja minkälaiset kehittämistoimenpiteet olisivat vielä tarpeellisia?
3. Minkälaiset / minkä tyyppiset hankkeet ovat onnistuneet erityisen hyvin? Ovatko ELY-keskuksen oman tuotannon hankkeet edistäneet kohdan 1. tavoitteita?
4. Ovatko saavutetut tulokset järkevissä suhteissa käytettyihin panostuksiin?
5. Onko hankkeiden raportointi ja seuranta järjestetty sellaiseksi, että se tuottaa riittävästi ja luotettavaa tietoa tuettujen hankkeiden tuloksista ja vaikutuksista? Miten edellä mainittuja asioita pitäisi kehittää?

Arviointiselvitys on koostunut hankkeiden tulosten ja suorien vaikutusten arvioinnista, hankkeiden vaikutavuuden arvioinnista (suhteessa asiakirjoissa asetettuihin tavoitteisiin), rakennerahastotoiminnan roolin ja laajemman lisäarvon arvioinnista sekä hyvien käytäntöjen arvioinnista. Arviointityössä on pyritty kiinnittämään erityishuomiota siihen, millainen rooli rakennerahastohankkeilla on ylipäänsä ollut alueellisina kehittämisvoimavaroina sekä millaista lisäarvoa ja synergiaa hanketoiminta on tuottanut alueiden kehitykseen Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa. Arviointia koskevat kehittämissuhteet on pyritty tuottamaan siten, että niissä on huomioitu tulevaa rakennerahastotoimintaa koskevat alueelliset kehitystarpeet sekä uutta ohjelmakautta määrittävät hallinnolliset päätökset.

7.2. Arvioinnissa käytetyt pääasialliset aineistot ja menetelmät

Arviointityö on perustunut moninäkökulmaiseen lähestymistapaan sekä tavoitevapaaseen tutkimusteeseen. Moninäkökulmaisella arviointiotteella on pyritty huomioimaan laajasti rakennerahastotoiminnassa mukana olevien eri osapuolien näkemykset. Työssä on siten käytetty rinnakkain useasta näkökulmasta koottuja aineistoja ja arvioinnin johtopäätökset perustuvat näiden aineistojen kokonaisvaltaiseen tulkintaan. Tavoitevapaalla arvioinnilla on puolestaan pyritty aidosti tunnistamaan hanketoiminnan todellinen vaikuttavuus. Tämä on tapahtunut siten, että ensin on pyritty tunnistamaan hanketasolla saavutetut tulokset, minkä jälkeen tunnistettujen tulosten perusteella on arvioitu hankkeiden todellista vaikuttavuutta suhteessa hankkeille asetettuihin tavoitteisiin sekä rakennerahastotoiminnan laajempaa alueellista lisäarvoa Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa.

Rakennerahastotoiminnan tavoitteet ovat monimuotoisia samoin eri hankkeiden tulokset ja vai-

kutukset ovat hyvin heterogeenisiä. Tämän vuoksi hankkeiden tulosten ja vaikutusten tunnistaminen ja arviointi toteutettiin hankekoreittaisen¹⁶ tarkastelun kautta. Hankekoreihin koottiin tavoitteiltaan ja vaikutusdynamikaltaan samantyyppisiä hankkeita. Hankekorien muodostamisen perustana käytettiin Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamat EU-hankkeet –raportin mukaista jäsentelyä.¹⁷ Hankekoreja edelleen täydennettiin EURA –tietokannasta kesällä 2013 saatujen hanketietojen perusteella.

Arviointityön erityisluonteesta johtuen työn painopiste on menetelmällisesti ollut laadullisessa arvioinnissa. Työssä pyrittiin myös hyödyntämään mahdollisimman kattavasti jo olemassa oleva viranomaisten ja hanketoteuttajien itse tuottama aineisto. Pääasiallisina arviointimenetelminä työssä on käytetty hankedokumenttianalyysijä, tapaustutkimuksia, hankevetäjien, sidosryhmien ja yritysten edustajien haastatteluja sekä sähköisiä kyselyitä, vertailu- ja yhteenvetoanalyysijä sekä työpajatyöskentelyä.

Case-tutkimukset

Arviointityössä tarkemman vaikutustarkastelun kohteeksi valittiin kustakin arviointikorista 25 % hankkeista. Hankkeista selvitettiin yksityiskohtaisesti hankkeen toteutustapa, tulokset ja vaikutukset, hankkeiden hyödyt kohderyhmille, hyvät hanketason käytännöt sekä hanketason kehittämistarpeet jatkoa silmälläpitäen. Menetelminä tapaustutkimuksissa käytettiin hankedokumentti- ja EURA-tieto analyysijä, hankevetäjien haastatteluja sekä hankkeiden kohderyhmä- ja sidosryhmähaastatteluja. Yhteensä hankekohtaisia haastatteluja tehtiin 84 kappaletta. Näistä:

1. Hankevetäjiä oli 41 kpl
2. Hankkeiden kohderyhmien/sidosryhmien edustajia 22 kpl,
3. Yritystukea käyttäneiden yritysten edustajia 21 kpl.

¹⁶ Korit: 1. Työllisyys ja työhyvinvointi, 2. Yritysten kehittäminen ja kansainvälistyminen (pl. yritystuet), 3. Työllisyysperusteiset investoinnit, 4. Koulutuksen kehittäminen, 5. Kulttuuri ja luovat alat, 6. Energiatohokkuus, 7. Ympäristön käyttö, 8. Ympäristön suojeleminen, 9. Yritystuet.

¹⁷ Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamat EU-hankkeet, Ohjelmakausi 2007–2013. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, strategiyksikkö. Tammikuu 2013.

Sähköiset kyselyt

Arviointityössä toteutettiin sähköiset kyselyt kaikille niille kehittämishankkeille ja yritystukihankkeille, jotka eivät olleet case-tutkimusten kohteena. Lisäksi sähköinen kysely toteutettiin rakennerahastotoiminnan keskeisille sidosryhmille/ hyödyntäjätahoille.

- Hankekyselyllä selvitettiin mm. hankkeiden taustoja, rakennerahoituksen merkitystä hankkeiden toteutuksessa, hankkeiden tuloksia ja vaikutuksia sekä rakennerahastotoiminnan kehittämistarpeita. Kysely lähetettiin kaikkiaan 72 hankkeelle, joista kyselyyn vastasi 29 hanketta (vastausprosentti 40 %)
- Yrityskyselyllä selvitettiin yritystuen vaikutuksia sitä saaneille yrityksille. Kysely lähetettiin kaikkiaan 65 yritykselle ja siihen vastasi 9 yritystä (14 %)
- Sidosryhmäkyselyllä selvitettiin puolestaan rakennerahastotoiminnan tunnettuutta sekä rakennerahastotoiminnan osuvuutta ja lisäarvoa alueelliseen kehittämiseen. Kysely lähetettiin 73 rakennerahastotoiminnan keskeistä sidosryhmää edustavalla henkilölle ja vastauksia kyselyyn saatiin 15 henkilöltä (21 %)

Asiantuntijahaastattelut

Arviointityön aikana toteutettiin sidosryhmäkyselyn tuloksia täydentäviä asiantuntijahaastatteluja rakennerahastotoiminnan keskeisten sidosryhmätahojen edustajille. Haastattelujen avulla selvitettiin asiantuntijoiden näkemyksiä erityisesti rakennerahastotoiminnan vaikutuksista, tulosten leviämisestä ja lisäarvosta, hyvistä käytännöistä sekä rakennerahastotoiminnan roolista ja kehittämistarpeista tulevaisuudessa. Yhteensä asiantuntijahaastatteluita tehtiin 19 kappaletta.

Kehittämistyöpaja

Arviointityön loppuksi joulukuussa järjestettiin työpaja, jossa esiteltiin arvioitsijoiden näkemyksiä hankkeissa aikaansaaduista tuloksista ja vaikutuksista, kartoitettiin osallistujien asiantuntemuksen pohjalta näkemyksiä työn johtopäätösten tueksi ja tuotiin esille näkemyksiä tulevan ohjelmakauden sisällöllisistä painotuksista ja toimenpiteistä rahoitettavissa hankkeissa. Työpajassa jakauduttiin rakennerahastotoiminnan keskeisiä rahoitettavia teemoja käsitteleviin työryhmiin, joissa työpajatyöskentely konkreettisesti tapah-

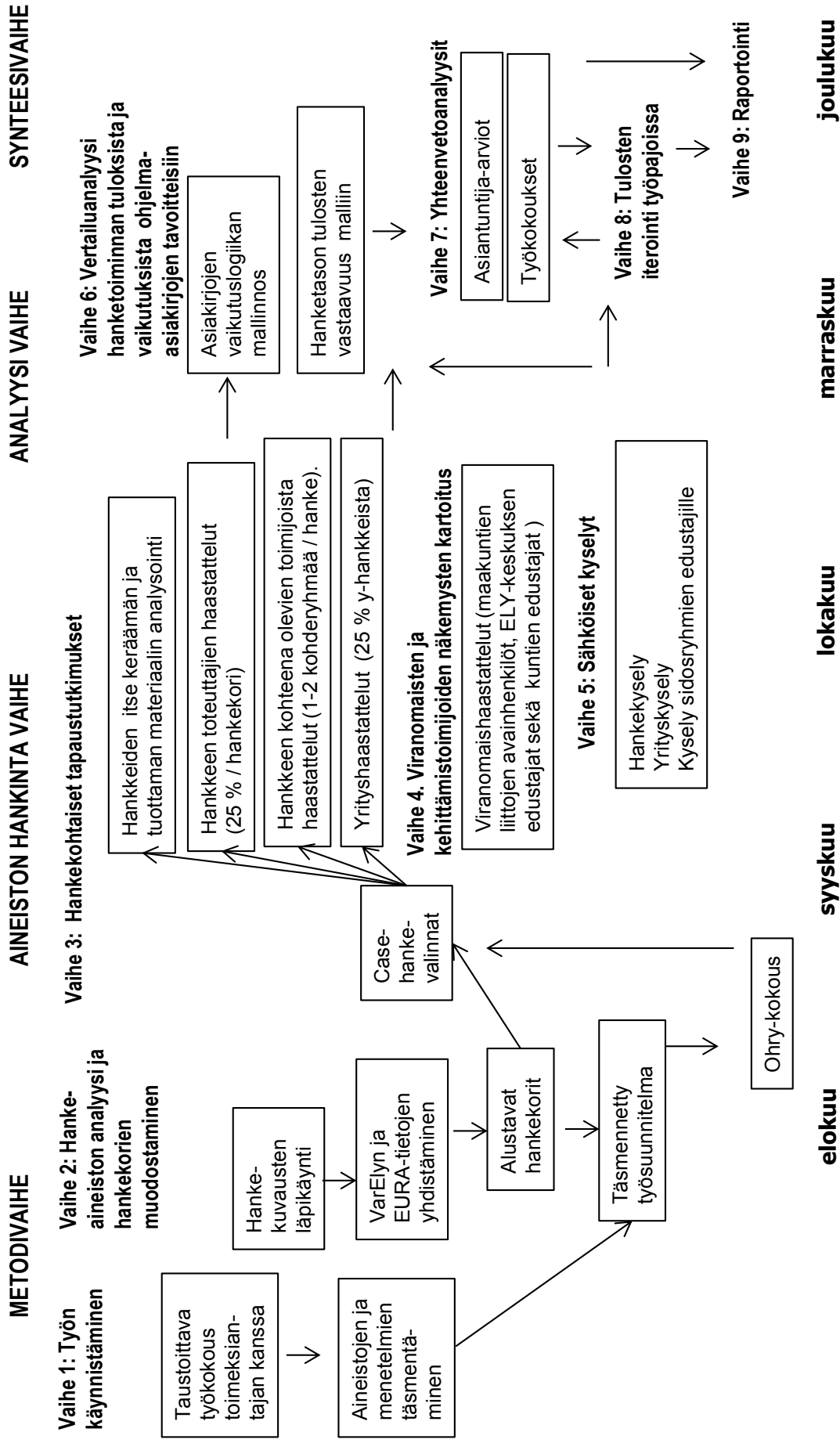
tui. Teemoja olivat Työllisyys ja koulutus, Yrittäjyys ja elinkeinot sekä Luonto ja ympäristö. Työpajaan osallistui arvioitsijoiden lisäksi 26 henkilöä, jotka edustivat Varsinais-Suomen ja Satakunnan edellä mainittuihin teemoihin liittyviä erilaisia viranomaistahoja ja järjestöjä.

Arviointityön toteuttivat Tempo Economics Oy alihankkijanaan Owl Group Oy. Työ toteutettiin tiiviissä yhteistyössä toimeksiantajan kanssa. Arvioitsijoiden apuna on toiminut toimeksiantajien edustajista koostunut ohjausryhmä. Ohjausryhmän muodostivat aluekehityspäällikkö Kirsi Kärpjoki (Varsinais-Suomen ELY-keskus), yksikön päällikkö Esa Lindqvist (Varsinais-Suomen ELY-keskus), johtava EU-koordinaattori Teija Nokka (Varsinais-Suomen ELY-keskus), johtava yritysasiantuntija Timo Mäkelä (Varsinais-Suomen ELY-keskus), sivistystoimen tarkastaja Harri Haarikko (Varsinais-Suomen ELY-keskus), toiminnanohjauspäällikkö Pekka Puurunen (Varsinais-Suomen ELY-keskus), johtava vesihuoltoasiantuntija Jyrki Lammila (Varsinais-Suomen ELY-keskus), sivistystoimen ylitarkastaja Carola Bryggman (Aluehallintovirasto), ympäristöasiantuntija Anne Savola (Satakuntaliitto), projektisuunnittelija Ilona Malo (Varsinais-Suomen Liitto), palvelujohtaja Jaana Hernelahti (Varsinais-Suomen Työ- ja Elinkeino toimisto), EU-koordinaattori Mika Villa (Varsinais-Suomen ELY-keskus), EU-koordinaattori Minna Koivukangas (Varsinais-Suomen ELY-keskus) ja EU-koordinaattori Pekka Stenfors (Varsinais-Suomen ELY-keskus). Arvioinnin osana järjestettiin kolme arviointityötä ohjaavaa ohjausryhmäkokousta. Ohjausryhmällä oli tärkeä rooli sekä arviointityön painotusten ohjaamisessa että näkemyksellisen aihealueeseen liittyvän asiantuntemuksen välittämisessä arviointityöhön.

7.3. Arvioinnin tuloksiin vaikuttavat epävarmuustekijät

Rakennerahastohankkeiden tulosten ja vaikutusten arviointiin liittyy useita rakennerahastotoiminnan luonteeseen, vaikutusten syntydynamiikkaan sekä vaikutusten arvioinnin menetelmiin liittyviä epävarmuustekijöitä, jotka on hyvä huomioida arviointityön tuloksia ja johtopäätöksiä tulkittaessa.

Rakennerahastohankkeiden vaikutusten syntydynamiikka on pääsääntöisesti välillinen ja ketjuuntunut, minkä johdosta hanketoiminnan lopulliset vaikutukset toteutuvat pääsääntöisesti vasta pitkällä aikajänteellä. Koska hankkeiden toteutus on osin vielä kesken,

Kuva 19. Tutkimuksen työvaiheet ja eteneminen.

tämä hankaloittaa paitsi hankkeiden lopullisten ja pysyvien vaikutusten arviointia, tekee myös vaikutusmekanismeiltaan erityyppisten hankkeiden keskinäisen vertailun vaikeaksi. Syntymekanismeista riippuen eri hankkeissa saavutetut tulokset ja vaikutukset näkyvät joko välittömästi jo lyhyellä aikavälillä tai välillisesti pidemmällä aikavälillä. Esimerkiksi hyvät tulokset ja näkyvät vaikutukset jo projektin keston aikana tai välittömästi päättymisen jälkeen eivät aina indikoi hyvää kokonaisvaikuttavuutta pitkällä tähtäimellä. Nopeat tulokset saattavat jäädä kertaluonteisiksi ja pysyväisluonteinen vaikuttavuus huonoksi. Tämä tekijä hankaloittaa erityisesti eri yritystukimuotojen arviointia, sillä esimerkiksi suorat yritystuet eroavat vaikutusdynamikaltaan suuresti mm. toimintaympäristötuista. Edellä kuvatun vuoksi arviointityössä on hankkeiden tulosten ja vaikutusten lisäksi pyritty erityisesti todentamaan ja kuvaamaan hankkeiden aikaansaamia vaikutusprosesseja.

Arviointityö on kohdistunut Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rakennerahastohankekokonaisuuden arviointiin, ei yksittäisten hankkeiden arviointiin. Laaja-alaisen ja tavoitteiltaan moniulotteisen hankekokonaisuuden ollessa kyseessä tulosten ja vaikutusten tulkintaa vaikeuttaa osaltaan myös projektien heterogeenisyys. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamat hankkeet ovat luonteeltaan ja mittakaavaltaan hyvin erityyppisiä ja niiden kohderyhmät (hyödynsaajat) erilaisia. Tämän arviointitutkimuksen perustella Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rakennerahastohankkeiden kokonaisuus saa aikaan hankkeiden erilaisten toimenpiteiden sekä erityyppisten kohderyhmien kautta useita kymmeniä luonteeltaan erityyppisiä vaikutusketjuja, joiden kautta hankkeiden lopulliset tulokset ja vaikutukset syntyvät. Koska yksittäisten hankkeiden kaikkia vaikutuksia on tämän tyyppisen arvioinnin yhteydessä mahdotonta tarkastella, on arviointityössä hankkeiden tuloksia ja vaikutuksia on pyritty arvioimaan yleisemmin hankekoreittaisen tarkastelun kautta. Geneerinen hankekoreittainen tarkastelu ei kata yksittäisen hankkeen kaikkia tuloksia ja vaikutuksista. Se on yksittäisen hankearvioinnin tehtävä.

Hanketoiminnan erillisvaikutusten tunnistaminen on vaikeaa, sillä tuloksiin ja ennen kaikkea hankkeiden lopullisiin vaikutuksiin vaikuttavat myös lukuisat rakennerahastotoiminnan ulkopuoliset tekijät. Hankkeiden toteutusympäristö on laaja ja siihen vaikuttavat samanaikaisesti useat eri tekijät, kuten yleinen talouskehitys ja suhdanteet, politiikan muutokset, muut kehittämishankkeet ja –ohjelmat sekä viime kädessä

yksittäisten hankkeiden osalta esimerkiksi yritysstrategian muutokset, henkilökysymykset tai jopa sattuma. Näiden hanketoiminnasta riippumattomien tekijöiden kontrollointi on metodisesti vaikeaa tai tämän kaltaisessa arviointityössä, etenkin kun osa hankkeista on vielä käynnissä.

Oman haasteensa arviointityölle on luonut se, että rakennerahastohankkeiden vaikutukset ovat usein tyyppiltään laadullisia ja huonosti kvantifioitavissa numeeriseen muotoon. Tämä puolestaan hankaloittaa erityyppisten hankkeiden keskinäistä vertailua sekä hankkeiden synergisten vaikutusten tunnistamista. Esimerkiksi erityyppisten hankkeiden tuloksellisuuden tai kustannustehokkuuden objektiivinen vertailu on liki mahdotonta, mikäli arviointia/vertailua ei voi tehdä yhdenmukaisilla (esimerkiksi numeerisilla) ja vakioiduilta kriteereillä. ”Mansikoita ja perunoita ei voi arvioida samoilla kriteereillä”.

Arviointityön tuloksiin liittyy myös tiettyjä aineisto- ja menetelmälähtöisiä epävarmuustekijöitä. Tutkimuksessa pyrittiin tavoittamaan haastattelujen ja kyselyjen avulla mahdollisimman kattavasti hanketason toimijat sekä rakennerahastotoiminnan keskeiset kohderyhmä- ja sidosryhmätahot. Kaiken kaikkiaan kyselyjen ja haastattelujen kautta saatu aineisto edustaa kuitenkin vain tiettyä otosta kaikista Varsinais-Suomen ELYn hankkeista ja niiden hyödynsaajista. Lisäksi on oletettavaa, että kyselyihin vastanneet sekä haastatteluihin valikoituneet edustavat keskimääräistä aktiivisempaa toimijajoukkoa ja tältä osin aineistoa voidaan ainakin osaltaan pitää valikoituneena. Kyselyn ja haastattelujen tuloksia ei kuitenkaan ole tulkittu määrällisesti, vaan niitä on käytetty hyväksi laadullisesti erityisesti hankkeiden tulosten ja vaikutusten identifioinnissa, hyvien toimintatapojen kartoituksessa, rakennerahastotoiminnan merkityksen ja lisäarvon arvioinnissa sekä kehittämistarpeita määritettäessä. Arvioinnin lopulliset havainnot ja johtopäätelmät eivät perustu yksittäisiin aineistolähteisiin vaan eri näkökulmista ja aineistosta kootun tiedon kokonaisvaltaiseen tulkintaan.

Liite 1.

Kehittämistyöpajan tuottamia ideoita tulevalle ohjelmakaudelle

Yrittäjyys ja elinkeinot

Yritystoiminnan ja elinkeinotoiminnan kehittäminen

- eri alojen yrittäjien verkottaminen keskenään ja verkottaminen myös suhteessa erilaisiin kehittämis- ja tutkimustoimijoihin
- alkuvaiheen ja alkavien yritysten neuvonta ja sparraus
- yksityiskohtaisesti räätälöidyt koulutukset yrityksille ovat olleet tehokkaita osaamisen kehittämisessä
- Mikroyrittäjyydestä kasvuun –tarkastelu alueen mikroyrittäjien keskuudessa
- Mara & Matkailualojen työvoimatarpeiden kartoittaminen ml. Lumi ja Meri –hyödyntäminen
- Yritysten palvelupaketin mallintaminen ”rakennetyöttömyyden” osalta
- Kohtaanto-ongelman kartoittaminen
- Yritysten muutosten hallinnan kehittäminen

Luovat alat

- Luovien alojen liiketoiminta-mahdollisuuksien luominen osana hankkeita (nykyiset hankkeet eivät ole painottaneet tätä).
- Luovien alojen hyödyntäminen työllisyys Hankkeissa työllistymispolun alkuvaiheessa.

Uuden ohjelmakauden erityispiirteet ja avoimet kysymykset

- tarvitaan ideoita vähähiilisten tuotteiden ja tuotantomenetelmien suhteen ja pk-yritysten kehittämiseen tämän osalta uudella ohjelmakaudella
- Suorien ja välillisten yritystukien suhde – tähän ei vastauksia
- Tuetaanko investointeja vai kannattaako hautomoita ja yritysten toiminnan perusedellytyksiä, kuten infrastruktuuri
- Samoin ”fokusointi muutamille aloille” vs. monialaisen toiminnan tukeminen on vielä haaste

Työllisyys ja koulutus

Työllisyys

- Siirtymä/odotuspalvelut pitkäaikaistyöttömille
- Edelleen työllistämisen ja koulutuksen rakenteiden joustavuuden kehittäminen yksilöllisten työelämään sijoittautumispolkujen mahdollistamiseksi erityisryhmille
- Pitkäaikainen ja jatkuva pakkatuki yhdistettynä kasvokkain/henkilökohtaisesti toteutettuun ohjaukseen ja valmennukseen vaikeasti työllistyvien ryhmien, kuten maahanmuuttajien ja nuorten kohdalla.
- Nuorten yritysvalmennus yhteistyössä pk-yritysten kanssa sisältäen matalan kynnyksen ohjauksen
- Taidelähtöiset menetelmät ihmisten voimavarojen kokonaisvaltaisessa kehittämisessä ja kohtaamisten luomisessa.
- Nuorten sosiaalisen aktiivoinnin ja vahvistamisen toimintamuotojen tukeminen ja esim. työpajatoiminnan ylläpitäminen
- Nuorten uudet aktiivointimallit + 300 euroa sekä 3h/viikko
- Palvelukarttojen kehittäminen työllisyys- ja muissa palveluissa
- Yritysyhteistyön lisääminen työllistämispalveluissa ja tiedottaminen ja tutkimustoiminta alueen rakennetyöttömyydestä
- Työllisyyspalveluiden vaikuttavuuden mittareiden kehittäminen ja arviointityökalu tukityöllistämisen vaikutusten mittaamiseen
- Vanhemmille suunnatut hankkeet, joissa kiinnitetään huomiota teini-ikäisten maailman murrokseen ja kasvatukseen.
- Sosiaalisen median hyödyntäminen nuorten palveluohjauksen välineenä
- Kohtaanto-ongelman kartoittaminen
- Työllistymistä tukevat uudet rakenteet ja toimintamallit

Koulutus

- Koulutuksen täydentäminen ensisijaisena keinona työllistymispolun laadinnassa koska koulutus edelleen välttämätön edellytys työllistymiselle
- Sosiaalisen median hyödyntäminen sosiaalisen median ehdoilla
- Työmarkkinoilla vaadittavan osaamisen ennakointipalvelut ja tunnistaminen sekä tämän ennakkoinnin kytkeminen koulutuksen suunnitteluun
- Sellaisten hankkeiden tulosten koonti, jossa hankkeet voivat vaikuttaa myös lainsäädännön valmisteluun ja uusien palvelujen kehittämiseen julkiselle sektorille
- Oppilaitosten työelämälähtöisyyden edelleen kehittäminen
- Sosiaalisen median koulutus viranomaisille ja muiden maiden kokemusten hyödyntäminen tässä yhteydessä
- Yrittäjyysopetuksen lisääminen koulutuksessa (vrt. Pirkanmaa)

Luonto ja ympäristö

Ympäristön ja luonnon käyttö:

- Kulttuuriympäristöjen kehittämisen hankkeiden kirjoittaminen tulevalla ohjelmakaudella erityisesti vähähiilisyystavoitteiden näkökulmasta
- Ympäristöhankkeiden toteutuksessa alueellisten verkostojen entistä parempi hyödyntäminen
- Muuttuva selkämeri
- Luontomatkailuyrittäjien verkostoiminen ja luontomatkailun kehittäminen
- Kulttuuriympäristöjen ympärillä tapahtuvien elinkeinotoimintojen kehittäminen
- Saaristomeren toimijoiden yhteen saattaminen ja matkailuyrittäjyyden kehittäminen alueen toimijoiden yhteistyönä
- Yliopistojen ja tutkimuslaitosten yhteistyö luontoyrittäjyyden kehittämisessä
- Uudet paikkatietoa hyödyntävät sovellutukset ja niiden hyödyntäminen ympäristö- ja luontomatkailussa
- ESR:N hyödyntäminen ympäristöosaamisessa ja ympäristöosaamisen hyödyntämisessä

Ympäristön ja luonnon suojele

- Ravinteiden kierrätyksen lisääminen sekä uudet toimintamallit ml. yritys-hankkeet
- Biokaasulaitosten potentiaalin kartoittaminen ja tarvittava viranomais- ja toimijayhteistyö
- Uudet energialähteet ja ruokoenergian jatkohankkeet
- Ympäristötiedon hyödyntäminen ja luonnon tilan tutkimushankkeet

RAPORTTEJA 12 | 2014
VARSINAIS-SUOMEN ELY-KESKUKSEN RAKENNERAHASTO-
HANKKEIDEN TULOKSET JA VAIKUTUKSET OHJELMAKAUDELLA
2007-2013

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-257-977-5 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2854 (verkkajulkaisu)

URN URN:ISBN:978-952-257-977-5

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto
Euroopan sosiaalirahasto